

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**

**Πληροφόρηση και Θεωρία Διεθνών Σχέσεων :
« Οι περιπτώσεις της Οικονομικής και Βιομηχανικής
Κατασκοπείας»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: Μαρία Τσαούση Α.Μ. 1212Μ102

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : κ. Χαράλαμπος Παπασωτηρίου

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : κ Χαράλαμπος Παπασωτηρίου,

κ Ανδρέας Γκόφας ,

κ. Κωνσταντίνος Κολίοπουλος

ΑΘΗΝΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014

Στους Γονείς μου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	2-5
Κεφάλαιο1 : Διεθνείς Σχέσεις(Διεθνής Πολιτική) Οικονομία, Τεχνολογία και Κατασκοπεία(Οικονομική Κατασκοπεία)	6
1.1 Θεωρητική Θεμελίωση	6
1.2 Ορισμός του θέματος	7-13
1.3 Μεθοδολογία	14-15
1.4 Διεθνείς Σχέσεις/Στρατηγική(Διεθνή Πολιτική)	16-18
1.5 Διεθνείς Σχέσεις και Πληροφόρηση-Κατασκοπεία	19-22
1.6 Διεθνείς Σχέσεις και Οικονομική-Βιομηχανική Κατασκοπεία	23-24
1.7 Συμπερασματικές παρατηρήσεις	25
Κεφάλαιο2 : Οικονομική Κατασκοπεία και Θεωρία Διεθνών Σχέσεων Πολιτικό Ρεαλισμός/Νεορεαλισμός vs Νεο-Φιλελευθερισμός	26
2.1 Η Ρεαλιστική θεωρία	26-27
2.1.2 Οι βασικές αρχές του Πολιτικού Ρεαλισμού/Νεο-ρεαλισμού	28-29
2.2 Φιλελεύθερη Θεωρία	30-32
2.3 Οικονομική Κατασκοπεία και θεωρία Διεθνών Σχέσεων	32
Κεφάλαιο3 : Μακροοικονομική Κατασκοπεία	34
3.1 Ορισμός Ιστορική Αναδρομή	33
3.2 Η πολιτική της Σοβιετικής Ένωσης/Ρωσίας	34
3.3 Η Πολιτική των Η.Π.Α	39
3.4 Κίνητρα και Αντικίνητρα άσκησης της Μακροοικονομικής Κατασκοπείας	41

Κεφάλαιο 4 : Οικονομική Κατασκοπεία	43
4.1 Οικονομική Κατασκοπεία (ΗΠΑ)	44
Κεφάλαιο 5 Βιομηχανική Κατασκοπεία.	45
5.1 Ορισμός/Ανάλυση	48
5.2 Παράγοντες αύξησης της Βιομηχανικής Κατασκοπείας	49
5.3 Παγκόσμιος ανταγωνισμός	52
5.4 Τα αποτελέσματα της τεχνολογίας και οι απειλές για συμφέροντα των επιχειρήσεων	53
5.5 Πληροφόρηση και Ανταγωνισμός	55
5.6 Η εναλλακτική μέθοδος των επιχειρήσεων	56
5.7 Περιπτωσιολογική Μελέτη Η περίπτωση του David Brian Kern	
Κεφάλαιο 6 Συμπεράσματα απο την μελέτη της Οικονομικής Κατασκοπείας	59
6.1 Θεωρητικές Επιπτώσεις	60
6.2 Σκεψεις –προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	

Εισαγωγή

Ένας από τους κορυφαίους στρατηγικούς αναλυτές του 5^ο αιώνα π.χ. , ο Κινέζος στρατηγός Sun Tzu στο βιβλίο του << Η Τέχνη του Πολέμου>> αφιερώνει το 13^ο και τελευταίο κεφάλαιο του στην κατασκοπεία στην οποία προσέδωσε μεγάλη σημασία:

<< Ο λόγος που ένας φωτισμένος ηγεμόνας κι ένας σοφός στρατηγός νικούν τον εχθρό, όπου κι αν τον συναντήσουν, και τα επιτεύγματα τους ξεπερνούν εκείνα των συνηθισμένων ανθρώπων, είναι η εκ των προτέρων γνώση. Αυτό που ονομάζουμε << εκ των προτέρων γνώση>> δεν έχει σχέση ούτε με το πνεύμα , ούτε με τους θεούς, ούτε με προηγούμενη εμπειρία, ούτε με υπολογισμούς. Θα πρέπει να την αποκτήσουμε από ανθρώπους που γνωρίζουν καλά την κατάσταση του εχθρού. Δεν υπάρχει τομέας στον οποίο να μην μπορούν να χρησιμοποιηθούν

κατάσκοποι.>>¹

Η Τέχνη του Πολέμου συγκαταλέγεται στα σημαντικά εγχειρίδια περι επιχειρηματικής στρατηγικής και κατά τον συγγραφέα υπάρχει άρρηκτη σύνδεση μεταξύ οικονομικής και στρατιωτικής ισχύος. Επιπροσθέτως ο Κινέζος στρατηγός δηλώνει ότι ο πόλεμος δεν θα πρέπει να διεξάγεται για συναισθηματικούς λόγους, αλλά μόνο όταν διακυβένονται ζωτικά εθνικά συμφέροντα. Επιπλέον, ο πόλεμος θα πρέπει να διεξάγεται εφόσον και καθόσον τα οφέλη που παρέχει υπερβάνουν το κόστος που συνεπάγεται.²

Η στρατηγική σκέψη με έμφαση στην έμμεση προσέγγιση, στην παραπλάνηση και τον αιφνιδιασμό συναντάται και σε άλλους διανοητές της Ανατολής όπου την εξέχουσα θέση κατέχει ο Ινδός ιερέας Καουτίλια (Kautilia, 4^{ος} αιώνας π.χ.) Η πραγματεία του Καουτίλια με τίτλο <<Επιστήμη της πολιτικής>>(Arthashastra) εμπεριέχει υψηλού επιπέδου διεθνολογικές και στρατηγικές αναλύσεις.³ Αποκαλύφθηκε πως ίδιος ήταν αριστοτέχνης των μηχανορραφιών όταν περιέγραφε λεπτομερώς τους τύπους των δηλητηριών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εξόντωση ενός εχθρικού ηγεμόνα καθώς επίσης προέτρεπε τους θρησκευτικούς ηγέτες να περιλαμβάνουν περίτεχνα χαλκευμένες <<παραπλανητικές πληροφορίες>> στις προφητείες τους. Η παρακάτω φράση του φανερώνει την σημασία που δίνει στην ραδιουργία :

<< Το βέλος που ρίχνει ο τοξότης μπορεί να σκοτώσει-ή και να μην σκοτώσει-έναν μόνο άντρα. Όμως μια επιδέξια ραδιουργία σχεδιασμένη από σοφούς άνδρες μπορεί να σκοτώσει ακόμη και αυτούς που βρίσκονται μέσα στην μήτρα της μητέρας τους>>.⁴

Μολονότι έχουν περάσει δύο χιλιάδες χρόνια από τότε, τα διδάγματα του για την καλυμμένη δράση, το γόνιμο εγχειρίδιο του εξακολουθεί να ασκεί σημαντική επιρροή.

¹ Tzu, Sun, *Η Τέχνη του Πολέμου* (IntroBooks, 2003), σελ.103, 105.

² Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, *Η Στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα*, κεφ.4, σελ 77

³ Kautilia, Arthashastra, σελ.21-25

⁴ Kautilia, Arthashastra, σελ. 433-439

Ο Ινδός ιερέας επιδεικνύει μια κατανόηση της δυναμικής των διεθνών σχέσεων που θα μπορούσαμε να πούμε πως συμβαδίζει με αυτή του Θουκυδίδη, “πατέρα” του κλάδου των Διεθνών Σχέσεων⁵. Στο κείμενο του του Θουκυδίδη βρίσκουμε μια ολοκληρωμένη θεωρία στρατηγικής, για το πως τα κράτη “παράγουν” ασφάλεια για τους εαυτούς τους. Η θεωρία του ενσωματώνει τους οικονομικούς, διπλωματικούς, τεχνολογικούς, στρατιωτικούς και άλλους παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται η ασφάλεια ενός κράτους. Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθούμε στον όρο “υψηλή στρατηγική”, στην ουσία την θεωρία ενός κράτους για το πως μπορεί να “προκαλέσει” ασφάλεια για τον εαυτό του.⁶ Βασικός στόχος της υψηλής στρατηγικής είναι η εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων που διαθέτει ένα κράτος και ο περιορισμός των πλεονεκτημάτων του αντιπάλου. Στην προκειμένη περίπτωση αναλύοντας την υψηλή στρατηγική της Αθήνας κατά τα πρώτα χρόνια του Πελοποννησιακού πολέμου, όπως την διαμόρφωσε ο Περικλής, έχουμε με όρους της θεωρίας των διεθνών σχέσεων το “διπολικό σύστημα” με δύο πόλους, την Αθήνα και την Σπάρτη. Σύμφωνα λοιπόν με την εξήγηση του Θουκυδίδη, βασική αιτία του Πελοποννησιακού πολέμου αποτέλεσε η μεγάλη ανάπτυξη της Αθήνας καθιστώντας την ανερχόμενη δύναμη και συνεπώς την διεκδίκηση της ηγεμονικής της θέσης στην Ελλάδα. Η ισχύς της Αθήνας στηριζόταν στην ναυτική και οικονομική της δύναμη εν αντιθέσει με την Σπάρτη που είχε παραμείνει μια κλειστή αγροτική οικονομία.

Ο Θουκυδίδης το θέτει λακωνικά :

<< Υπευθύνου για την εξέλιξη αυτή ήσαν οι ίδιοι οι σύμμαχοι, οι οποίοι ήσαν πρόθυμοι να εκστρατεύσουν και, για να μη φεύγουν από τον τόπο τους, προτιμούσαν οι περισσότεροι, αντί να προμηθεύουν πολεμικά, να πληρώνουν σε χρήμα αντίστοιχες δαπάνες. Έτσι ο αθηναϊκός στόλος γινόταν ισχυρότερος με τα χρήματα που πλήρωναν οι σύμμαχοι.>>⁷

Ο Περικλής στην ανάλυση του για την ισορροπία ισχύος, έκανε λεπτομερή αναφορά στις οικονομικές δυνατότητες της Αθήνας, ο Θουκυδίδης φαίνεται να αντιλαμβάνεται πλήρως τη σχέση μεταξύ πλούτου και ισχύος.⁸ Σύμφωνα με την υψηλή στρατηγική του Περικλή η Αθήνα εκμεταλλευόταν τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα με μείωση των αντίστοιχων πλεονεκτημάτων του αντιπάλου. Κατά αυτό τον τρόπο ο Θουκυδίδης μπορεί να θεωρηθεί πρωτοπόρος στα πλαίσια του πολιτικού ρεαλισμού δίνοντας βαρύτητα στον οικονομικό παράγοντα ως θεμέλιο της κρατικής ισχύος.⁹ Πέραν όμως του οικονομικού παράγοντα αξίζει να αναφερθεί το γεγονός πως στην στρατηγική των Ελλήνων σημαντικό ρόλο έπαιξε και το σύστημα συλλογής πληροφοριών μέσω μυστικών δραστηριοτήτων, αν και δεν έχει δοθεί η απαραίτητη σημασία από τους επιστημονικούς μελετητές.

⁵ Robert Gilpin, *War and Change in World Politics* (Cambridge: Cambridge University Press, 1981), σελ.227.

⁶ Αθανάσιος Πλατιάς, *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*, σελ.82

⁷ Θουκυδίδου *Ιστορία*, Α 99. Κατά τον ίδιο τρόπο, ο Περικλής ανέφερε ότι η Αθήνα αντλούσε τη δύναμη της από τις συμμαχικές πληρωμές.

⁸ Lisa Kallet-Marx, *Money, Expense and Naval Power in Thucydides' History 1-5.24* (Berkeley: University of California Press, 1993).

⁹ *Neorealism and its Critics*, (New York : Columbia University Press, 1986).

Χαρακτηριστική αναφορά υπάρχει στο βιβλίο <<Κατασκοπεία στην Αρχαία Ελλάδα>> του Καθηγητή Ανδρέα Γερολυμάτου ,τονίζοντας πως οι ιστορικοί έχουν αγνοήσει το ρόλο της πολιτικής και οικονομικής κατασκοπείας στην αρχαία Ελλάδα με πολλά παραδείγματα κατασκοπείας και άλλων μορφών συλλογής πληροφοριών.¹⁰

Η σύνδεση των οικονομικών ζητημάτων με την κατασκοπεία εμφανίζεται έντονα μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου όπου πλέον ρόλο παρόμοιο με αυτό της Αθήνας στα χρόνια του Πελοποννησιακού πολέμου ως ηγεμονικής και κυρίαρχης δύναμης παίζουν οι ΗΠΑ και κύριο πολιτικό της αντίπαλο την Σοβιετική Ένωση/Ρωσία. Πρόκειται για μία "διπολική" σχέση στην οποία οι υπηρεσίες πληροφοριών των κρατών αντιμετωπίζουν την πρόκληση της οικονομικής κατασκοπείας, της συγκεκαλυμμένης δράσης καθώς και την βιομηχανικής κατασκοπείας.

Η παρούσα διπλωματική εργασία προσπαθεί να προσπαθεί να φέρει κοντά τους τομείς της οικονομίας και της κατασκοπείας μέσω μια συγκριτικής ανάλυσης με την βιομηχανική κατασκοπεία στα πλαίσια των Διεθνών Σχέσεων.Στόχος της εργασίας αυτής είναι να ελέγξω την εγκυρότητα των σημαντικών υποθέσεων των δύο κυριότερων θεωριών Διεθνών Σχέσεων : του Ρεαλισμού-Νεορεαλισμού και του Φιλελευθερισμού-Νεο-Φιλελευθερισμού μέσα από τη μελέτη του υπο-πεδίου των Στρατηγικών Σπουδών που ονομάζεται <<Πληροφόρηση>>(Intelligence) και το οποίο εάν (εξαιρέσουμε κάποια πρόσφατα έργα του κ.Κολιόπουλου Κωνσταντίνου και κ. Κωνσταντόπουλου Ιωάννη) αποτελεί μια παραμελημένη διάσταση στην ελληνική βιβλιογραφία Διεθνών Σχέσεων.Καινοτομία στην εργασία αποτελεί το γεγονός της σύγκρισης των δύο πτυχών της <<Πληροφόρησης>> της Οικονομικής και Βιομηχανικής κατασκοπείας υπό το πρίσμα των Διεθνών Σχέσεων ,οπού δεν συναντάται τόσο την ελληνική όσο και στην διεθνή βιβλιογραφία

Αναλυτικότερα ,μετά τις αλλαγές στο τρέχον διεθνές περιβάλλον ασφαλείας μετά την 11^η Σεπτεμβρίου και τις νέες προκλήσεις στο διεθνές σύστημα ,θα αναλύσω την συμπεριφορά της συγκεκαλυμμένης δράσης και οικονομικής κατασκοπείας των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής ως θύτη αλλά και ως θύμα και την πολιτική του κυριότερου της ανταπάλου της ΕΣΣΔ/Ρωσίας κατά την διάρκεια του Ψυχρού πολέμου καθώς επίσης και μεταψυχροπολεμικά παρουσιάζοντας τις σημαντικότερες περιπτώσιολογικές μελέτες τους .

---

¹⁰ Γερολυμάτος Ανδρέας, *Κατασκοπεία στην Αρχαία Ελλάδα*(Εκδόσεις Κάκτος,Αθήνα, 2001),σελ, 15.

Η δομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η ακόλουθη:

Στο πρώτο κεφάλαιο εξετάζουμε τη σχέση μεταξύ των τριών πόλων στους οποίους στηρίζεται η παρούσα εργασία : α) των Διεθνών Σχέσεων και της Στρατηγικής, β) της οικονομικής κατασκοπείας και γ) της Βιομηχανικής κατασκοπείας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζοντας τις βασικές απόψεις των δύο βασικών θεωριών των Διεθνών Σχέσεων : του Πολιτικού Ρεαλισμού –Νεο-Ρεαλισμού και του Φιλελευθερισμού- Νεοφιλελευθερισμού και την μεταξύ τους κριτική.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύουμε το φαινόμενο της Μακροοικονομικής κατασκοπείας και εξετάζουμε την πολιτική της πρώην Σοβιετικής Ένωσης /Ρωσίας και των ΗΠΑ,Στην συνέχεια παρουσιάζουμε βασιζόμενοι στην περίπτωση των ΗΠΑ τα κίνητρα και τα αντικίνητρα άσκησης μακροοικονομικής κατασκοπείας εκ μέρους μίας χώρας.

Το τέταρτο κεφάλαιο ασχολείται με την οικονομική κατασκοπεία εναντίον των ΗΠΑ.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζουμε την Βιομηχανική κατασκοπεία και τον "πόλεμο" των πληροφοριών του αύριο.

Το έκτο κεφάλαιο παρουσιάζει τα συμπεράσματα σχετικά με το φαινόμενο της οικονομικής κατασκοπείας ,τα θεωρητικά συμπεράσματα που προκύπτουν απο την σύγκριση της με την Βιομηχανική κατασκοπεία και σκέψεις για περαιτέρω έρευνα.

Κεφάλαιο1 : Διεθνείς Σχέσεις(Διεθνής Πολιτική) Οικονομία,

Τεχνολογία και Κατασκοπεία(Οικονομική Κατασκοπεία)

1.1 Θεωρητική Θεμελίωση

Το θέμα της παρούσης Διπλωματικής εργασίας εντάσσεται στον τομέα των στρατηγικών σπουδών οι οποίες αποτελούν παρακλάδι των Διεθνών Σχέσεων, οι οποίες ανήκουν στις Πολιτικές Επιστήμες. Ο Τομέας των πληροφοριών και της κατασκοπείας αν και παραμελημένος παλαιότερα από στρατηγικούς αναλυτές έχει καταφέρει να προσεγγίσει αρκετούς μελετητές της πολιτικής Φιλοσοφίας και των Διεθνών Σχέσεων. Οι Len Scott και Peter Jackson Καθηγητές του τμήματος Διεθνούς πολιτικής του Πανεπιστημίου της Ουαλίας, Aberystwyth, θεωρούν πως παρα το γεγονός πως η πληροφόρηση δεν ανεφέρεται σε έργα των σημαντικότερων σχολών σκέψης των Διεθνών Σχέσεων (Ρεαλισμός, Φιλευθερισμός, Κονστρουκτιβισμός) αποτελεί ένα πεδίο ιδιαίτερου διεθνολογικού ενδιαφέροντος και κρίνουν σημαντική την σύνδεση (Intelligence Studies) σπουδών που σχετίζεται με την πληροφόρηση-κατασκοπεία με τις Διεθνείς Σχέσεις.¹¹ Σχετικά με την θεωρητική θεμελίωση του θέματος οφείλουμε να ανεφερθούμε στον Joseph Griego, οποίος παροτρύνει στους μελετητές του Νεορεαλισμού να ασχοληθούν με ζητήματα οικονομίας και τεχνολογίας τονίζοντας :

<< Είναι ευρέως αποδεκτό-ακόμη και από τους νεοφιλελεύθερους-ότι ο ρεαλισμός διαθέτει μεγάλη επεξηγηματική/ερμηνευτική ισχύ στις υποθέσεις εθνικής ασφάλειας. Ωστόσο, η διεθνής πολιτική οικονομία φαίνεται να είναι αποκλειστική περιοχή[ενασχόλησης] του νεοφιλευθερισμού>> Πράγματι, οι οικονομικές σχέσεις μεταξύ αναπτυγμένων δημοκρατιών θα παράσχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουμε τη συμπεριφορά[των κρατών] που να επιβεβαιώνει τις προσδοκίες των ρεαλιστών σε συνθήκες οι οποίες είναι λιγότερο πιθανόν να παράγουν τέτοιου είδους παρατηρήσεις, εκτός και εάν ο ρεαλισμός είναι πράγματι ισχυρός, ενώ ταυτόχρονα μπορεί να μην επιβεβαιώνουν τους ισχυρισμούς των νεοφιλελεύθερων σε συνθήκες περισσότερο πιθανές να παράγουν παρατηρήσεις που να επιβεβαιώνουν τη νεοφιλελεύθερη θεωρία>>.¹²

Αν και κατά τον Joseph Griego ο Νεοφιλευθερισμός βρίσκεται σε πλεονάζουσα θέση θα εξετάσουμε αργότερα κατά πόσο η πληροφόρηση εμπίπτει στον Ρεαλισμό.

¹¹ Scott, Len & Jackson, Peter, "The Study of Intelligence in Theory and Practice", *Intelligence and National Security*, Vol. 2, No. 4, Summer 2004, σελ. 146-7.

¹² Grieco Joseph M., "Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest Liberal Institutionalism", στο Baldwin, David A. (ed), *Neorealism and Neoliberalism : The Contemporary Debate* (New York; Columbia University Press. 1993) σελ. 131-3

1.2 Ορισμός του θέματος

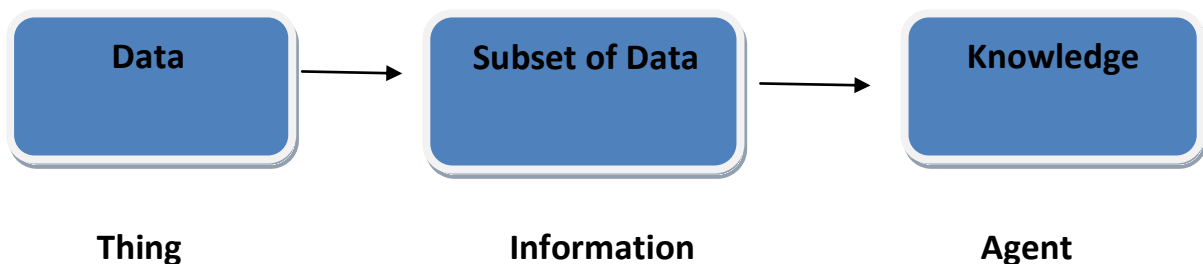
Στην επιστημονική ορολογία των επιστημών που σχετίζονται με τις πληροφορίες (Intelligence Studies) χρησιμοποιούνται δύο αγγλικές λέξεις που μεταφράζονται το ίδιο <<πληροφορία>> (Intelligence-Information) η σημασία τους όμως διαφέρει.

Σύμφωνα με τον Bob Burton, ειδικό περί θεμάτων αντικατασκοπείας ο όρος <<πληροφορία>>('Information') περιγράφεται ως :

<< Κάθε μορφής δεδομένα που δεν έχουν εκτιμηθεί/αναλυθεί, τα οποία όταν περάσουν απο το στάδιο επεξεργασίας μπορεί να παράγουν πληροφόρηση('Intelligence')>>.¹³

Η επεξεργασία ακατέργαστων δεδομένων αποδίδεται πιο απλά με το Μοντέλο του Boisot, απο το βιβλίο του Knowledge Assets. Στο μοντέλο του (βλ.Σχήμα 1) ,τα <<ακατέργαστα στοιχεία>> (Data) συνδέονται με ένα πράγμα ή κατάσταση.Ένω απο την άλλη πλευρά υπάρχει το στοιχείο της <<γνώσης >> (Knowledge) το οποίο συνδέεται με τον ανθρώπινο παράγοντα (Agent).Η <<πληροφορία>>¹⁴ που υπάρχει στο ενδιάμεσο τμήμα προκύπτει λοιπόν κατόπιν επεξεργασίας των ακατέργαστων δεδομένων βασιζόμενη στην γνώση που κατέχει ο (Agent).

Σχήμα 1: Το Μοντέλο του Boisot

Πηγή : M.H. Boisot, Knowledge Assets, (Oxford University Press,1998).

¹³ Burton, Bob, Top Secret: *The Dictionary of Espionage and Intelligence* (Citadel Press Books, 2005), σελ.87.

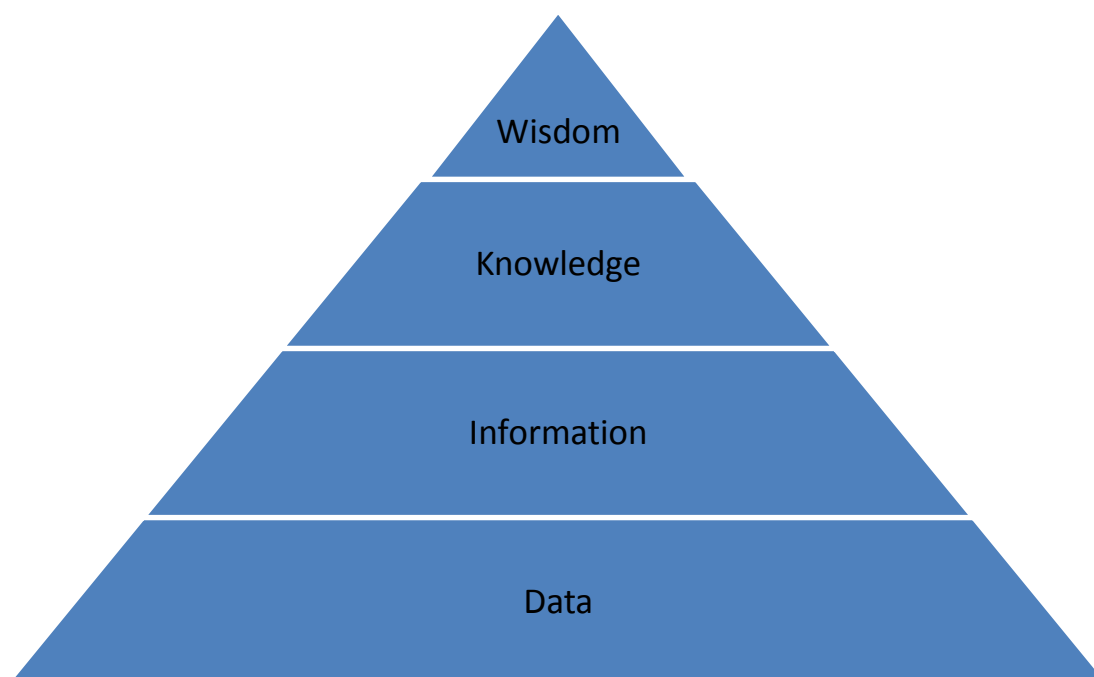
¹⁴ Boisot, M.H., *Knowledge Assets*(Oxford : Oxford University Press, 1998) Liaropoulos, Andrew N., "War in the Information Age : (R) Evolution in Military and Intelligence Affairs?", Διδακτορική Διατριβή ,Swansea University, UK,2005.σελ 67.

Μια άλλη προσέγγιση για τον όρο <<πληροφορία>> είναι του John Arquilla και ορίζεται ως :

<< ένα μη υλιστικό μήνυμα ή σήμα το οποίο εμπεριέχει ένα σημαντικό (ή τουλάχιστον αναγνωρίσιμο) περιεχόμενο και το οποίο μεταδίδεται απο τον αποστολέα στον παραλήπτη>>.¹⁵

Η προσέγγιση αυτή μας οδηγεί στην <<πυραμίδα των πληροφοριών>> (Βλ.Σχήμα 2). Στην βάση της πυραμίδας έχουμε τα <<ακατέργαστα δεδομένα>> (Data) μετά ακολουθεί η <<ομάδα των πληροφοριών>> (Information) που μας οδηγούν στο επόμενο στάδιο της πυραμίδας όπου οι πληροφορίες έχουν μετατραπεί σε <<γνώση >> (Knowledge). Στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκεται το επίπεδο των πληροφοριών που ονομάζεται <<σοφία>> (Wisdom).¹⁶ Σε αυτή την προσέγγιση περιγράφεται η διαδικασία κατα την οποία μεταφέρεται μια πληροφορία απο τον πομπό στον δέκτη δίνοντας έμφαση στο μέσο μετάδοσης της πληροφορίας. Η ικανότητα κωδικοποίησης του μηνύματος θεωρείται και το πιο σημαντικό σκέλος της διαδικασίας καθώς κατα αυτό τον τρόπο απο την γνώση των πληροφοριών οδηγούμαστε στην <<σοφία>> που εν συνεχεία θα προκύψουν και τα τελικά συμπεράσματα

Σχήμα 2: Η Πυραμίδα των Πληροφοριών

Πηγή : Arquilla John, Ronfeldt David, *In Athena's camp : Preparing for Conflict in the Information Age* (Rand, National Defense Research Institution, 1997) σελ. 146.

¹⁵ Arquilla ,John& Ronfeldt, David , *In Athena's camp : Preparing for conflict in the Information Age* (Rand, National Defense Research Institution, 1997), σελ.145.

¹⁶ Ibid σελ.146.

Για τους Arquilla και Ronfeld το περιεχόμενο των πληροφοριών και η ικανότητα επεξεργασίας τους παίζουν τον πιο σημαντικό ρόλο στην οργάνωση αλλά και την πολυπλοκότητα όλων των αντικειμένων. Τις διαστάσεις των πληροφοριών τις έχει διακρίνει ο Joseph Nye Jr., Καθηγητής του Πανεπιστημίου Harvard κάνοντας λόγο για τρεις διαστάσεις : Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται οι ειδήσεις και τα στατιστικά . Τεράστιος όγκος πληροφοριών κυκλοφορεί διεθνώς καθώς το κόστος μετάδοσης τους και πρόσβασης σε αυτές είναι πλέον αρκετά μειωμένο.¹⁷ Στην δεύτερη διάσταση υπάγονται οι πληροφορίες που χρησιμοποιούνται από ένα κρατικό ή μη δρώντα με ύψιστο σκοπό την αύξηση της πλεονεκτικής του θέσης. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι πληροφορίες μπορεί να αποτελούν ένα δημόσιο αγαθό που δεν θα αποτελεί κίνητρο ανταγωνισμού μεταξύ κρατών σε καταστάσεις όμως που σχετίζονται με το εμπόριο σύμφωνα με τον Nye εκείνος που ακολουθεί γρήγορα την καινοτομία εφεύρεσης του άλλου, τα καταφέρνει καλύτερα. Σε επίπεδο κρατών για να θεωρείσαι ισχυρός πρέπει πάντα να κινείσαι πρώτος παρά να ακολουθείς τον πρώτο.¹⁸ Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθούμε και στην Τρίτη διάσταση περί στρατηγικών πληροφοριών , όπου προκειται για πληροφορίες που σου παρέχουν την δυνατότητα να γνωρίζεις τα σχέδια του ανταγωνιστή σου. Η κατασκοπεία συνδεόταν ανέκαθεν με αυτή την διάσταση.¹⁹

Ο όρος πληροφόρηση όμως ορίζεται διαφορετικά κατά την σκοπιά των ΗΠΑ. Σύμφωνα με την βασική χάρτα των Αμερικανικών Υπηρεσιών πληροφοριών, την National Security Act του 1947, ο όρος << εξωτερική Πληροφόρηση >> (foreign intelligence) περιλαμβάνει << πληροφορίες σχετικά με τις ικανότητες , προθέσεις ή δραστηριότητες ξένων κυβερνήσεων ή εκπροσώπων της , ξένων οργανισμών ή ξένων προσώπων >>.²⁰ Σημαντική έκθεση για τον ρόλο των Αμερικανικών υπηρεσιών πληροφοριών έχει συνταχθεί από την επιτροπή Brown-Aspin 9 (Brown Aspin commission) και έδωσε τον εξής ορισμό :

<< Η Επιτροπή πιστένει ότι είναι προτιμότερο να ορίσει την <<πληροφόρηση >> απλά και ευρεία ως την πληροφορία (Information) σχετικά με <<ξένα στοιχεία-πράγματα >>- ανθρώπους , τόπους, πράγματα και γεγονότα –απαραίτητα από τον Κυβέρνηση για την εκτέλεση των λειτουργιών της >> .²¹

---

¹⁷ Nye, Joseph. S., Jr., *The Paradox of American Power: Why the World's only Superpower can't go it alone* (Oxford University Press, 2002) σελ. 66.

¹⁸ Ibid, σελ.64.

¹⁹ Ibid, σελ 67. Όπως θα δούμε παρακάτω στον ορισμό της οικονομικής κατασκοπείας, η Τρίτη διάσταση των πληροφοριών που αναφέρει ο Nye, σχετίζεται με την οικονομική κατασκοπεία.

²⁰ Warner, Michael, "Wanted : A Definition of "Intelligence", *Studies in Intelligence*, Vol.46, No.3, 2002.

²¹ Commission on the Roles and Capabilities of the United States Intelligence Community ,Preparing for the 21th Century : An Appraisal of US Intelligence [The "Brown-Aspin Report"] (Washington D.C. : Government printing Office, 1996), σελ.5.

Η Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών (CIA) δίνει ως ορισμό :

<< Με απλούς όρους , η πληροφόρηση είναι γνώση και εκ των προτέρων γνώση του κόσμου που μας περιβάλλει- το πρελούδιο για την απόφαση και δράση απο τους Αμερικανούς διαμορφωτές των αποφάσεων>>.²²

Ενώ εάν ανατρέξει κανείς σε λεξικά όπως το γνωστό “Oxford Dictionary” η πληροφόρηση ορίζεται ως εξής :

<< 7^α.Γνώση σχετικά με γεγονότα,μεταδιδόμενα απο ή αποκτούμενα απο τον έναν ή άλλον [αποδέκτη].Πληροφορίες, νέα,ειδήσεις,ιδιαίτερα πληροφορίες στρατιωτικής αξίας. Β. Μία πληροφορία ή νέα...γ. Η απόκτηση μιας πληροφορίας.Η υπηρεσία για την απόκτηση μυστικών πληροφοριών.Το προσωπικό που εργάζεται στις μυστικές υπηρεσίες ...δ Ένα τμήμα ενός κρατικού οργανισμού ή μιας υπηρεσίας Ναυτικού σκοπός του οποίου/της οπίας είναι η απόκτηση πληροφοριών (ειδικά μέσω αξιωματούχων των μυστικών υπηρεσιών ή ενός συστήματος κατασκόπων).²³

Εν ολίγοις υπάρχει μια ευελιξία στον ορισμό της έννοιας <<πληροφόρηση>> τόσο απο ακαδημαϊκούς και συγγραφείς που ασχολούνται με ζητήματα κατασκοπείας ,Στην παρούσα εργασία όμως θα υιοθετήσουμε τους ορισμούς οικονομικού περιεχομένου .Ο S. Porteous που θεωρεί πως κατα τον μεγαλύτερο βαθμό οι οικονομικές πληροφορίες προέρχονται απο ανοιχτές πηγές και χρήση μυστικών παραπλανητικών μεθόδων²⁴ συναντάται σε λίγες περιπτώσεις ενώ απο την άλλη πλευρά οι Jequier και Dedijer αναφέρουν την <<γκρίζα πληροφορία>> (grey Intelligence) και αφορά πληροφορίες που δεν είναι ευρέως γνωστές και δεν έχουν δημοσιευτεί αλλά μπορούμε να αποκτήσουμε πρόσβαση εφόσον γνωρίζουμε πως υπάρχουν, θέτοντας το ζήτημα του σκοπού εργασίας των μυστικών υπηρεσιών.²⁵ Σε αυτο σημείο θα μιλήσουμε για τις στρατηγικές πληροφορίες που αποτελούν βάση της διαμόρφωσης της εθνικής πολιτικής και του στρατηγικού σχεδιασμού και περιλαμβάνουν οικονομικές ,πολιτικές επιστημονικές και τεχνολογικές πληροφορίες καθώς και πληροφορίες σχετικά με την στρατιωτική ισχύ που αποδίδονται από τους Edward Luttwak και Stuart L. Koehl.²⁶

Σύμφωνα με τους οποίους η κατασκοπεία αποτελεί μία μυστική μέθοδος για την συλλογή πληροφοριών απο ανθρώπινες πηγές και δραστηριότητες π.χ. απο

---

²² Central Intelligence Agency (office of Public Affairs) *A consumer's Guide to Intelligence*, (Washington. D.C.: Central Intelligence Agency, 1999), σελ.vii.

²³ Ibid.

²⁴ Porteous ,Samuel D.,” *Economic Espionage: Issues Arising from Increased Government Involvement with the Private Sector*” *Intelligence and National Security*, vol 9, No 4 (October 1994), σελ 736.

²⁵ Jequier ,N & Dedijer , S., “*Information, Knowledge and Intelligence*” In N. Jequier and S. Dedijer (eds) *Intelligence for Economic Development* , 1993, σελ.19.

²⁶ Luttwak ,Edward & Koehl ,Stuart .L. *The dictionary of Modern War : A guide to the Ideas ,Institutions and Weapons of the Modern Military Power Vocabulary* (Gramercy Books, 1999), σελ. 307-308

τρομοκράτες, όπου μέσω τεχνικών μέσων παρέχονται πληροφορίες για τα κίνητρα και τις προθέσεις πιθανών αντιπάλων.²⁷

Η οικονομική κατασκοπεία στην οποία δίνεται έμφαση η εργασία αυτή κατα τον S. Porteous είναι :

*<< η Χρησιμοποίηση από μια κυβέρνηση ή τους εκπροσώπους της παράνομων, μυστικών, εξαναγκαστικών ή παραπλανητικών μέσων ή η διευκόλυνση τους, προκειμένου να αποκτήσουν πληροφορίες οικονομικού περιεχομένου >>.*²⁸

Πληροφορίες οικονομικού περιεχομένου θεωρεί τις πληροφορίες σχετικά με το εμπόριο και την οικονομία καθώς και στοιχεία κυβερνητικών πληροφοριών, η απόκτηση των οποίων θα εξυπηρετήσει άμεσα ή έμμεσα το συμφέρον και την ενίσχυση της ισχύς της οικονομίας της χώρας που θα αποκτήσει.²⁹

Ενώ πέρα πιο συγκεκριμένα ο Richard Bennet εντάσσει στις πληροφορίες οικονομικού περιεχομένου πέρα από τις εμπορικές ή βιομηχανικές (Commercial intelligence) και τις επιχειρηματικές πληροφορίες (Corporate intelligence) κάνοντας νύξη πως αποτελούν κομμάτια από την ίδια πίττα.³⁰

Η οικονομική κατασκοπεία, στην οποία εμπλέκεται μία μόνο κυβέρνηση σύμφωνα με τον Loch K. Johnson έχει δύο διαστάσεις : Της μικροοικονομικής κατασκοπείας (microeconomic espionage ,microeconomic intelligence, commercial intelligence or industrial espionage) και της μακροοικονομικής κατασκοπείας. Ο όρος industrial espionage θα μας απασχολήσει ιδιαίτερα στην παρούσα εργασία και αναφέρεται στην κατασκοπεία μεταξύ επιχειρήσεων – Business- against- Business spying).

*<< Η κυβέρνηση ενός κράτους, μέσω των μυστικών της υπηρεσιών, εμπλέκεται στη συλλογή πληροφοριών για λογαριασμό μίας επιχείρησης, δημιουργώντας ένα συνεταιρισμό επιχείρησης-κυβέρνησης ο οποίος έχει ως στόχο την επικράτηση έναντι άλλων επιχειρήσεων στα πλαίσια του διεθνούς ανταγωνισμού. Οι μυστικές υπηρεσίες καλούνται να συμβάλλουν στην ανάπτυξη ανταγωνιστικότητας ορισμένων παρακαμάζουσων επιχειρήσεων αποκτώντας και παρέχοντας τους πληροφορίες όσων αφορά σε διεθνείς εμπορικές συμφωνίες και στις διαπραγματευτικές στρατηγικές αντιπάλων /ανταγωνιστών τους. Το κύριο χαρακτηριστικό της μικρο-οικονομικής κατασκοπείας είναι η παρουσία της μυστικής υπηρεσίας ενός κράτους η οποία προσπαθεί να βοηθήσει μια φιλική επιχείρηση να αυξήσει τα εμπορικά της κέρδη στη διεθνή αγορά >>.*³¹

²⁷ Luttwak ,Edward & Koehl ,Stuart .L., σελ.190.

²⁸ Porteous Samuel D., (October 1994) , σελ 736-37, Porteous Samuel D., *“Economic /Commercial Interests and the World’s Intelligence, vol .8 ,No. 3, 1995, σελ 297.*

²⁹ Porteous Samuel D. (1995) σελ. 297.

³⁰ Bennet ,Richard M., op.cit , σελ 83.

³¹ Ιωάννης Λ. Κωνσταντόπουλος, Διδακτορική διατριβή *“Οικονομική Κατασκοπεία και Διεθνείς Σχέσεις”*, σελ.24.

Η μακροοικονομική κατασκοπεία ,ως δεύτερη διάσταση της οικονομικής κατασκοπείας σχετίζεται με την χρήση μυστικών υπηρεσιών απο την κυβέρνηση ενός κράτους με σκοπό την απόκτηση πληροφοριών που αφορούν τις παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις και τις δραστηριότητες που εξυπηρετούν στρατηγικά συμφέροντα.³²

Η οικονομική κατασκοπεία σύμφωνα με τον J.C. Evans διακρίνεται σε τρία επίπεδα :

- μακροοικονομική κατασκοπεία (macroeconomic espionage) δηλαδή την συλλογή πληροφοριών των οικονομικών δραστηριοτήτων των ΗΠΑ
- μικροοικονομική κατασκοπεία (microeconomic espionage), την συλλογή πληροφοριών με στόχο εξασφάλιση συμφερόντων των αμερικανικών επιχειρήσεων έναντι των ξένων επιχειρήσεων
- οικονομική κατασκοπεία (economic espionage) ,όπου οι ομοσποδιακές υπηρεσίες έχουν στόχο την προστασία των αμερικανικών εμπορικών μυστικών.³³

Κατα την ανάλυση που θα ακολουθήσει υιοθετούμε τον ορισμό του Samuel Porteous για την οικονομική κατασκοπεία ,χρήση παραπλανητικών μέσων με στόχο την απόκτηση στοιχείων οικονομικού περιεχομένου και για να αναλύσουμε πιο αποτελεσματικά την έννοια αυτή θα χρησιμοποιήσουμε την τυπολογία του J.C. Evans και του Loch K. Johnson.Πιο συγκεκριμένα θα αναφερθούμε σε τρεις διαστάσεις της οικονομικής κατασκοπείας:

A) Μακροοικονομική κατασκοπεία , B) Μικροοικονομική κατασκοπεία και Γ) Οικονομική Αντικατασκοπεία.

Όσων αφορά την τρίτη διάσταση θα αναφερθούμε στον εντοπισμό και εξουδετέρωση κατασκοπευτικών προσπαθειών εναντίον των αμερικανικών πολιτών και επιχειρήσεων προσεγγίζοντας κατα αυτόν τον τρόπο τον ορισμό που έχει αποδώσει ο Kristen Michal.³⁴

Είναι γεγονός πως στο μεταψυχροπολεμικό διεθνές σύστημα έχει δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στο οικονομικά θέματα με κύριο μέλημα των ΗΠΑ την εξασφάλιση της εθνικής τους ασφάλειας και την αποφυγή δυνητικών απειλών.

---

³² Johnson, Loch K., *Secret Agencies : U.S. Intelligence in a Hostile World* (Yale University Press, 1996), σελ 147-148.

³³ Evans, J.C., "U.S. Business Competitiveness and the Intelligence Community". *International Journal of Intelligence and counterintelligence*, Vol 7, No3, 1995 ,σελ 354.

³⁴ Michael ,Kristen, op cit, σελ 417.

Για τον S.Porteous η κατάρρευση της Σοβιετικής ένωσης και οι συχνές μεταβολές στην διεθνή οικονομία, έφεραν στη επιφάνεια οικονομικά ζητήματα σημαντικά για την διεθνή πολιτική. Κατα αυτόν τον τρόπο οι Διεθνείς σχέσεις και συνάμα ακαδημαϊκοί - μελετητές του κλάδου ασχολούνται με την παραμελημένο μέχρι πριν παρακλάδι των στρατηγικών σπουδών αφενώς της πληροφόρησης και αφετέρου της οικονομικής κατασκοπείας. Παρόμοια άυξηση ενδιαφέροντος έχει παρατηρηθεί και απο τα μέσα μαζικής ενημέρωσης για τις μυστικές υπηρεσίες, τον ρόλο που παίζουν στην διεθνή πολιτική σκηνή καθώς ήρθαν στην επιφάνεια αρκετά μυστικά απο υπηρεσίες τόσο της CIA των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών όσο και των πρώην σοβιετικών KGB προσθέτοντας νέα κομμάτια στο πάζλ της πολιτικής και οικονομικής ιστορίας μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου. Στις μέρες μας και κυρίως μετά τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, εμφανίστηκε το πρόβλημα της Διεθνούς τρομοκρατίας φέρνοντας αλλαγές στη διεθνή πολιτική. Η ενασχόληση με την πληροφόρηση και την οικονομική κατασκοπεία σε συνδιασμό με το κλάδο των Διεθνών σχέσεων μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο για τους μελετητές της Νεότερης Ιστορίας.

1.3 Μεθοδολογία

Μία επιστημονική έρευνα που ανήκει στο πεδίο των Διεθνών Σχέσεων, έχει ως σκοπό να αναζητήσει τα αίτια που οδηγούν σε μία πράξη και έπειτα να κατηγοριοποιήσει τις παρατηρήσεις των εμπειρικών γεγονότων.³⁵ Στην υπο εκπόνηση διπλωματική εργασία θα ακολουθήσουμε την μέθοδο ελέγχου θεωρίας που αναφέρει ο Stephen Van Evera, Αναπληρωτής Καθηγητής στο Massachusetts Institute of Technology, η οποία κάνει χρήση των εμπειρικών στοιχείων με στόχο την αποτίμηση και αξιολόγηση υπάρχουσών θεωριών. Κατόπιν των ανωτέρω θα χρησιμοποιηθούν εμπειρικά στοιχεία σχετικά με το ζήτημα της οικονομικής κατασκοπείας με σκοπό την αποτίμηση των βασικών υποθέσεων των δύο θεωριών των Διεθνών Σχέσεων του πολιτικού ρεαλισμού/Νεορεαλισμού και του Φιλελευθερισμού/Νεο-φιλελευθερισμού. Σημειώνεται ότι, οι προαναφερθείσες θεωρίες θα αποτελέσουν το θεωρητικό υπόβαθρο της παρούσας μελέτης. Λόγω έλλειψης ολοκληρωμένης και ικανοποιητικής ανάλυσης του φαινομένου της οικονομικής κατασκοπείας θα προσπαθήσουμε στην παρούσα εργασία να το ερμηνεύσουμε και να κάνουμε και μια περιγραφή του. Σκοπός της μελέτης μάς είναι ο έλεγχος της θεωρίας και λαμβάνοντας υπόψη τα ρηθέντα απο τον Van Evera και φυσικά εφαρμόζοντας τα κατά αναλογία σε μια διπλωματική εργασία μεταπτυχιακού επιπέδου θα περιγράψουμε την πραγματικότητα που προκύπτει από της άσκηση της οικονομικής κατασκοπείας στις διεθνείς σχέσεις. Στην

---

³⁵ Van Evera, Stephen, *Εισαγωγή στην μεθοδολογία της Πολιτικής Επιστήμης*, (Εκδόσεις ποιότητα, 6 έκδοση, Αθήνα 2010.

προεκτιμώμενη περίπτωση ο έλεγχος της θεωρίας θα στηριχθεί στην περιπτωσιολογική έρευνα των ΗΠΑ, τόσο ως θύτη όσο και ως θύμα της οικονομικής κατασκοπείας κατά πρώτον γιατί μεταψυχροπολεμικά οι ΗΠΑ αποτελούν την μοναδική υπερδύναμη στο διεθνές σύστημα και κατά δεύτερον διότι αποτελούν τον κύριο στόχο της οικονομικής κατασκοπείας, συμμάχων και αντιπάλων λόγω της ραγδαίας οικονομικής και τεχνολογικής τους ανάπτυξης. Προκειμένου να εξετάσουμε βαθύτερα το φαινόμενο της οικονομικής κατασκοπείας θα παρουσιάσουμε την πολιτική του ενός από τους κυριότερους αντιπάλους των ΗΠΑ, την Σοβιετική Ένωση/Ρωσία. Το παρόν πόνημα θα προσπαθήσει να δώσει απάντηση στο βασικό ερώτημα : Σε ποιά συμπεράσματα καταλήγουμε σχετικά με την θεωρία των Διεθνών Σχέσεων από την μελέτη της <<Οικονομικής Κατασκοπείας>>; Ποιά από τις δύο κύριες θεωρητικές προσεγγίσεις του Ρεαλισμού/Νεορεαλισμού και του Φιλελευθερισμού/Νεο-φιλελευθερισμού επιβεβαιώνει η διαψεύδει η άσκηση της οικονομικής κατασκοπείας; Κατά πόσο επαληθεύονται οι θέσεις των πολιτικών νεορεαλιστών Joseph M. Grieco και Kenneth Waltz σχετικά με την σημασία της εξαπάτησης στις διεθνείς σχέσεις και την σημασία των σχετικών με τα απόλυτα κέρδη; Κάνοντας την σύγκριση της οικονομικής κατασκοπείας με την βιομηχανική κατασκοπεία. Ουσιαστικά χρησιμοποιούμε την κρατική συμπεριφορά που ονομάζεται <<Οικονομική Κατασκοπεία>> ως βάση για έλεγχο των δύο προαναφερθέντων θεωριών ώστε να εξετάσουμε :

- Τα κίνητρα που οδηγούν την κυβέρνηση ενός κράτους να εμπλακεί στην οικονομική κατασκοπεία μέσω της χρήσης των μυστικών της υπηρεσιών
- Τα αντικίνητρα που αποτρέπουν ένα κράτος να κάνει χρήση της οικονομικής κατασκοπείας

Η χρονική περίοδος στην οποία επικεντρώνεται η εργασία αυτή αναφέρεται στον Ψυχρό πόλεμο και την μεταψυχροπολεμική εποχή μέχρι τις μέρες μας. Η επιλογή της περιόδου αυτής έγινε ακριβώς γιατί για έναν μελετητή είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον να παρατηρεί την πορεία ενός φαινομένου όπως της οικονομικής κατασκοπείας, και η μετάβαση από το άλλοτε διπολικό σύστημα σε μονοπολικό ή πολυπολικό κατά το πλείστον σύστημα της εποχής μας μας δίνει την δυνατότητα να εξετάσουμε βαθύτερα την κρατική συμπεριφορά. Τα κύρια επιχειρήματα της έρευνας είναι πως υπάρχει ραγδαία οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη με αποτέλεσμα τα κράτη να ασκούν οικονομική κατασκοπεία για να παραμένουν στην πρώτη γραμμή σε θέματα οικονομίας και τεχνολογίας αλλά και προς αποφυγήν δυνητικών απειλών από τους ανταγωνιστές τους. Η φύση του διεθνούς συστήματος είναι ανταγωνιστική και η εξέταση του φαινομένου της οικονομικής κατασκοπείας τείνει να ενισχύει τις θέσεις του πολιτικού (νεο)ρεαλισμού, εμφανίζοντας την αδυναμία των Νεο-φιλελεύθερων στο οικονομικό πεδίο. Κύριο χαρακτηριστικό της παρούσης διπλωματικής εργασίας είναι σύνδεση της θεωρίας των Διεθνών Σχέσεων με την μελέτη της Οικονομικής και Βιομηχανικής Κατασκοπείας. Τέλος κρίνουμε απαραίτητο να αναφέρουμε πως αντιμετωπίσαμε σοβαρές δυσκολίες καθώς η επιστημονική ενασχόληση με ζητήματα

πληροφόρησης και κατασκοπείας ενέχει τον κίνδυνο πως δεν μπορούν να υπάρξει μεγάλος όγκος στοιχείων λόγω της μυστικότητας που κυριαρχεί ακόμη στις μυστικές υπηρεσίες. Οι αποτυχίες συνήθως γίνονται ευρέως γνωστές μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης όμως αρκετές επιτυχίες παραμένουν ένα άλυτο μυστήριο και τα λόγια του διευθυντή της CIA George Tenet, το επιβεβαιώνουν :

<<Πρέπει να δεχτούμε ότι θα ζούμε σε έναν κόσμο όπως τον περιέγραψε πολύ ορθά ο Πρόεδρος John F. Kennedy όταν είχε δηλώσει ότι οι επιτυχίες μας συχνά παραμένουν απαρατήρητες, ενώ οι αποτυχίες μας επιδεικνύονται δημοσίως>>.³⁶

1.4 Διεθνείς Σχέσεις/Στρατηγική(Διεθνή Πολιτική)

Οί Διεθνείς Σχέσεις και η Στρατηγική με την Διεθνή Πολιτική-Οικονομία συνδέονται άρρηκτα. Στην προσπάθεια ερμηνείας της διεθνούς πραγματικότητας γίνεται χρήση των μεθολογικών εργαλείων και της θεωρίας του κλάδου των Διεθνών Σχέσεων. Τα πεδία της οικονομίας και της πολιτικής συνδέονται άμεσα μεταξύ τους και ιδιαίτερα ο ρόλος της οικονομίας διαδραμάτιζε σημαντικό ρόλο για την ασφάλεια ενός κράτους. Ο Hirshman θεωρούσε πως η <<πρακτική προηγήθηκε της θεωρίας>> δίνοντας έμφαση πως είχε παρατηρηθεί η χρήση της διεθνούς οικονομίας ως εργαλείο της εθνικής ισχύος.³⁷ Οι οικονομολόγοι J. B. Condliffe και John Maynard Keynes διέκριναν την σχέση μεταξύ οικονομικής εξάρτησης, οικονομικού εθνικισμού και των διεθνών πολιτικών εντάσεων σε μία προσπάθεια να προάγουν την ειρήνη.³⁸ Είναι γεγονός πως οι Διεθνείς Σχέσεις ανταποκρίνονται θα λέγαμε στις απαιτήσεις των καιρών και συνδεόμαστε με τις εκάστοτε πολιτικές εξελίξεις. Από τα τέλη του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου, όπου άρχισε να αναπτύσσεται η επιστήμη των Διεθνών Σχέσεων με σκοπό την ανάλυση, την καταγραφή του και αποφυγή επανάληψης μιας τέτοιας πρωτοφανούς τραγωδίας, η οικονομία έπαιξε σημαντικό ρόλο στην συμπεριφορά των κρατών για την αύξηση της ισχύος τους. Στις δεκαετίες 1970 και 1980 ήρθαν στο προσκήνιο οικονομικά ζητήματα που προέτρεψαν τους μελετητές των διεθνών σχέσεων να μελετήσουν την Διεθνή Πολιτική Οικονομία. Η μελέτη των οικονομικών ζητημάτων δημιούργησε τα υποπεδία των Στρατηγικών σπουδών (Ασφαλείας) και Διεθνών Οικονομικών σπουδών. Η συζήτηση μεταξύ της ρεαλιστικής και φιλελεύθερης σκέψης ήταν αυτή που ανέδειξε το πεδίο της Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας. Το τέλος του Ψυχρού πολέμου έφερε στο προσκήνιο ζητήματα διεθνούς πολιτικής οικονομίας, κατά τον Francis Fukuyama έφερε την επικράτηση του

³⁶ Tenet, George J., "The CIA and the Security Challenges of the New Century", *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, Vol 13, No.2 (Summer 2000), σελ.3.

³⁷ Ibid σελ. 830-31.

³⁸ Ibid σελ 831.

καπιταλισμού σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην αρένα της διεθνούς πολιτικής με κύριο πρωταγωνιστή τις ΗΠΑ με την Ευρώπη και τις υπόλοιπες ανεπτυγμένες χώρες ο Edward Luttwak κάνει λόγο για τον οικονομικό ανταγωνισμό.³⁹ Τον οικονομικό πόλεμο μεταξύ κρατών. Σημαντικοί θεωρητικοί της Στρατηγικής ασχολήθηκαν με τον ρόλο της οικονομίας στις διεθνείς σχέσεις. Ο E.H. Carr στο έργο του ‘‘The Twenty Years’ Crises ,1919-1939’’, αναφέρεται στην σχέση μεταξύ οικονομικής και στρατιωτικής ισχύος :

<< Οικονομική Ισχύς πάντα αποτελούσε ένα εργαλείο της πολιτικής ισχύος, ακόμη και μόνο λόγω της σύνδεσης της με τα στρατιωτικά μέσα. Η όλη πρόοδος του πολιτισμού συνδέεται στενά με την οικονομική ανάπτυξη ώστε δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι στα πλαίσια της σύγχρονης ιστορίας παρατηρείται μια αυξανόμενη στενή σχέση μεταξύ της στρατιωτικής και οικονομικής ισχύος.>>

Ο Carr τονίζοντας το θέμα της ισχύος των κρατών δίνει έμφαση στον βαθμό ισχύος⁴⁰ και όχι τόσο στην αντίθεση μεταξύ ισχύος , πολιτικής και οικονομίας. Για την επιδίωξη στρατιωτικής ισχύος χρησιμοποιούνται και στρατιωτικά και οικονομικά μέσα, αποτελούν αναπόσπαστα μέρη της πολιτικής ισχύος. Ο Michael Howard μελετώντας τον θεσμό του πολέμου στην Ευρώπη κατα τον 19^ο αιώνα έδωσε έμφαση στη οικονομία και την σχέση της με την στρατιωτική ισχύ:

<<Ο πλούτος και η στρατιωτική ικανότητα πήγαιναν μαζί : Τα χρηματικά κινητήρια δύναμη του πολέμου (pecunia nervus belli), ή ‘ όπως το διατύπωσαν λακωνικά οι Γάλλοι, χωρίς χρήματα δεν έχει ελβετούς μισθφόρους (pas d’argent, pas de suisses)>>.⁴¹

Ο Howard κάνει λόγο για τους ηγεμόνες που λόγω οικονομικών δυσκολιών και την απουσία πλούτου των υπηκόων τους δεν κατάφεραν να πληρώσουν τους Ελβετούς μισθοφόρους. Η σημασία της οικονομίας την εποχή εκείνη καθίσταται σαφής. Η κρατική ισχύς συνδεόταν με τον πλούτο και την ευημερία . Τα αίτια των δύο παγκοσμίων πολέμων προέρχονται κυρίως από τον φόβο της ανόδου της ισχύος της Γερμανίας . Με βάση το νόμο της Άνισης ανάπτυξης ο κ. Παπασωτηρίου τονίζει πως:

<< Η αλλαγή στον διεθνή καταμερισμό ισχύος είναι ο πιο καθοριστικός και αμείλικτος παράγοντας της διεθνούς πολιτικής πολιτικής. Κράτη που παρακμάζουν, αναγκάζονται να υποχωρήσουν στο πεδίο του διεθνούς πολιτικού και οικονομικού ανταγωνισμού.>>⁴²

Όταν δύο κράτη έχουν συγκρουόμενα συμφέροντα , το ύστατο μέσο για καθοριστεί το ποιά χώρα θα επιβάλλει την θέση της είναι πόλεμος. Οι πολεμικές ικανότητες ενός κράτους είναι συνάρτηση της στρατιωτικής και της οικονομικής ισχύος της. Οι

³⁹ Luttwak, Edward, Turbo Capitalism : *Winners and Losers in the Global Economy*(Harper Collins publishers, 1999).

⁴⁰ E.H. Carr, op.cit., σελ. 110.

⁴¹ Howard Michael, *Ο Ρόλος του Πολέμου στην Νεότερη Ευρωπαϊκή Ιστορία, Ποιότητα, Αθήνα 2000* σελ. 77.

⁴² Παπασωτηρίου, Χαράλαμπος, Ελλάδα, Νοτιοανατολική Ευρώπη και Νέο Διεθνές Σύστημα : *Οι προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα* (Εκδόσεις Παπαζήση, 1999) σελ. 30.

τεχνολογίες Αιχμής και η μεγάλη οικονομική ανάπτυξη αποτελούν τους λόγους για τους οποίους οι ΗΠΑ υπερέχουν παγκοσμίως.Ως εκ τούτου,μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι η οικονομική ισχύς αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για της μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της στρατιωτικής ισχύος ενός κράτους.⁴³ Η πληροφορία και η τεχνολογία αποτελούν πλέον τις πιο σημαντικές πηγές παραγωγικότητας.⁴⁴ Οι αλλαγές στην φύση του διεθνούς ανταγωνισμού επηρέασαν και τις αντιλήψεις περί της εθνικής ασφάλειας.Ο ρόλος της πληροφορίας και της τεχνολογίας σε συνδιασμό με την οικονομική ισχύ φέρνει στην επιφάνεια το economic intelligence, όπου η απόκτηση ξένης τεχνολογίας και πληροφοριών αποτελεί μέσο εθνικής ανάπτυξης.Κατα τον Hans J. Morgenthau Καθηγητή της Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου του Chicago, η διεθνή πολιτική αποτελεί <<έναν αγώνα για ισχύ>> (Struggle for power).Τα κράτη προσπαθούν να επιτύχουν τους σκοπούς τους επηρεάζοντας την συμπεριφορά των άλλων κρατών.Ο John Burton ,αν και δεν θεωρήτο οπάδος του πολιτικού ρεαλισμού υποστήριζε πως :

<<πιθανώς δεν υπάρχει πιο σημαντικός κοινός παράγοντας σε όλη τη σκέψη περί των διεθνών σχέσεων παρα μόνο η υπόθεση ότι τα Κράτη εξαρτούν την ύπαρξη τους απο την ισχύ,και επιτυγχάνουν τους σκοπούς τους μέσω της ισχύος,καθιστώντας έτσι την διαχείριση της ισχύος ως το βασικό πρόβλημα προς επίλυση.>>⁴⁵

Απο τη άλλη πλευρά ο Καθηγητής του Πανεπιστημίου του Chicago John Mearsheimer ,χρησιμοποιεί την έννοια της ισχύος βάση των υλικών πόρων ενός κράτους και του κεφαλαίου που διαθέτει.Σύμφωνα με τον ίδιο και παράγοντες όπως η στρατηγική και πληροφόριση αν και μη υλικοί παίζουν σημαντικό ρόλο σε μια σύγκρουση.Το αποτέλεσμα μιας σύγκρουσης δεν μπορεί να υπολογιστεί μόνο βάση της ισορροπίας ισχύος καθώς είναι σύμφωνα με τα επιχειρήματα του δύσκολο να υπολογίσουμε την ισορροπία ισχύος πριν απο τον πόλεμο όπως στην περίπτωση του Βιετνάμ(1965-72),οι ΗΠΑ ήταν πιο ισχυρές αλλά το αποτέλεσμα ήταν διαφορετικό απο το αναμενόμενο με νίκη του βορείου Βιετνάμ καθαρά λόγω στρατηγικής,ενός μη υλικού παράγοντα.Για τον Mearsheimer υπάρχει η λανθάνουσα ισχύς(latent power) και η στρατιωτική ισχύς (military power).Η πρώτη έχει να κάνει με κοινωνικο-οικονομικούς παράγοντες(οικονομία,μέγεθος πληθυσμού,τεχνολογία) που συμβάλλουν στην απόκτηση στρατιωτικής ισχύος.Η δεύτερη αποτελείται καθαρά απο την δύναμη στρατού ξηράς ,ναυτικού και αεροπορικών δυνάμεων ενός κράτους.Για τον ίδιο η λανθάνουσα ισχύς αποτελεί απαραίτη συστατικό για την δημιουργία μιας ισχυρής στρατιωτικής δύναμης.⁴⁶

---

⁴³ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, "Η Διεθνής Πολιτική Στον 21^ο αιώνα" (Εκδόσεις Ποιότητα 2008) σελ.37.

⁴⁴ Δείτε Stonier, T., *The wealth of Information: A Profile of Postindustrial Economy*(London: Thames Metheum, 1983).

⁴⁵ Burton, John w.,*International Relations: A General Theory* (New York: Cambridge University Press, 1967) σελ.46.

⁴⁶ Mearsheimer, John.,(2001) op.cit. σελ.56, 60.

Η στρατηγική ενός κράτους με σκοπό της αύξηση της ισχύος της συνάδει με τον παράγοντα της οικονομικής ισχύος. Για να έχει την δυνατότητα να ενδυναμώσει της στρατιωτική της ισχύ αλλά όχι μόνο για λόγους αύξησης του στρατιωτικού της μηχανισμού. Η οικονομική ισχύ θα της δώσει και την δυνατότητα να ασκήσει πίεση σε μια άλλη χώρα με την μορφή πχ (εμπάργκο, οικονομικών κυρώσεων, πάγωμα κεφαλαίων) αλλά και με θετική μορφή όπως πχ την (οικονομική βοήθεια).⁴⁷ Κατα την διάρκεια του Ψυχρού πολέμου η στρατιωτική ισχύς και λόγω της διπολικότητας που επικρατούσε στην δομή του διεθνούς συστήματος, έπαιξε καθοριστικό ρόλο. Μεταψυχροπολεμικά άλλαξε το τοπίο καθώς στο προσκήνιο ήρθε η οικονομική ισχύς. Η έννοια της ασφάλειας για ένα κράτος και το πολιτικό της "Status" συνδιάστηκε με την οικονομική ευημερία. Για την διάρκεια του Ψυχρού πολέμου η έννοια της <<εθνικής ασφάλειας>> οριζόταν με στρατιωτικού όρους. Σήμερα η ασφάλεια έχει λάβει πολυδιάστατο χαρακτήρα. Ο Barry Buzan αναφέρεται στην οικονομική διάσταση της ισχύος⁴⁸ πέρα από (την κοινωνική, στρατιωτική και την περιβαλλοντική). Επιλέγοντας το κρατικό επίπεδο ανάλυσης η οικονομική ασφάλεια αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της εθνικής αντζέντας. Στην ουσία ο όρος οικονομική ασφάλεια αναφέρεται στην δυνατότητα μιας χώρας να μπορεί να έχει την απαραίτητη βιομηχανική-αμυντική της υποδομή για την εξασφάλιση της εθνικής της ασφάλειας. Ο S. Porteous ορίζει την οικονομική ασφάλεια ως την δυνατότητα της διατήρησης της παραγωγικότητας της εργασίας και του κεφαλαίου, συμπεριλαμβανομένου και του επιχειρηματικού της περιβάλλοντος με στόχο την καινοτομία, τις διεθνείς επενδύσεις και μια σταθερότητα στην ανάπτυξη της οικονομίας της.⁴⁹ Λαμβάνοντας υπόψιν τα προηγούμενα και κυρίως όσων αφορά την στρατιωτική δύναμη και την εθνική ασφάλεια δεν γίνεται να παραλείψουμε τον σημαντικό ρόλο της τεχνολογίας σε συνδιασμό με την μυστική πληροφόρηση που μεταψυχροπολεμικά χρησιμοποιήθηκε στον όρο Επανάσταση στις στρατιωτικές υποθέσεις (Revolution in Military Affairs-RMA) και την χρήση νέων τεχνολογιών στην διεξαγωγή του πολέμου.

1.5 Διεθνείς Σχέσεις και Πληροφόρηση-Κατασκοπεία

Η τεχνολογία σε επίπεδο διεθνών σχέσεων αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι αφενώς της πληροφόρησης αφετέρου της οικονομικής κατασκοπείας για την οποία θα αναφερθούμε στην συγκεκριμένη ενότητα του 1^{ου} κεφαλαίου. Όπως αναφέραμε και προηγουμένως η χρήση της τεχνολογίας στον πόλεμο έφερε την επανάσταση στις στρατιωτικές υποθέσεις και κυρίως την περίοδο του Ψυχρού πολέμου, όπου Η Σοβιετική Ένωση και για στρατηγικούς κυρίως λόγους ξεκίνησε την σύνδεση συστημάτων συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών και επικοινωνιών. Πρόκειται

---

⁴⁷ Ibid, σελ.152.

⁴⁸ Buzan, Barry, *People, States & Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-cold War Era* (Harvester Wheatsheaf, 1991) σελ.241.

⁴⁹ Porteous, S., (1995), po.cit.

για την χρήση λοιπόν τεχνολογικών μηχανημάτων⁵⁰ πλέον στις στρατιωτικές υποθέσεις. Εάν ανατρέξει κανείς στη ανθρώπινη Ιστορία με κλασσικό παράδειγμα την Βιομηχανική Επανάσταση, θα διαπιστώσει κανείς πως πρόκειται για συνεχείς μεταβολές μέσω της τεχνολογίας. Η Βιομηχανική Επανάσταση συνεχίζεται μέχρι και τις μέρες μας συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη. Ο εκσυγχρονισμός και ο ενστερνισμός των νέων τεχνολογιών από τα κράτη επηρέασε την ισορροπία ισχύος. Ένα ισχυρό κράτος το οποίο υπερέχει τεχνολογικά καθίσταται συνάμα και οικονομικά και στρατιωτικά ισχυρό. Η τεχνολογία άλλωτε ενισχύει την αλληλένδετη σχέση μεταξύ οικονομικής και στρατιωτικής δύναμης και άλλωτε την αποδυναμώνει.⁵¹ Στις μέρες μας την δεσπόζουσα ηγετική θέση στον τομέα της τεχνολογίας και της επιστήμης την κατέχουν οι ΗΠΑ. Το ποσό που επενδύουν οι ΗΠΑ σε έρευνα και ανάπτυξη (ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις μαζί) ξεπερνά τα \$250 δις δολάρια ετησίως. Οι επενδύσεις τους ξεπερνούν κατά πολύ τις αντίστοιχες άλλων ανεπτυγμένων κρατών και βάση στοιχείων, το σύνολο των ακαθάριστων εγχώριων δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη ξεπερνά εκείνο της Ιαπωνίας, η οποία ακολουθεί δεύτερη μετά τις ΗΠΑ, οι οποίοι επενδύουν 40% περισσότερο σε σχέση με τα 15 αρχικά μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αξίζει να σημειωθεί πως αξιωματούχοι της Ε.Ε. έχουν εκφράσει την ανησυχία τους για την τόσο μεγάλη διαφορά όσον αφορά την ανάπτυξη τόσο στην έρευνα όσο και στην οικονομία των ΗΠΑ συγκριτικά με των χωρών της Ε.Ε. Πέρα όμως από το σημαντικό κομμάτι της τεχνολογίας και την δυνατότητα που δίνει σε μια χώρα να ενισχύσει την θέση της στρατιωτικά και οικονομικά, η τεχνολογία έχει προσφέρει αρκετά στον τομέα της πληροφόρησης και της κατασκοπείας. Αρχικά ξεκινήσαμε με μια ιστορική αναδρομή της κατασκοπείας που χρονολογείται αρκετά χρόνια πριν από το 500 π.Χ.. Εν καιρώ πολέμου από πολύ παλιά γινόταν χρήση της κατασκοπείας, στο κλασσικό πλέον βιβλίο του κινέζου στρατηγού Sun Tzu (5^{ος} αιώνας π.Χ.) << Η Τέχνη του Πολέμου >> αφιερώνει το 13^ο κεφάλαιο στην κατασκοπεία. Ο ίδιος διέκρινε 5 κατηγορίες κατασκόπων :

1. Ντόπιοι κατάσκοποι : εκείνοι που έχουν στρατολογηθεί από τις τάξεις του λαού της εχθρικής χώρας.
2. Εσωτερικοί κατάσκοποι : οι δυσαρεστημένοι αξιωματούχοι του εχθρού που δέχονται να συνεργαστούν μαζί μας.
3. Διπλοί πράκτορες : πράκτορες του εχθρού, που δουλεύουν για εμάς.
4. Αναλώσιμοι κατάσκοποι : Δικοί μας πράκτορες, οι οποίοι μεταβιβάζουν στον εχθρό χαλκευμένες πληροφορίες που τους έχουμε δώσει εσκεμμένα.
5. Επιζήσαντες κατάσκοποι : εκείνοι που επιστρέφουν πίσω σε εμάς με πληροφορίες που έχουν καταφέρει να συλλέξουν από τον εχθρό.⁵²

⁵⁰ Evanw, Graham & Newnham, Jeffrey, op, cit., σελ. 483. Για την επανάσταση στην στρατιωτική τεχνολογία δείτε τα εξής : Luttwak, Edward " A Post-heroic military policy", Foreign Affairs, 75/4 (1996), Cohen, Eliot A., "A Revolution in Warfare", Foreign Affairs, 75/2 (1996).

⁵¹ Ibid σελ. 89-90.

⁵² Sun Tzu (2003) op., cit., σελ. 34 δείτε και το Tzu, Sun, *The Art of war*, (Translated by Samuel Griffith, Oxford University Press, 1971) σελ. 145-6.

Ο Sun Tzu έκρινε την αξία των μυστικών υπηρεσιών και θεωρούσε ότι :

<< Γι ' αυτό λοιπόν μόνον ο φωτισμένος ηγεμόνας και ικανός στρατηγός –που ξέρουν να χρησιμοποιούν τους πιο έξυπνους ανθρώπους ,ως κατασκόπους- είναι βέβαιο ότι θα επιτύχουν σπουδαία πράγματα.Οι μυστικές επιχειρήσεις είναι απαραίτητες σ'έναν πόλεμο ,Σ'αυτές στηρίζει την κάθε του κίνηση ένας στρατός.>>⁵³

Συμπερασματικά κατέληγε ότι το να παραμελεί κανείς την χρήση των κατασκόπων,δεν είναι τίποτα λιγότερο απο ένα έγκλημα εναντίον της ανθρωπότητας. Παρα το γεγονός πως το έργο του Sun Tzu άσκησε μεγάλη επιρροή δεν ήταν ο μοναδικός που αναγνώρησε την αξία της έγκαιρης πληροφόρησης στις στρατιωτικές και διπλωματικές επιχειρήσεις.Στο Βυζάντιο είχαν πλήρη γνώση για την τέχνη της κατασκοπείας και της πληροφόρησης.Στο βιβλίο του Κεκαυμένου,αξιωματούχου του Βυζαντίου κατα τον 11^{ος} αιώνας ,περίοδο κατάρρευσης της βυζαντινής ισχύος,τονίζει την σημασία των κατασκόπων στον πόλεμο και ο τρόπος προσέγγισης του θυμίζει έντονα Σουν Τσου :

<< .....Και πρέπει να φροντίζεις πολύ καλά τούτο,δηλ. Κάθε μέρα να μαθαίνεις που βρίσκεται ο εχθρός σου και σ'εποιά κατάσταση βρίσκεται και τί κάνει και τί περιμένει και πόσο στρατό έχει και τί θέλει και πως στέλνει τους καταδρομείς του ή δεν τους στέλνει, κι αν είναι πανούργος ή αφελής.Ακόμη κι αν είναι αφελής ,μην τον υποτιμήσεις τελείως και πέσεις στα 'χερια του,παρα φρόντιζε πως θα τον κατατροπώσεις σαν αν ήταν πανούργος και ύπουλος.Δεν μπορείς να μάθεις για τους εχθρούς με άλλο τρόπο,παρά αν έχεις κατασκόπους>>⁵⁴

Το απόσπασμα αυτό το αντλήσαμε απο το Β' μέρος του βιβλίου και περιέχει συμβουλές προς έναν στρατηγό.Για τον ίδιο δεν γνωρίζουμε πολλά στοιχεία καθώς και το επίθετο του το συνάγουμε απο τα λεγόμενα του ,προφασώς άνηκε στη οικογένεια των Κεκαυμένων, το οπίο κατείχε δημόσια και στρατιωτικά αξιώματα και υπολογίζεται ότο το κείμενο γράφτηκε μεταξύ 1075 και 1078.

Εν συνεχεία ο Thomas Hobbes, ένας απο τους σημαντικότερους ,εκπροσώπους της ρεαλιστικής σχολής , έχει κάνει αναφορά στα έργα του για την πληροφόρηση και την κατασκοπεία.Στο έργο του De Cive (<< Περί του Πολίτη>>),παρομοιάζει τους αξιωματούχους των μυστικών υπηρεσιών με τον ιστό της αράχνης.Πρόκειται για <<απίστευτα λεπτές ίνες που απλώνονται προς όλες τις κατευθύνσεις,οι οποίες μεταφέρουν τις κινήσεις του εξωτερικού περιβάλλοντος στις αράχνες που κάθονται στις μικρές τους κοιλότητες>>⁵⁵.

⁵³ Tzu, Sun,(2003), op., cit., σελ 108.

⁵⁴ Κεκαυμένος, "Στρατηγικόν" (Εκδόσεις Κανάκη,1996) σελ.52-54.

⁵⁵ Hobbes ,Thomas, "De Cive", επιμέλεια και μετάφραση Tuck, Richard& Silverhorne, Michel (Cambridge University Press, 1998) σελ.145-146.

Μια αρνητική άποψη και αρκετά πεσιμιστική σχετικά με την χρησιμότητα της πληροφόρησης έχει κάνει ο φημισμένος ,Πρώσος στρατηγός Karl Von Clausewitz,στο έργο του <<Περί του Πολέμου>>(‘‘On war’’).Θεωρεί την πληροφόρηση αναξιόπιστη και την ορίζει ως το ελίδος της πληροφορίας για τον εχθρό και την χώρα του.Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται :

<< Η γενική αναξιόπιστία όλων των πληροφοριών εμφανίζει ένα ειδικό πρόβλημα ,σε περίοδο πολέμου : όλη η δράση λαμβάνει χώρα,ούτως ειπείν, στο λυκόφως, το οποίο σαν την ομίχλη ή το φεγγαρόφωτο, συχνά τείνει να κάνει πράγματα να φαίνονται αλλόκοτα και μεγαλύτερα απο ότι στην πραγματικότητα είναι,Οτιδήποτε κρύβεται μέσα απο την πλήρη εικόνα σε αυτό το ασθενικό φώς πρέπει να ματευθεί απο το ταλέντο,ή απλά να αφεθεί στην τύχη.Έτσι για μία ακόμη φορά λόγω έλλειψης αντικειμενικής γνώσης,κάποιος πρέπει να εμπιστευτεί το ταλέντο ή την τύχη.>>⁵⁶

Ο αρνητισμός που δίνει ο Clausewitz στην πληροφόρηση δεν πρέπει να μας δίνει την εντύπωση πως την θεωρεί επιφανειακή και άχρηστη σε αυτό που δίνει έμφαση είναι το γεγονός πως η χρήση των κατασκόπων δίνει την δυνατότητα σε ένα στρατηγό να ενημερωθεί έγκαιρα ,όμως δεν υπάρχει η τέλεια πληροφορία ,τονίζοντας πως η απόκτηση αυτής της πληροφορίας είναι δύσκολο να επιτευχθεί όχι όμως ακατόρθωτο.Σύμφωνα με την ανάλυση Ιστορικών γεγονότων, οι κατάσκοποι και οι πληροφοριοδότες αποτελούν σημαντικό κομμάτι του Μεσαίωνα.Η Ιωάννα της Λωραίνης(Joan of Arc) προδόθηκε απο τον Επίσκοπο Pierre Cauchon of Beauvais, οπίος ήταν κατάσκοπος των Άγγλων.Ένα απο τα πρώτα συστήματα μυστικής κατασκοπείας προγόνου του FBI ,αποτελεί το σύστημα κατασκοπείας του Sir Francis Walsingham.Το καθήκον του ήταν να προστατέψει το βασίλειο της Βασίλισας Ελισάβετ απο τους Ιησουίτες.Η συλλογή και ανάλυση πληροφοριών δεν περιοριζόταν μόνο σε εμπόλεμους καιρούς.Η εσωτερική ασφάλεια στο βασίλειο ήταν υψίστης σημασίας μέλημα και αντλούσαν απο διάφορες πηγές (εμπόρους,ταξιδιώτες κ.α.)πληροφορίες για τα άλλα βασίλεια.Την περίοδο της Αναγέννησης (15^ο-16^ο αιώνα) έχουμε την εγκαθίδρυση των θεμελιών των σύγχρονων υπηρεσιών πληροφοριών στην Ευρώπη.⁵⁷Στην δειάρκεια του πολέμου για την Ανεξαρτησία της Αμερικής απο τους Βρετανούς (1775-83) ο στρατηγός George Wanshington χρησιμοποιούσε ένα δίκτυο κατασκόπων και διπλών πρακτόρων ,παραπλανώντας τον βρετανικό στρατό κάνοντας χρήση κρυπτογραφημάτων και κώδικες επικοινωνίας και σκοπό την προπαγάνδα και την παραπληροφόρηση.⁵⁸

Ο Winston Churchill αποτελούσε ένας απο τους ένθερμους υποστηρικτές της χρήσης της Πληροφόρησης-Κατασκοπείας,όσο ήταν μέλος της Βρετανικής Κυβέρνησης.Ο Michael Handel είπε χαρακτηριστικά :

⁵⁶ Ibid σελ.241.

⁵⁷ Bennet, Richard M., op.cit., σελ.86.

⁵⁸ Ibid

<<Κανέννας Βρετανός πολιτικός στην σύγχρονη εποχή δεν είχε φλογερή ίσση στην χρήση των μυστικών πληροφοριών απο τον Winston Churchill.Κανέννας δεν ήταν πιο αποφασιστικός να τις χρησιμοποιήσει σώστα τόσο στην ειρήνη, όσο και στον πόλεμο>>.⁵⁹

Χαρακτηριστικό του Churchill αποτελούσε το γεγονός πως όχι μόνο λάμβανε τις πληροφορίες απο τις Βρετανικές υπηρεσίες πληροφοριών αλλά ίδιος ήθελε πάντα να γνωρίζει και τις ακατέργαστες πληροφορίες.Στην παρούσα εργασία ερευνούμε την περίοδο του Ψυχρου Πολέμου όπου ξεκινά και ο κρυφός πόλεμος των πληροφοριών μεταξύ των μυστικών υπηρεσιών καθώς και μεταψυχροπολεμικά.Οι Απόψεις δίστανται όσον αφορά την έκβαση του Ψυχρού πολέμου και τον ρόλο που διαδραμάτισαν η κατασκοπεία και οι μυστικές υπηρεσίες. Την τελευταία δεκαετία έχει εμφανιστεί μία νέα γενιά ιστορικών και ειδικών στις διεθνείς σχέσεις οι οποίοι έχουν δώσει βαρύτητα στον ρόλο των πληροφοριών και των μυστικών υπηρεσιών που παίζουν στην διαμόρφωση της πολιτικής (Policymakers).Ο κλάδος των Διεθνών Σχέσεων και αυτός της μελέτης των πληροφοριών και των μυστικών υπηρεσιών συνδέονται μεταξύ τους καθώς σκοπός και των δύο κλάδων αποτελεί η μελ'ετη της διεθνούς ιστορίας .Τα θέματα των πληροφοριών και της κατασκοπείας δημιουργούν γνώση ,η οποία εν συνεχεία μας βοηθούν στην ανάπτυξη μίας θεωρίας και για την γνώση και την ισχύ .Γίνεται μια περιγραφή της πραγματικής εικόμας της διεθνούς πολιτικής .

1.6 Διεθνείς Σχέσεις και Οικονομική-Βιομηχανική Κατασκοπεία

Εκκινώντας, σημαντικό θεωρούμε να τονίσουμε πως οι εκπληκτικές τεχνολογικές εξελίξεις σε συνδιασμό με την οικονομική ανάπτυξη των κρατών μας οδήγησε σε μία "παγκόσμια οικονομία" καθιστώντας απαραίτητη την συνεργασία των κρατών μεταξύ τους, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως τα κράτη δεν εξακολουθούν να λειτουργούν υπερ των εθνικών τους συμφερόντων.Σε προηγούμενη ενότητα είχαμε αναφερθεί στην διάκριση που έχει κάνει ο J.C. Evans στα επίπεδα στις οικονομικής κατασκοπείας.Το δεύτερο επίπεδο που διακρίνει ανήκει στην μικροοικονομική κατασκοπεία , την συλλογή πληροφοριών με στόχο την υποστήριξη Αμερικανικών επιχειρήσεων εναντίον ξένων επιχειρήσεων.Πρωτού προχωρήσουμε όμως στην σύνδεση της βιομηχανικής κατασκοπείας με τις Διεθνείς σχέσεις θα ορίσουμε τι είναι βιομηχανική κατασκοπεία(Industrial Espionage).

Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση προς το Κογκρέσο σχετικά με την Συλλογή Οικονομικών Πληροφοριών απο το Εξωτερικό και τη Βιομηχανική Κατασκοπεία, δίνεται ο παρακάτω ορισμός :

---

⁵⁹ Handel,Michael, (1989), op. cit., σελ.181.

<<μία δραστηριότητα που διενεργείται απο μια ξένη...κυβέρνηση ή μία ξένη επιχείρηση με την άμεση βοήθεια μίας ξένης κυβέρνησης,ενάντια σε μια ιδιωτική Αμερικανική επιχείρηση με μοναδικό σκοπό την απόκτηση εμπορικών μυστικών.>>⁶⁰

Η μικροοικονομική κατασκοπεία αφορά την συλλογή και ανάλυση οικονομικών πληροφοριών με στόχο την υποστήριξη συγκεκριμένων επιχειρήσεων έναντι των ξένων ανταγωνιστών τους.⁶¹ Το ερώτημα που προκύπτει είναι αν πρέπει το κράτος να παρεμβαίνει προκειμένου να καταστήσει πιο ανταγωνιστικές τις εταιρίες των ΗΠΑ; Ο Peter Hamilton στο βιβλίο του *Espionage and Subversion in an Industrial Society* δίνει έμφαση στην βιομηχανική κατασκοπεία και την Εθνική ασφάλεια. Υποστηρίζει πως η "Βιομηχανική" ασφάλεια αποτελεί ένα σημαντικό εθνικό όπλο που χρήζει προστασίας. Η εθνική οικονομία αδημονεί κινδύνους απο "διεθνείς" εχθρούς και το μέλλον μίας χώρας απειλείται κατα αυτόν τον τρόπο.⁶² Σε αυτό το σημείο πρέπει να πούμε πως λαμβάνοντας ως δεδομένο πως τίθεται το θέμα της εθνικής ασφάλειας οι μυστικές υπηρεσίες συνδέονται με την επιχειρηματική κοινότητα και η κατασκοπεία αποτελεί το μέσο για την παρακολούθηση των ανταγωνιστών των αμερικανικών εταιριών. Ο Hans Morgenthau, υπέρμαχος της ρεαλιστικής αντίληψης στις διεθνείς σχέσεις κάνοντας αναφορά στο εθνικό συμφέρον υποστηρίζει πως είναι ένα συμβιβασμός συγκρουόμενων πολιτικών συμφερόντων. Σε ποιά βάση θα μπορούσαμε να ορίσουμε τα εθνικά συμφέροντα των ΗΠΑ και της Ρωσίας; Η απάντηση του Morgenthau σε αυτό θα ήταν πως το εθνικό συμφέρον αποτελεί προϊόν ένως εσωτερικού πολιτικού ανταγωνισμού. Η κυβέρνηση, με της διάφορες υπηρεσίες της είναι τελικά υπεύθυνη για τον καθορισμό και τη εφαρμογή των πολιτικών της αποφάσεων της που είναι προσανατολισμένες προς το εθνικό συμφέρον.⁶³ Συμπερασματικά το κράτος με κύριο στόχο το εθνικό της συμφέρον και την πλεονεκτική της θέση έναντι των ανταγωνιστών της συσχετίζεται τόσο με την βιομηχανική κατασκοπεία όσο και με τις επιχειρηματικές της δραστηριότητες. Μια πιο σαφής ανάλυση της Βιομηχανικής κατασκοπείας και το κατα πόσο οι επιχειρηματικές δραστηριότητες συσχετίζονται με τις κρατικές συμπεριφορές θα γίνει στα επόμενα κεφάλαια.

---

⁶⁰ Ibid

⁶¹ Evans, J., op., cit, σελ. 353.

⁶² Richard M., Greene, " *Business Intelligence : Espionage and Subversion in an Industrial Society* , Peter Hamilton, *Journal Of Market Research* , vol 5, No4, (Nov 1968) σελ. 447-448

⁶³ Θεόδωρος Κουλουμπής, " *Διεθνείς Σχέσεις* ", *Εξουσία και Δικαιοσύνη, Εκδόσεις Παπαζήση* (Αθήνα 1995) σελ. 131.

1.7 Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Στο πρώτο κεφάλαιο ορίσαμε την έννοια της οικονομικής κατασκοπείας, αναλύσαμε την σημασία του θέματος της παρούσης διπλωματικής εργασίας. Αναλύσαμε την μέθοδο που χρησιμοποιούμε και στην συνέχεια παρουσιάσαμε τους πυλώνες στους οποίους στηρίζεται η εργασία αυτή : α) Διεθνείς Σχέσεις και την Στρατηγική – Διεθνή πολιτική β) Διεθνείς σχέσεις και Πληροφόρηση- Κατασκοπεία γ) Διεθνείς Σχέσεις και Οικονομική και Βιομηχανική κατασκοπεία.

Τα κύρια συμπεράσματα στα οποία καταλήγουμε είναι τα εξής :

- Η οικονομική κατασκοπεία υπήρχε από τις απαρχές της ανθρώπινης ιστορίας πριν ακόμη ιδρυθούν οι σύγχρονες υπηρεσίες πληροφοριών όπως τις γνωρίζουμε σήμερα.
- Τα κράτη χρησιμοποιούν την δύναμη της οικονομίας και της τεχνολογίας για την στρατιωτική τους ισχύ.
- Ο ρόλος της Πληροφόρησης-Κατασκοπείας είναι σημαντικός για τις Διεθνείς Σχέσεις και η Βιομηχανική κατασκοπεία ως κομμάτι της οικονομικής κατασκοπείας συσχετίζεται με τις διεθνείς σχέσεις .

Στο επόμενο κεφάλαιο θα εξετάσουμε τις βασικές αρχές της θεωρίας του πολιτικού Ρεαλισμού/Νεορεαλισμού και του Φιλελευθερισμού/Νεο-φιλελευθερισμού,, ώστε να αναλύσουμε την οικονομική κατασκοπεία.

Κεφάλαιο2 : Οικονομική Κατασκοπεία και Θεωρία Διεθνών Σχέσεων

Πολιτικό Ρεαλισμός/Νεορεαλισμός vs Νεο-Φιλελευθερισμός

Στο Κεφάλαιο αυτό θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε τις βασικές αρχές των δύο κυριότερων θεωριών των Διεθνών Σχέσεων του Πολιτικού Ρεαλισμού/Νεορεαλισμού και του Νεοφιλελευθερισμού. Στην παρούσα διπλωματική εργασία επικεντρωνόμαστε στον έλεγχο θεωρίας βάσει περιπτωσιολογικής μελέτης του φαινομένου της Οικονομικής κατασκοπείας. Η μελέτη της Οικονομικής Κατασκοπείας υπο το πρίσμα της θεωρίας διεθνών σχέσεων θα μας οδηγήσει στην ανάλυση και θεωρητική συζήτηση που θα προκύψει. Σύμφωνα με τον Καθηγητή Αθανάσιο Γ. Πλατιά στην μελέτη των διεθνών σχέσεων επικρατούν δύο κυρίαρχες θεωρίες : ο πολιτικός ρεαλισμός και ο φιλελεύθερος ιδεαλισμός/Νεοφιλελευθερισμός.⁶⁴ Ο Καθηγητής Παναγιώτης Ήφαιστος αναγνωρίζει τον πολιτικό ρεαλισμό και τον διακρίνει στα εξής επίπεδα : α) παραδοσιακός ρεαλισμός, β) πολιτική οικονομία των διεθνών σχέσεων, γ) πολιτική φιλοσοφία των διεθνών σχέσεων και τον Νεοφιλελευθερισμό με στοιχεία από τον πολιτικό ρεαλισμό.⁶⁵ Εν συνεχεία παρουσιάζοντας την κριτική που ασκεί η μία θεωρία στην άλλη θα θέσουμε τα θεωρητικά ερωτήματα που προκύπτουν βάση της μελέτης του φαινομένου της οικονομικής κατασκοπείας και έχοντας μια ολοκληρωμένη άποψη θα προχωρήσουμε σε μία συγκριτική ανάλυση της οικονομικής με την βιομηχανική κατασκοπεία.

2.1 Η Ρεαλιστική θεωρία

Ο Καθηγητής Stephen Walt θεωρεί πως μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου,

<<Ο Ρεαλισμός παραμένει το πιο ανταγωνιστικό πλαίσιο κατανόησης των διεθνών σχέσεων.....[...] Επομένως το τέλος του Ψυχρού πολέμου δεν έφερε το τέλος της πολιτικής της ισχύος (Power politics) και ο ρεαλισμός θα παραμείνει πιθανώς το μοναδικό πιο χρήσιμο εργαλείο στην πνευματική μας εργαλειοθήκη>>.⁶⁶

Είναι γεγονός πως πάνω από το 90% των ακαδημαϊκών αναλύσεων αντλούν από την ρεαλιστική σχολή σκέψης και ένα εκ των κύριων επικριτών της ο Michael W. Doyle

⁶⁴ Πλατιάς, Αθανάσιος Γ., (1995), op.cit. σελ 27.

⁶⁵ Ήφαιστος, Παναγιώτης, (1999) op.cit, σελ.43.

⁶⁶ Walt, Stephen .M., (1998) op.cit., σελ 43

αναγνωρίζει την επικράτηση του πολιτικού ρεαλισμού λέγοντας πως :<<Ο Ρεαλισμός είναι η κυρίαρχουσα θεωρία μας>>. ⁶⁷Για τον ίδιο η πλειοψηφία της επιστημονικής μας σκέψης προέρχεται από Ρεαλιστικά μοντέλα. Οι καθηγητές Tim Dunne και Brian C. Schmid ταξινομούν την ρεαλιστική θεωρία σε τέσσερις κατηγορίες. Ο Κλασικός ρεαλισμός (Classical realism) ανήκει στην πρώτη κατηγορία και κύριους εκφραστές της τον Θουκυδίδη, Machiavelli και τον Morgenthau. Στο έργο του ο Θουκυδίδης <<Πελοποννησιακό πόλεμος>> δίνει έμφαση στον αγώνα απόκτησης ισχύος των μεγάλων δυνάμεων για την πρωτοκεδρία στο διεθνές σύστημα. Ο Machiavelli στο έργο του <<Ο Ηγεμόνας>> αναγνωρίζει την ικανότητα ενός ηγέτη στο να προσαρμόζεται στις αλλαγές και τις μεταβολές στους πολιτικούς σχηματισμούς ισχύος. Ο Hans Morgenthau στο έργο του Politics among Nations : The struggle for Power and Peace όρισε πως η ανθρώπινη φύση αποτελεί την βάση των διεθνών σχέσεων. Στην δεύτερη κατηγορία υπάγεται ο Δομικός ρεαλισμός (Structural Realism) με κύριους εκπροσώπους τον Jean-Jacques Rousseau , τον Kenneth Waltz και τον John J. Mearsheimer. Ο Rousseau στο έργο του "The State of war" υποστηρίζει πως το άναρχο σύστημα και όχι η ανθρώπινη φύση προκαλεί την ανασφάλεια. Ο Waltz στο έργο του "Theory of International politics" προσδιόρησε τη δομή του διεθνούς συστήματος στο πλαίσιο τριών στοιχείων την οργανωτική αρχή, την διαφοροποίηση των μονάδων και την κατανομή δυνατοτήτων. Στο άναρχο διεθνές σύστημα τα κράτη αναζητούν την αύξηση της ασφάλειας τους. Ο Mearsheimer διαφέρει από τον Waltz ως προς την περιγραφή της συμπεριφοράς των κρατών. Θεωρεί πως σε ένα διπολικό σύστημα (ΗΠΑ-ΕΣΣΔ) τα κράτη αναζητούν ευκαιρίες για να αποκτήσουν εξουσία εις βάρος των άλλων κρατών μεγιστοποιώντας της ισχύ τους. Τρίτη κατηγορία αποτελεί ο Νεοκλασικός ρεαλισμός με κύριους εκφραστές του τον R.L. Schweller και τον Fareed Zakaria . Κατά τον Καθηγητή Stephen Walt το παρακλάδι αυτό του ρεαλισμού <<τοποθετεί την εσωτερική πολιτική ως μία παρεμβαίνουσα μεταβλητή ανάμεσα στην κατανομή ισχύος και στην υσπεριφορα στην εξωτερική πολιτική. ⁶⁸Η κρατική ισχύς για τον Zakaria αποτελεί λειτουργία της εθνικής ισχύος. Στην τέταρτη κατηγορία έχουμε τους ρεαλιστές της ορθολογικής επιλογής. Αυτοί αναγνωρίζουν ότι η αναρχία δεν εμποδίζει την συνεργασία αλλά ουσιαστικά διαφοροποιούνται από τους δομικούς ρεαλιστές στον ρόλο των διεθνών θεσμών. Η ύπαρξη διαφωνιών μεταξύ του πολιτικού ραλισμού δεν είναι κάτι που μας προκαλεί εντύπωση. Όπως αναφέρει και ο Κωνσταντίνος Κολίοπουλος , Λέκτορας του Παντείου Πανεπιστημίου, <<Ο πλούτος του πολιτικού ρεαλισμού είναι τόσο μεγάλος , ώστε οι οπαδοί του να έχουν την πολυτέλεια να ακολουθούν περισσότερα από ένα παρακλάδια του την ίδια στιγμή>>. ⁶⁹

---

⁶⁷ Doyle Michael w., "ways of War and Peace" (New York/London :w.w.Norton&Compnay,1997),σελ. 41.

⁶⁸ Walt,Stephen , "The Enduring of the Realist tradition" Katznelson,I., Milner,H.V. ,Political Science: The state of the Discipline (New York: W.W.Norton, 2002)σελ.211.

⁶⁹ Κολίοπουλος Κωνσταντίνος, "Η Υψηλή Στρατηγική της αρχαίας Σπάρτης(750-192 π.Χ.)(Εκδόσεις Ποιότητα,Αθήνα ,2001) σελ.19,27

2.1.2 Οι βασικές αρχές του Πολιτικού Ρεαλισμού/Νεο-ρεαλισμού

Σαν πρώτη αρχή του πολιτικού ρεαλισμού είναι ότι παίρνουμε ως κύριο δρώντα το κράτος ως βασική μονάδα των διεθνών σχέσεων. Οι πολιτικοί ρεαλιστές θεωρούν πως τα κράτη κατέχουν την κυρίαρχη θέση στο διεθνές σύστημα δίχως να αγνοούν δρώντες όπως (διεθνείς οργανισμούς, πολυεθνικές επιχειρήσεις κ.α.). Οι μη κρατικοί δρώντες πρέπει να κινηθούν σε ένα διεθνές σύστημα του οποίου οι κανόνες θεσπίζονται από τα κράτη. Ο Rober Gilpin στην ανάλυση τους για τις βασικές αρχές του πολιτικού ρεαλισμού κάνει λόγο για την ομάδα. Σύμφωνα με τον ίδιο στην αέναη πάλη για την διαθεσιμότητα πόρων και την σύγκρουση που προκύπτει οι άνθρωποι δεν λειτουργούν μεμονωμένα από υπο την μορφή ομάδων. Ο καθηγητής Barry Buzan κρίνει ως χαρακτηριστικό της ρεαλιστικής προσέγγισης το εξής :

<<Το κέντρο της ανάλυσης [των ρεαλιστών] είναι η πολιτική ομάδα παρά το άτομο και επειδή διαθέτει ισχύ ,ιδιαίτερα στρατιωτική ,με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα ,η σημαντικότερη ανθρώπινη πολιτική ομάδα είναι το κράτος, είτε αυτό γίνεται αντιληπτό ως φυλή, πόλη-κράτος είτε ως εθνικό-κράτος>>.⁷⁰

Μεταψυχροπολεμικά διαπιστώνουμε πως η σημασία του κράτους δεν μειώθηκε ,η διάλυση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία νέων κρατών στο διεθνές σύστημα. Δεύτερη αρχή της ρεαλιστικής θεωρίας είναι πως τα κράτη ανταγωνίζονται μεταξύ τους υπό ‘‘διεθνή αναρχία’’. Δεν υπάρχει μια κεντρική ρυθμιστική αρχή που να ρυθμίζει την συμπεριφορά των κρατών. Ενώ εσωτερικά τα κράτη ρυθμίζουν την συμπεριφορά των ομάδων και τον ατόμων που το απαρτίζουν στο διεθνές σύστημα δεν υπάρχει κάποιος ρυθμιστικός μηχανισμός. Στο εσωτερικό μέρος του κράτους οι ομάδες και οι πολίτες που ζούν σε αυτό δεν ανησυχούν για την ασφάλεια τους καθώς υπάρχουν οι νόμοι, η αστυνόμευση, η δικαστική εξουσία. Σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα όταν ένα κράτος βρίσκεται σε κίνδυνο δεν μπορεί να στηριχθεί σε άλλα κράτη ή στους διεθνείς οργανισμούς ,σε ένα τέτοιο περιβάλλον η ισορροπία ισχύος παίζει το σημαντικότερο ρόλο. Τα κράτη διασφαλίζουν από μόνα τους να προστατεύσουν τα συμφέροντα τους και να επιβιώσουν σε ένα εχθρικό περιβάλλον. Ο Mearsheimer εστιάζει ακριβώς σε αυτό :

<<Επειδή τα υπόλοιπα κράτη αποτελούν δυνητικές απειλές ,και επειδή δεν υπάρχει ανώτερη εξουσία να έρθει προς σωτηρία τους όταν καλούν το 911, τα κράτη δεν μπορούν να στηρηχθούν σε άλλους για την ασφάλεια τους .Κάθε κράτος έχει την τάση να βλεπει τον εαυτό του ως τρωτό ,και μόνο του, και επωμένως στοχέυει να φροντίσει για την δική του ασφάλεια .Στη διεθνή πολιτική ο Θεός βοηθά εκείνους που βοηθούν τον εαυτό τους.>>⁷¹

⁷⁰ Buzan ,Barry “The timeless wisdom of realism?” Smith ,Steve, Booth ken & Marysia Zalewski ,*International Theory: Positivism & beyond* (Cambridge University Press, 1996) σελ.50

⁷¹ Mearsheimer, John. j (2001) op.cit., σελ.33.

Τρίτη αρχή του πολιτικού ρεαλισμού αποτελεί το γεγονός πως τα κράτη λειτουργούν στις διεθνείς τους σχέσεις με βάση το συμφέρον τους. Στην διεθνή πολιτική η επιβίωση και η ανεξαρτησία των κρατών έχει να κάνει με την ασφάλεια και την άμυνα τους. Ο Henry Kissinger ,πρώην υπουργός των Η.Π.Α και οπαδός του ρεαλισμού,θεωρούσε πως ύστατη ευθύνη ενός κράτους αποτελεί η επιβίωση του και δεν μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο.⁷² Πέρα όμως από την επιβίωση του ένα κράτος πρέπει να φροντίζει και την βελτίωση της θέσης του στο άναρχο διεθνές περιβάλλον. Το σημαντικό δεν είναι να αποκομίσει μεγαλύτερη ισχύ σε απόλυτο μέγεθος άλλα να είναι ισχυρότερο σε σχέση με τα κράτη που το απειλούν ή το ανταγωνίζονται.⁷³ Τέταρτη αρχή του πολιτικού ρεαλισμού αποτελεί ,το γεγονός της σύγκρουσης των κρατών μεταξύ τους λόγω προώθησης των συμφερόντων τους. Αυτό δεν σημαίνει πως οι πολιτικοί ρεαλιστές αρνούνται την συνεργασία των κρατών. Με τον όρο συνεργασία ο Grieco εννοεί την εθελούσια ρύθμιση των πολιτικών των κρατών προς επίλυση των διαφορών τους και τα αμοιβαία οφέλη.⁷⁴ Ο Grieco διακρίνει τρία χαρακτηριστικά στην συνεργασία α) τα κράτη λειτουργούν εθελούσια με αποτέλεσμα να εγκαταλείψουν η να αρνηθούν μια συνεργασία β) Η διεθνής συνεργασία συνεπάγεται ενός σκοπού τον οποίο οριοθετούν και επιθυμούν να επιτύχουν γ) η συνεργασία υπάρχει μακροπρόθεσμα διαμέσου της ίδρυσης και λειτουργίας ενός διεθνούς καθεστώτος (International regime).⁷⁵ Σε κάθε προσπάθεια συνεργασίας αξίζει να σημειωθεί πως ενέχει ο κίνδυνος της εξαπάτησης. Επίσης τα κράτη ενδιαφέρονται να αποκομίσουν τα απόλυτα κέρδη από την συνεργασία τους δίνοντας βαρύτητα στο πόσο θα κερδίσουν συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη. Ο Grieco έχει στιάσει την έρευνα του σχετικά με την συνεργασία και τα σχετικά κέρδη. Σύμφωνα με το ίδιο τα κράτη φοβούνται μήπως ως συνεργάτες τους επιτύχουν σχετικά μεγαλύτερα κέρδη με αποτέλεσμα οι πιο ισχυροί συνεργάτες τους να μεταβληθούν στους πιο ισχυρούς εχθρούς μελλοντικά.⁷⁶ Σύμφωνα με την Πέμπτη αρχή του πολιτικού ρεαλισμού τα κράτη ως ορθολογικοί δρώντες, κάνουν μια ανάλυση κόστους –όφελους ώστε να επιλέξουν την βέλτιστη πολιτική προς το συμφέρον τους.⁷⁷

---

⁷² Kissinger, Henry A., American Foreign Policy (3rd edition, New York: W.W. Norton, (1977) σελ. 204.

⁷³ Κολίοπουλος ,Κωνσταντίνος,(2001) op.cit., σελ. 22.

⁷⁴ Grieco Joseph M.,(1990)op.cit., σελ 22.

⁷⁵ Grieco Joseph M.,(1990)op.cit., σελ 22. Διεθνή Καθεστώτα τα οποία διαμορφώνουν και περιορίζουν τις πολιτικές των κρατών, πρόκειται για νόμους, κανόνες και διαδικασίες λήψης αποφάσεων προς κοινούς στόχους.

⁷⁶ Grieco Joseph M.,(1993) σελ .127-128.

⁷⁷ Κολίοπουλος ,Κωνσταντίνος (2001),op.cit.,σελ. 23.

2.2 Φιλελεύθερη Θεωρία

Ο Φιλελευθερισμός συνδέεται άμεσα με την πολιτική και οικονομική θεωρία καθώς και με την διεθνή θεωρία. Παρόλα αυτά ο Φιλελευθερισμός θεωρείται τέκνο του Διαφωτισμού εκφράζοντας την επιθυμία των ανθρώπων να βελτιώσουν την υλική τους ύπαρξη μέσω των οικονομικών μεταβολών που δέχτηκαν. Ο Tim Dunne αναφέρει πέντε προτάσεις του Φιλελευθερισμού.⁷⁸ Αρχικά αναφέρεται στην πρόοδο που υποστηρίζουν όλοι οι φιλελεύθεροι. Δεύτερον αναφέρεται στα δικαιώματα του ανθρώπου για εκπαίδευση, ελευθερία, ανεξίτηλη σκευή. Η τρίτη πρόταση αφορά την νομοθετική εξουσία του κράτους όπου πηγάζει από τον λαό και δεν πρέπει να γίνεται καταπάτηση των δικαιωμάτων του. Τέταρτον το δικαίωμα στην περιουσία και την παραγωγή. Τέλος υποστηρίζει την απελευθέρωση των οικονομικών συν αλλαγών από τα δεσμά της γραφειοκρατίας εσωτερικά και διεθνώς. Ο καθηγητής Michael Doyle, θεωρείται από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της Φιλελεύθερης σχολής σκέψης. Σύμφωνα με τον ίδιο τα Φιλελεύθερα κράτη μοιράζονται και διακρίνονται από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: ατομική ελευθερία, πολιτική συμμετοχή, ιδιωτική περιουσία και ίσες ευκαιρίες.⁷⁹ Σε ένα κράτος το νομοθετικό σώμα, το οποίο αντλεί την εξουσία του από τον λαό, ασκεί την εξουσία ελεύθερα με βασικό του μέλημα της προάσπιση των δικαιωμάτων των πολιτών. Στις διεθνείς σχέσεις το κράτος δεν πρέπει να χειραγωγείται σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής. Στα οικονομικά ζητήματα οι αποφάσεις τόσο εσωτερικά όσο και διεθνώς λαμβάνονται βάση του νόμου της προσφοράς και της ζήτησης χωρίς να υπόκεινται τον έλεγχο της γραφειοκρατίας.⁸⁰ Μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου το όραμα για την <<αιώνια ειρήνη>> που περιέγραφε ο Immanuel Kant φαινόταν εφικτό. Το 1980 αναζωπυρώθηκε ο ισχυρισμός του Kant ότι τα κράτη είναι ειρηνικά στις διεθνείς τους σχέσεις. Για τον Francis Fukuyama το τέλος του Ψυχρού πολέμου οδήγησε στο <<τέλος της ιστορίας>>.⁸¹

Η Νεο- Φιλελεύθερη θεωρία με έναν από τους κυριότερους εκπροσώπους της τον Καθηγητή Robert Keohane μαζί με τον Joseph Nye εστίασε το ενδιαφέρον της στα διεθνή φαινόμενα βάση της αλληλεξάρτησης τους με τις οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις. Στο βιβλίο του με τίτλο *After hegemony: Cooperation and Discord in the World of political Economy*, ανέπτυξε μια θεωρία διεθνών δασμών στις θεωρίες περί επιχειρήσεων και περί ατελών αγορών. Κύριο επιχείρημα του ήταν η διευκόλυνση των διακρατικών συνεργασιών διαμέσου των διεθνών θεσμών. Στα πλαίσια των διεθνών

⁷⁸ Dunne, Tim, "Liberalism" Baylis, John & Smith, Steve (2005) op. cit., σελ. 186.

⁷⁹ Doyle, Michael W. (1997) op. cit., σελ. 206-7, Keohane, Robert O. "Power and Governance in a Partially Globalized World (London and New York: Routledge, 2002) σελ. 44.

⁸⁰ Ibid

⁸¹ Fukuyama, Francis, "The End of History", National Interest, No16 (summer 1989)

θεσμών /καθεστώτων εγγυητές της συμφωνίας αποτελούσαν η αμοιβαιότητα και η φήμη.⁸²Για τους νεοφιλελεύθερους Keohane και Nye η οικονομική αλληλεξάρτηση προάγει την ειρήνη και απομακρύνει τον πόλεμο.Τα κοινά συμφέροντα των κρατών προκύπτουν ακριβώς απο την οικονομικής τους αλληλεξάρτηση.Στόχος τους είναι η ευημερεία και δεν θα μπούν στην διαδικασία να την διακινδυνεύσουν και δεν προκαλούν πολέμους.Σύμφωνα με τον Keohane στον φιλελευθερισμό τα άτομα αποτελούν τους κύριους δρώντες.Τα άτομα προβαίνουν σε συλλογικές αποφάσεις και σε οικονομικό επίπεδο η ανάλυση των αγορών γίνεται βάση των αποτελεσμάτων των συλλογικών πράξεων.Ο Keohane διακρίνει τέσσερις βασικές προσεγγίσεις του φιλελευθερισμού.

- Δημοκρατικός φιλελευθερισμός
- Εμπορικός φιλελευθερισμός
- Ρυθμιστικός φιλελευθερισμός
- Περίπλοκος /Εκλεπτυσμένος φιλελευθερισμός

Ο Δημοκρατικός Φιλελευθερισμός του Keohane έχει την ίδια σημασία με αυτόν που αναφέρουν οι Baldwin και Mark Zacher, δηλαδή την θεωρία της δημοκρατικής ειρήνης .Οι δημοκρατίες είναι φιλειρηνικές άρα τα κράτη του διεθνούς συστήματος πρέπει να γίνουν δημοκρατίες ώστε να αποφευχθεί ο πόλεμος.Στον Εμπορικό Φιλελευθερισμό αναδεικνύεται η θέση των οικονομολόγων περί τα θετικά του εμπορίου.Το εμπόριο όταν πραγματοποιείται μέσα σε ένα μεθοδικό πολιτικό πλαίσιο προάγει την συνεργασία με βάση το εθνικό συμφέρον.Η Τρίτη αρχή του ρυθμιστικού φιλελευθερισμού συνπεριλαμβάνει τους κανόνες που ρυθμίζουν τους τρόπους συναλλαγής μεταξύ των κρατών .Σε αυτή την αρχή του φιλελευθερισμού οι διεθνείς κανόνες διαδραματίζουν τον κύριο ρόλο της συνεργασίας.Η τέταρτη μορφή του Φιλελευθερισμού σύμφωνα με τον Keohane είναι ο περίπλοκος/εκλεπτυσμένος φιλελευθερισμός όπου στη ουσία συμπεριλαμβάνει τον εμπορικό και τον ρυθμιστικό φιλελευθερισμό .Οι Συνθήκες μια ανοικτής οικονομίας παρέχουν κίνητρα στα κράτη για ειρηνική επέκταση.Το θεσμικό πλαίσιο είναι αυτό που καθορίζει να τα αποτελεσματα του εμπορίου θα είναι θετικά ή αρνητικά.

Συνοψίζοντας οι βασικές θέσεις των Νεο-φιλελεύθερων αναλυτών των Διεθνών Σχέσεων είναι οι εξής :

Πρώτον οι διεθνείς θεσμοί και τα διεθνή καθεστάτα αποτελούν τα μέσα επίτευξης συνεργασίας σε ένα άναρχο διεθνές περιβάλλον.Σύμφωνα με τους φιλελεύθερους τα διεθνή καθεστάτα επιτρέπουν την διακρατική συνεργασία,προάγουν την παγκοσμιοποίηση και μια φιλειρηνική παγκόσμια τάξη.Τα κράτη συνεργάζονται μεταξύ τους με σκοπό να αποκτήσουν τα απόλυτα κέρδη και το μόνο που δυσχαιρένει την συνεργασία είναι ο φόβος της εξαπάτησης ή μή συμμόρφωση των άλλων

---

⁸² Keohane, *After Hegemony: cooperation and Discord in the world Political Economy*(Princeton University Press, 1984).

κρατών. Οι διεθνείς θεσμοί και τα κατεστώτα διευκολύνουν την τιμωρία των κρατών που δεν τηρούν τις δεσμεύσεις τους και θέλουν να εξαπατήσουν τους συνεταίρους τους. Τα κράτη ενδιαφέρονται για την αύξηση των επιπέδων της ευημερείας τους με σκοπό να αποκομίσουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ατομικό κέρδος. Η συνεργασία των κρατών σε οικονομικά ζητήματα είναι πιο εύκολη από ότι σε ζητήματα ασφαλείας.

2.3 Οικονομική Κατασκοπεία και θεωρία Διεθνών Σχέσεων

Στην Ανάλυση του φαινομένου της οικονομικής κατασκοπείας θα χρησιμοποιήσουμε ως κρατική συμπεριφορά την οικονομική κατασκοπεία και υπό το πρίσμα της θεωρίας των Διεθνών Σχέσεων θα προσπαθήσουμε να βγάλουμε συμπεράσματα για τον ανταγωνισμό, την σύγκρουση και την συνεργασία στο διεθνές σύστημα. Η μελέτη της δράσης των υπηρεσιών πληροφοριών κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου και μεταψυχροπολεμικά θα γίνει μέσω του ελέγχου των υποθέσεων των δύο σημαντικότερων θεωριών των διεθνών σχέσεων του Ρεαλισμού-Νεορεαλισμού και του Φιλελευθερισμού-Νεο-Φιλελευθερισμού.

Η παρούσα Διπλωματική εργασία φιλοδοξεί να απαντήσει στα εξής βασικά θεωρητικά ερωτήματα :

- Ποια είναι τα κίνητρα που οδηγούν την κυβέρνηση ενός κράτους να εμπλακεί στην οικονομική κατασκοπεία μέσω της χρήσης των μυστικών της υπηρεσιών;
- Επηρεάζει η άσκηση της οικονομικής κατασκοπείας το επιχείρημα του Νεοφιλελευθερισμού ότι η οικονομική εξάρτηση οδηγεί στην συνεργασία;
- Τι συμπεράσματα βγάζουμε για την σημασία των σχετικών κερδών σε σχέση με τα απόλυτα κέρδη μέσω του φαινομένου της οικονομικής κατασκοπείας;
- Ποιά τα συμπεράσματα βάσει της ερμηνευτικής δύναμης των δύο θεωριών στο διεθνές σύστημα ;

Έχοντας εξετάσει τις βασικές αρχές των δύο θεωριών των διεθνών σχέσεων, στα επόμενα κεφάλαια θα αναλύσουμε το φαινόμενο της οικονομικής κατασκοπείας στις διαστάσεις της μακροοικονομικής κατασκοπείας /μικροοικονομικής, οικονομικής αντικατάσκοπείας ώστε να απαντήσουμε στα παραπάνω ερωτήματα.

Κεφάλαιο3 : Μακροοικονομική Κατασκοπεία

3.1 Ορισμός Ιστορική Αναδρομή

Η μακροοικονομική κατασκοπεία περιλαμβάνει την απόκτηση οικονομικών πληροφοριών που δεν είναι διαθέσιμες από ελεύθερες πηγές σχετικά με την λήψη οικονομικών αποφάσεων και τις προσπάθειες τρίτων να επηρεάσουν μέσω μυστικών μεθόδων τα οικονομικά συμφέροντα ενός άλλου κράτους.⁸³ Το 1992, ο DCI Robert Gates κατέθεσε στο Κογκρέσο τα εξής:

<< τα οικονομικά και εμπορικά ζητήματα και οι τεχνολογικές εξελίξεις που θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά τις ΗΠΑ θεωρούνται πρωτεύουσας σημασίας, Οι διαμορφωτές της πολιτικής προσδιορίζουν νέες ανάγκες .....κάτι που σημαίνει ότι η κοινότητα των μυστικών υπηρεσιών έχει ένα ευρύτερο πεδίο καταναλωτών σε σχέση με το παρελθόν, τα συμφέροντα των οποίων επεκτείνονται πέρα από τα παραδοσιακά ζητήματα ασφαλείας.>>⁸⁴

Οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής έχουν μακρά ιστορία στην συλλογή και ανάλυση των οικονομικών πληροφοριών.<<Το 1776, Η πρώτη Αμερικανική υπηρεσία πληροφοριών, η <Επιτροπή Μυστικής Αλληλογραφίας του Ηπειρωτικού Κογκρέσου>>(Committee of Secret correspondence of Continental Congress) έστειλε τον William Carmichael, στην Ευρώπη μεταφιεσμένο ως έμπορο, προκειμένου να συλλέξει πληροφορίες σχετικά με οικονομικά ζητήματα ζωτικού ενδιαφέροντος για την Αμερικανική κυβέρνηση>>⁸⁵Κατα τον 1^ο Παγκόσμιο πόλεμο ιδύθηκε στις ΗΠΑ, η υπηρεσία συλλογής και οικονομικής ανάλυσης οικονομικών πληροφοριών με κύριο επικεφαλής τον John Foster Dulles. Κατα τον 2^ο Παγκόσμιο πόλεμο οι αμερικανοί πράκτορες του Γραφείου Στρατηγικών Υπηρεσιών (OOS) δεν είχαν ως προθέσεις απλά την συλλογή πληροφοριών για τις προθέσεις του εχθρού αλλά και πληροφορίες για την παραγωγή βολφραμίου, λαθρεμπόριο διαμαντιών και άλλα παρόμοια θέματα. Η συλλογή και η αξιολόγηση των πληροφοριών είναι η πρώτη λειτουργία μιας υπηρεσίας εξωτερικών πληροφοριών.⁸⁶ Είναι χαρακτηριστικό το σχόλιο που έκανε ο πρώην επικεφαλής της υπηρεσίας συλλογής πληροφοριών στις Ηνωμένες Πολιτείες (CIA) στο Γενικό Γραμματέα του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης :

⁸³ Porteous S., "Economic and Commercial Interests and Intelligence Services", (1998) op. cit., p 80.

⁸⁴ Johnson K. Loch "Smart Intelligence", Foreign policy (1993), σελ. 60 Hastedt Glenn "seeking Economic Security Through Intelligence", International Journal of Intelligence and counter intelligence, Vol11, No4 (Winter 1998-1999), σελ. 386.

⁸⁵ Κωνσταντόπουλος Ιωάννης, Διδακτορική διατριβή, *Οικονομική Κατασκοπεία και Διεθνείς Σχέσεις*, (Ιούλιος 2008) σελ. 182.

⁸⁶ Για μια χρήσιμη επισκόπηση όσον αφορά το ρόλο των υπηρεσιών συλλογής πληροφοριών στις παγκόσμιες υποθέσεις, δείτε Glenn Hastedt. "Intelligence Studies after the Cold War", International Studies Notes, 16, τεύχος 3/17. (Φθινόπωρο 1991/Χειμώνας 1992) 39-42.

<<όσα περισσότερα γνωρίζουμε ο ένας για τον άλλο, τόσο πιο ασφαλείς θα είμαστε>>. ⁸⁷

3.2 Η πολιτική της Σοβιετικής Ένωσης/Ρωσίας

Κατα την διάρκεια του Ψυχρού πολέμου, η πρώην ΕΣΣΔ αποτέλεσε τον σημαντικό πολιτικό αντίπαλο των ΗΠΑ. Πολυάριθμες περιπτώσεις άσκησης μακροοικονομικής κατασκοπείας έχουν αναφερθεί για εκείνη την περίοδο. Κατα τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο πράκτορες της OGPU, της υπηρεσίας πριν από την KGB, ασκούσαν οικονομική κατασκοπεία εναντίον των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής. ⁸⁸ Ηδη από το 1920 η πρώην Σοβιετική Ένωση προσπαθούσε να αντλήσει πληροφορίες για την βιομηχανική τεχνολογία μέσω της κατασκοπείας. ⁸⁹ Στα μέσα της δεκαετίας του 1920, ο Alexander Mikhailovich Orlov, μέλος της Cheka (προγόνου της KGB) χωρίς επίσημη κάλυψη κατάφερε να οργανώσει αρκετές επιχειρήσεις οικονομικής κατασκοπείας στην Δύση. Ο λόγος για τον οποίο ξεχωρίζει η περίπτωση του είναι πως για να του επιτραπεί να μείνει στις Η.Π.Α του ζητήθηκε σαν αντάλλαγμα να δώσει πληροφορίες στους αμερικάνους πράκτορες δίχως όμως να προδώσει του Σοβιετικούς συναδέλφους του. Ο ίδιος περιέγραψε την αποστολή του ως εξής :

<<Σκοπός της ήταν να βοηθήσει στην βιομηχανοποίηση της Σοβιετικής Ένωσης μέσω της κλοπής μυστικών παραγωγής-νέων εφευρέσεων, μυστικών τεχνολογικών διαδικασιών κ.λ.π.>> ⁹⁰

Σύμφωνα με τον Orlov, ο Στάλιν είχε διατάξει στην OGPU, την οργάνωση κλοπής των εφευρέσεων και πατέντων. Κατα αυτό τον τρόπο <<Οι Σοβιετικές υπηρεσίες πληροφοριών που δρούσαν στο εξωτερικό άρχισαν να στρατολογούν στα δίκτυα τους μηχανικούς και επιστήμονες και εφευρέτες που εργάζονταν στα εργαστήρια και τα εργοστάσια των μεγαλύτερων βιομηχανικών συμφερόντων>>. ⁹¹ Στις επιτυχίες των Σοβιετικών μυστικών υπηρεσιών εντάσσεται η κλοπή από την OGPU, της διαδικασίας κατασκευής βιομηχανικών διαμαντιών. Το μεγάλο πόσο που ζητούσε η γερμανική εταιρία Krupp για την πώληση της εφεύρεσης της στην ΕΣΣΔ αποτέλεσε ανασταλτικό παράγοντα για την αγορά του προϊόντος και οδήγησε τον Στάλιν στην χρήση των Σοβιετικών μυστικών υπηρεσιών και την οικονομική κατασκοπεία. Το 1929 ιδρύθηκε ένα καινούργιο τμήμα βιομηχανικών πληροφοριών στο INO, το τμήμα εξωτερικών της OGPU, με σκοπό τη συλλογή βιομηχανικών πληροφοριών των

⁸⁷ "Rules for a Dirty Game", Manchester Guardian Weekly, 25 Ιανουαρίου, 1976, σελ. 1.

⁸⁸ Costello, John & Tsarev, Oleg, *Deadly Illusions: The KGB Orlov Dossier Reveals Stalin's Master Spy* (New York, Crown Publishers, Inc., 1993) σελ. 31, 42.

⁸⁹ Corson, W.R. & Crowley, R.T., *The New KGB: Engine of Soviet Power* (Brighton: The Harvester Press Ltd., 1985) σελ. 339-40.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Ibid.

Γερμανικών επιχειρήσεων. Το τμήμα συνεργαζόταν με το Economic Intelligence Department.⁹²

Ανάμεσα στο 1930 και το 1945 η Σοβιετική Ένωση έπαιξε σημαντικό ρόλο στα εσωτερικά ζητήματα των Η.Π.Α. Οι δύο οργανισμοί που εμπλέκονται στην συλλογή αμερικανικής τεχνολογίας κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου ήταν η KGB (komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti/Committee of the State Security) και η CRU (Glavnoye Razvedyvatelnoye Upravleniye/Chief Intelligence Directorate of the General Staff, Ministry of Defense). Οι υπηρεσίες αυτές εκτελούσαν τις εντολές της VPK, της GNKT, του Υπουργείου Εξωτερικών Οικονομικών Σχέσεων (Ministry of Foreign Economic Relations) και του Κόμματος (Politburo).⁹³ Τον τομέα των πληροφοριών άμυνας είχε αναλάβει η VPK (Military Industrial Commission). Η VPK περιείχε πέντε υπηρεσίες συλλογής πληροφοριών: η CRU, το Directorate T της FCD στο πλαίσιο της KGB, η State Committee for Science and Technology (GNKT), μια μυστική μονάδα στα πλαίσια της Academy of Sciences και η State Committee For External Economic Relations (GKES)⁹⁴. Οι επιχειρήσεις της KGB χωρίζονται σε τέσσερις κατευθύνσεις:

- Line PR – Συλλογή πληροφοριών πολιτικής φύσεως
- Line KR- Αντικατασκοπεία
- Line N- Υποστήριξη πρακτόρων που δρουν παράνομα στο εξωτερικό
- Line X- Απόκτηση της αμερικανικής τεχνολογίας.⁹⁵

Ο αρχηγός του CRU από το (1924-1935) Yan karlovich Berzin, είχε δημιουργήσει το καλύτερο τμήμα μυστικής πληροφόρησης της εποχής. Ο Berzin ζητούσε από τους πράκτορες του στην Αμερική να εστιάσουν την προσοχή τους στην συλλογή τεχνολογικών πληροφοριών από το στρατό και το ναυτικό, όπως αποκάλυψε το Κογκρέσο των Η.Π.Α.⁹⁶ Στις αρχές του 1960 το VPK εστίασε την προσοχή του στον κύριο αντίπαλο τις Η.Π.Α.⁹⁷ Εκείνη την περίοδο η KGB, απέκτησε πληροφορίες για την πυρηνική έρευνα και την αεροναυπηγική. Για την ΕΣΣΔ ήταν πολύ πιο εύκολο να συλλέξει τις πληροφορίες τεχνολογικού και επιστημονικού περιεχομένου παρά να τις χρησιμοποιήσει. Κατά αυτόν τον τρόπο πλέον η ΕΣΣΔ είχε στη διάθεση της επιστήμονες σταθεροποιώντας το χάσμα μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Παρά το γεγονός της απογοήτευσης του επικεφαλής της VPK, L.V. Smirnov για το έργο της KGB, καθιστώντας την υπεύθυνη για την απόκτηση, μικρού ογκού πληροφοριών που αφορούσαν την τεχνολογία των ηλεκτρονικών υπολογιστών, κατάφερε κατά

⁹² Ibid σελ. 59.

⁹³ Metcalfe, Shotwell Robyn, *The new Wizard war: How the Soviets Steal U.S. High Technology- and How We Give It Away* (Tempus Books of Microsoft Press, 1988) σελ. 109.

⁹⁴ Κωνσταντόπουλος, Ιωάννης, *Διδακτορική διατριβή "Οικονομική Κατασκοπεία και Διεθνείς Σχέσεις"* (Αθήνα, Ιούλιος 2008) σελ. 189.

⁹⁵ Metcalfe, Shotwell Robyn, op.cit., σελ. 109.

⁹⁶ Bessedowsky, Στο 71 κογκρέσο των Η.Π.Α, Β' Μέρος "Investigation in the Activities of Communist in the United States, hearing before the committee on the Rules, (Washington D.C. 1930), Δείτε επίσης Andrew and Gordievski σελ. 174-175.

⁹⁷ Andrew, Christopher & Gordievsky. oleg (1991) op.cit σελ. 622.

ικανοποιητικό βαθμό να ολοκληρώσει το έργο που της είχε ανατεθεί εναντίον των ΗΠΑ.

Οι επιτυχίες όμως του 1960 φαίνονται απογοητευτικές, η παρακμή των μυστικών υπηρεσιών δεν άργησε να έρθει ,η χρύση εποχή του φιλόδοξου Αμερικανού κατασκόπου είχε πλέον περάσει.⁹⁸Η κατευθυνόμενη Σοβιετική οικονομία δεν μπορούσε να ενσωματώσει τις τεχνολογικές εξελίξεις.Η οικονομική κατασκοπεία συνέβαλλε στην αύξηση της οικονομικής της ισχύος.Η βιομηχανία της χώρας άρχισε οφειλόταν κατά ένα μεγάλο μέρος στις πληροφορίες οικονομικού περιεχομένου που παρείχε η η KGB.Τα περισσότερα προγράμματα της Σοβιετικής αμυντικής βιομηχανίας βασίστηκαν στις τεχνολογικές και επιστημονικές πληροφορίες της Δύσης.⁹⁹Τα έγγραφα του Vetron, ενός πράκτορα των γαλλικών υπηρεσιών του Directorate T ,(που είχε κωδική ονομασία Farewell) αποκάλυψαν τις επιχειρήσεις των Σοβιετικών μυστικών υπηρεσιών για κλοπή των δυτικών τεχνολογικών πληροφοριών.Το 1981 ,ο γάλλος πρόεδρος Francoia Mitterand ενημέρωσε τον Ronald Reagan για τα έγγραφα τα οποία είχε στα χέρια του απο τον ίδιο τον Farewell.Βάσει αυτών των στοιχείων η KGB είχε καταφέρει να αποσπάσει 5456 τεχνολογικά δείγματα.Οι επιχειρήσεις της οικονομικής κατασκοπείας έδωσαν την δυνατότητα στην ΕΣΣΔ να ασχοληθεί με τους εξοπλισμούς.Κύριος λόγος της προσήλωσης τους στην αμερικανική τεχνολογία ήταν η αύξηση της αμυντικής τους δύναμης .Η τεχνολογία των υπολογιστών έπαιζε καθοριστικό ρόλο στην λειτουργία των οπλικών συστημάτων.Στόχος της ήταν πλέον πέρα απο την ενίσχυση του οπλαστασίου τους και η αύξηση της εγχώριας οικονομίας.¹⁰⁰Στην περίοδο της προεδρίας του Corbachev η τάση των Σοβιετικών να αποκτήσουν την τεχνογνωσία των Η.Π.Α ενισχύθηκε ενώ παράλληλα η οικονομία τους κατέρρεε.¹⁰¹ .Οι Andrew και Gordievsky αναφέρουν :

<< η δεύτερη σε σειρά προτεραιότητα του Corbachev όσον αφορά στις μυστικές επιχειρήσεις εντοπίζεται στο πεδίο της επιστημονικής και τεχνολογικής κατασκοπείας.>>¹⁰²

Για τον Corbachev η απόκτηση της Δυτικής τεχνολογίας μέσω συγκεκαλυμμένων δράσεων αποτελούσε μέρος της οικονομικής περεστρόικα.Στη δειάρκεια του Ψυχρού πολέμου οι μυστικές υπηρεσίες των Σοβιετικών για την απόκτηση της αμερικανικής τεχνογνωσίας θεωρήθηκαν πετυχημένες.Το πρόβλημα τους ήταν η εκμετάλλευση των τεχνολογικών πληροφοριών που είχαν στα χερια τους ,και η κατευθυνόμενη οικονομία τους ,η οποία δεν τους έδινε την δυνατότητα σύγκρισης της με την αλματώδη δυτική οικονομία.¹⁰³Η κατάρρευση του Σοβιετικού συστήματος ήταν αναπόφευκτη.Η αποδοχή της οικονομίας της αγοράς απο τον Corbachev στα τέλη του

⁹⁸ Andrew, Christopher and Mitrokhin,vasili,(1999),op.cit.,σελ.246-247.

⁹⁹ Andrew, Christopher and Mitrokhin,vasili ,op.cit., δελ.284-285.

¹⁰⁰ Ibid σελ.147-148.

¹⁰¹ Ibid σελ.143-144

¹⁰² Andrew, Christopher&Gordievsky,Oleg ,op.cit, σελ.621.

¹⁰³ Andrew, Christopher and Mitrokhin,vasili,(1999),op.cit.,σελ 280.

1980, οδήγησαν στην κλιμάκωση των προσπαθειών για την οικονομική και τεχνολογική κατασκοπεία. Μεταψυχροπολεμικά η οικονομική κατασκοπεία της Ρωσίας δεν σταμάτησε.

Ήδη από το 1991-1992 ο Jeffrey Wright είχε προβλέψει πως η KGB θα ενδυναμώσει το επίπεδο κατασκοπείας της για τεχνολογικές και οικονομικές πληροφορίες, με απώτερο σκοπό την ανόρθωση της οικονομίας της.¹⁰⁴ Τον Οκτώμβριο του 1991, η Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών της Ρωσίας, ανέθεσε τις λειτουργίες κατασκοπείας της KGB καθώς και την αρμοδιότητα των λειτουργιών της οικονομικής κατασκοπείας στην SVR (Russian Foreign Intelligence).¹⁰⁵ Η SVR ως διάδοχος της KGB ανέλαβε την διεύθυνση ενός μεγάλου δικτύου ξένων κατασκόπων, δίκτυα ηλεκτρονικής παρακολούθησης στον τομέα των επικοινωνιών κ.α.. Ο ακαδημαϊκός Yengeni Primakov, ο πρώτος διευθυντής της υπηρεσίας είχε δηλώσει πως <<η SVR, δεν θα ήταν υπό τον πολιτικό έλεγχο, μεμονωμένο είτε συλλογικό και ύψιστος σκοπός της θα ήταν να προστατεύσει το κράτος>>. Οι κύριες της λειτουργίες περιελάμβαναν την μη εξάπλωση των πυρηνικών όπλων, την συλλογή τεχνολογικών πληροφοριών ζωτικών για την χώρα και τον έλεγχο των επιχειρηματικών συνεργατών της Ρωσικής κυβέρνησης. Εν συνεχεία η ISS (Inter-republican Security Service) με πρώτο αρχηγό τον Vadim Bakatin, που απορροφήθηκε από το Ρωσικό Υπουργείο Εσωτερικών (MVD) ώστε να δημιουργηθεί το Υπουργείο Ασφάλειας και Εσωτερικών Υποθέσεων (MBVD - Ministerstvo bezopastnosti I vnutrennykh del). Η συγχώνευση αυτή είχε απορριφθεί Ανώτατο Σοβιέτ και ανακλήθηκε από το Συνταγματικό Δικαστήριο τον Ιανουάριο του 1992, Ένα καινούργιο MVD εμφανίστηκε καθοδηγούμενο από τον Viktor Yerin καθώς και ένα νέο Υπουργείο Ασφάλειας (MB - Ministerstvo bezopastnosti) με αρχηγό τον Victor Barannikov. Οι υπηρεσίες ασφάλειας όπως το MVD είχε 70.000 εσωτερικές ομάδες με τους μισούς να βρίσκονται στα κυβερνητικά όργανα άμυνας και οι υπόλοιποι οι OMON, κατά την περεστρόικα καθιερώθηκαν ως μια Ειδική ομάδα επέμβασης. Το MB ανέλαβε τον εσωτερικό ρόλο της KGB και διαφοροποιήθηκε από τον προκάτοχο της αποκτώντας άλλη δομή και περισσότερο προσωπικό. Το Υπουργείο είχε 135.000 υπαλλήλους και 50.000 από αυτούς εργαζόντουσα στο κομμάτι της αντικατασκοπείας. Μετά την ένταση της διμάχης μεταξύ κοινοβουλίου και προέδρου, βρέθηκε σε δύσκολη θέση η MB. Ενώ ο Yerin από το MVD αφοσιώθηκε στον Yeltsin, ο Barannikov έκανε προσπάθειες να διατηρήσει τον ανεξάρτητο ρόλο που κατείχε, όμως μετά από κατηγορίες περί διαφθοράς αποχώρησε τον Ιούλιο του 1993. Αντικαταστήθηκε από τον Nikolai Golushko, πρώην υπάλληλο της KGB, όμως η αποτυχία του να προειδοποιήσει το Κρεμλίνο για την ανταρσία των κοινοβουλευτικών δυνάμεων, τον οδήγησε στην απχώρηση του μετά τα γεγονότα του 1993. Το λίγους μήνες αργότερα επανοργανώθηκε και προέκυψε η Ομοσποδιακή Υπηρεσία Πληροφοριών Αντικατασκοπείας (FSK). Πλέον ο Πρόεδρος, το Κοινοβούλιο και ο Γενικός Εισαγγελέας μοιραζόντουσαν τις αρμοδιότητες για την επίβλεψη των υπηρεσιών ασφαλείας. Ένα έγγραφο της FSK κατόπιν διαρροής καταδίκασε δραστηριότητες

¹⁰⁴ Wright, Jeffrey W., op. cit σελ. 215.

¹⁰⁵ Warner, W.T., (1994) op. cit., σελ. 148.

ξένων ακαδημαϊκών κέντρων έρευνας πως λειτουργούσαν εκ μέρους των ΗΠΑ με σκοπό την υπονόμευση της δύναμης της Ρωσίας.¹⁰⁶

Ο Yeltsin έδωσε βαρύτητα στον ρόλο της FSK ,καθιστώντας την υπεύθυνη για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ρωσίας και διασφαλίζοντας πως η χώρα δεν θα καταλήξει να μείνει εκτός της Παγκόσμιας Οικονομίας.Το FSK δημιούργησε μια πολυ-λειτουργική υπηρεσία.Η προεδρία του Ο Yeltsin ξεχωρίζει για το γεγονός πως προσέδωσε τον αυτόνομο ρόλο στις Μυστικές Υπηρεσίες Πληροφοριών.Ο πρώην αρχηγός της κυβέρνησης Vladimir Kvasov υποστήριζε πως σε όλα τα τηλέφωνα και τα γραφεί του Λευκού Οίκου είχαν τοποθετηθεί κρυφές συνδέσεις παρακολούθησης.Η τοποθέτηση στην θέση του πρωθυπουργού του Primakov το 1998,θεωρήθηκε ως η επαναφορά της KGB στην πολιτική ζωή της χώρας .Η πολιτική βάση του Προέδρου Putin πηγάζει απο τις μυστικές υπηρεσίες πληροφοριών καθότι ο ίδιος υπηρέτησε 16 χρόνια στην KGB και αργότερα ηγήθηκε της FSB. Παρόλα αυτα θα ήταν υπερβολή να αποδεχτούμε πως οι πολιτικές υπο την ηγεσία του είναι εξασφαλισμένες(ασφαλής) λόγω της τοποθέτησης πρώην συναδέλφων του σε καίριες θέσεις της κυβέρνησης. Οσον αφορά την SVR συνεχίζει την συλλογή τεχνολογικών πληροφοριών και σύμφωνα με τον Καθηγητή Arthur S.Hulnick , πρώην αναλυτή πληροφοριών της CIA, διατηρεί μία μονάδα που σχολείται με την κλοπή ξένης τεχνολογίας.¹⁰⁷ Πλέον η Ρωσία μέσω των εξοπλιστικών της συμφωνιών γνωρίζει το πλεονέκτημα που έχει έναντι των άλλων δυτικών κρατών.Η κατασκοπεία των Ρώσων εστιάζεται σε οικονομικούς και βιομηχανικούς στόχους ,όπως επίσης και σε νέες στρατιωτικές τεχνολογίες.Το 2002 το περιοδικό Jane's Intelligence Digest δημοσίευσε μία έκθεση σύμφωνα με την οποία υπήρξε αύξηση των ρωσικών δραστηριοτήτων κατασκοπείας στην Βόρειο Αμερική. Σύμφωνα με στοιχεία του 2005 ο αριθμός των ρώσων κατασκόπων με επίσημοι κάλυψη είχε φτασει τους 100. Το 2007 ο Πρόεδρος Πούτιν τόνισε την σημασία των ρωσικών μυστικών υπηρεσιών ως σημαντικό θεσμό κράτους με αφορμή τον διορισμό του πρώην πρωθυπουργού Michail Fradkov ως επικεφαλής τους. Σε δήλωση του στην ρώσικη τηλεόραση ξεκαθάρισε πως η SVR αποτελεί μία απο τις πιο αποτελεσματικές ειδικές υπηρεσίες ,οι οποίες πρέπει να συνεχίσουν να υπερασπίζονται την Ρωσία απο εξωτερικές απειλές.¹⁰⁸Οι λειτουργίες της συμπεριλαμβάνουν την συλλογή πολιτικών, στρατιωτικών,τεχνολογικών,επιστημονικών και οικολογικών πληροφοριών.Την εκπαίδευση μυστικών πρακτόρων σε ξένα κράτη.Την παραπληροφόρηση και την συγκεκριμένη δράση καθώς και την επεξεργασία και την ανάλυση ακατέργαστων πληροφοριών ώστε να ενημερώσουν και να υποστηρίξουν την πολιτική και τις δρατηριότητες μιας κυβέρνησης.¹⁰⁹ Συνοψίζοντας θα λέγαμε πως η στρατηγική που

¹⁰⁶ Richard, Sakwa, "Russian Politics and Society", 3^η Έκδοση ,op.,cit ,σελ.92.

¹⁰⁷ Hulnick, Arthur S. *Keeping US Safe : Secret Intelligence and Homeland Security* (Westport, CT:Greenwood/Praeger, 2004)σελ. 47.

¹⁰⁸ Shchedrov, Oleg, "Putin lauds intelligence as key Russian institution", (Reuters), October 19.2007. www.boston.com/news/world/Europe/articles/2007, "Spy Agency Told to Help Companies", The St. Peterburg Times, (AP, REAUTERS, STP).

¹⁰⁹ Julie Anderson, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* (2007) σελ.6 .

ακολούθησε η ΕΣΣΔ στην συλλογή μακροοικονομικών πληροφοριών σταδικά βελτιώθηκε.

Επι προεδρίας του Gorbachev η οικονομική κατασκοπεία βασίστηκε στην συλλογή τεχνολογικών πόρων της Δύσης για λόγους ανάπτυξης της οικονομίας. Η ΚGB συνέβαλλε ιστορικά στην απόκτηση πληροφοριών τόσο οικονομικού όσο και τεχνολογικού περιεχομένου με πετυχημένο θα λέγαμε τρόπο μέχρι τις αρχές του 1960. Τέλος η Ρωσία υπο της καθοδήγηση του Προέδρου Πούτιν εξακολουθεί να κάνει χρήση της οικονομικής κατασκοπείας εναντίον των Η.Π.Α .

3.3 Η Πολιτική των Η.Π.Α

Οι μυστικές υπηρεσίες και η συλλογή μακροοικονομικών πληροφοριών έπαιζαν ανέκαθεν καθοριστικό ρόλο για την κυβέρνηση των Η.Π.Α. Στην περίοδο του Β΄ παγκοσμίου πολέμου η αμερικανική οικονομική ισχύς ήταν ανώτερη από αυτή των αντιπάλων της. Μετά το τέλος του πολέμου όμως ο διεθνής καταμερισμός της ισχύος άλλαξε τα δεδομένα. Ο ρόλος των οικονομικών πληροφοριών άρχισε να γίνεται σημαντικός. Το OSS (Office of Strategik Services) ασχολήθηκε με την συλλογή πληροφοριών ,με αντικείμενο μελέτης την ΕΣΣΔ και την εκτίμηση των οικονομικών της μεγεθών. Τα υπουργεία της αμερικανικής κυβέρνησης (Executive Departments) αναλάμβαναν από μόνα τους τη συλλογή πληροφοριών για τα οικονομικά και τα τεχνολογικά ζητήματα.¹¹⁰ Η CIA (Central Intelligent Agency) ιδρύθηκε με την National Security Act το 1947, με περιορισμένες αρμοδιότητες. Ο ρόλος της ήταν να παρέχει <<εθνικές>> Πληροφορίες (nation intelligence). Το 1951 η CIA ανέλαβε τον συντονισμό συλλογής και ανάλυσης οικονομικών πληροφοριών. Καθήκον ήταν να παρέχει στην κυβέρνηση την απαραίτητα οικονομική και¹¹¹ τεχνολογική γνώση για την εθνική της ασφάλεια. Επιπροσθέτως είχε την υποχρέωση να εκτιμήσει <<την ορθότητα, το εύρος και την ποιότητα των διαθέσιμων οικονομικών δεδομένων που σχετίζονται με ζητήματα εθνικής ασφάλειας, και να αναπτύξει τρόπους για την βελτίωση της ποιότητας και την κάλυψη τυχόν κενών>>Επι προεδρίας Truman η CIA

---

¹¹⁰ Ibid

¹¹¹ Κωνσταντόπουλος Ιωάννης, *Διδακτορική εργασία, "Οικονομική Κατασκοπεία και Διεθνείς Σχέσεις"* σελ.236.

και το υπουργείο εξωτερικών άρχισαν να συνεργάζονται στενά. Η CIA είχε αναλάβει το κομμάτι ανάλυσης των οικονομικών και τεχνολογικών δεδομένων του Σοβιετικού Συνασπισμού. Αργότερα ανέλαβε το μεγαλύτερο μέρος των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Εξωτερικών μέχρι το 1965 και την συμφωνία του τότε Υπουργού Dean Rusk με τον διευθυντή της CIA John Mc Cone για την ανάθεση της συλλογής και ανάλυση των οικονομικών πληροφοριών σε όλο τον κόσμο. Στο άρθρο του Scherman Abrahamson το 1964, γίνεται αναφορά για την σημασία των μυστικών πληροφοριών στα προγράμματα του εμπορίου. Εκεί γίνεται σαφές πως στο πρόγραμμα που έχουν υιοθετήσει οι Η.Π.Α για το εμπόριο, σκοπός τους δεν είναι η διακοπή των εμπορικών σχέσεων με την ΕΣΣΔ αλλά το εθνικό τους συμφέρον βάση της επιλεκτικής συνεργασίας και εμπορικής σχέσης με την ΕΣΣΔ. Οι υπηρεσίες πληροφοριών παρέχουν τον τρόπο και τις προϋποθέσεις ώστε να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Η στενή παρακολούθηση των οικονομικών εξελίξεων ενθάρρυναν την ενασχόληση της CIA με την διεθνή οικονομία.

Μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου, τέθηκε το θέμα της εξωτερικής πολιτικής που θα έπρεπε να ακολουθήσουν οι Η.Π.Α. Την υιοθέτηση μιας πιο χαλαρής πολιτικής και την διατήρηση της ισχύος της με αποτέλεσμα την μείωση των δαπανών για τις μυστικές υπηρεσίες και από την άλλη πλευρά τον οικονομικό ανταγωνισμό με τα άλλα κράτη.

Συνεπώς καθίσταται επιτακτική η ανάγκη χρήσης της μακροοικονομικής κατασκοπείας και των μυστικών πληροφοριών. Ο οικονομικός ανταγωνισμός και η ανάγκη των Η.Π.Α. να επικρατήσουν στη διεθνή αγορά μετατόπισε την προτεραιότητα των πληροφοριών. Επι της Προεδρίας Clinton τα οικονομικά ζητήματα απέκτησαν μεγαλύτερη βαρύτητα όμοια με αυτά της εθνικής ασφάλειας. Η κυβέρνηση Clinton ίδρυσε το Εθνικό Οικονομικό Συμβούλιο μέσα στο Λευκό Οίκο για την αντιμετώπιση των οικονομικών ζητημάτων. Σε ανακοίνωση του το 1994 τόνισε πως :

<<Προκειμένου να προβλέψουμε με ακρίβεια τους κινδύνους για την δημοκρατία και την οικονομική ευημερία των Η.Π.Α, η κοινότητα των υπηρεσιών πληροφοριών πρέπει να παρακολουθούν τις πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές και στρατιωτικές εξελίξεις σε εκείνα τα μέρη του κόσμου όπου εμπλέκονται σε μεγάλο βαθμό τα συμφέροντα των ΗΠΑ.>>¹¹²

Ο Allan E Goodman παρατηρεί πως όλες οι κυβερνήσεις συλλέγουν πληροφορίες για τα οικονομικά των γειτόνων τους. Η Αμερική δεν αποτελεί εξαίρεση. Το 1776 η πρώτη υπηρεσία πληροφοριών των Η.Π.Α, έστειλε τον William Carmichael στην Ευρώπη, για να παρακολουθήσει της ευρωπαϊκή αγορά καπνού λόγω του ανταγωνισμού της με τον καπνό της Ουκρανίας και την μείωση των εξαγωγών της. Εν συνεχεία θεωρεί πως η κοινότητα των μυστικών υπηρεσιών συλλέγει οικονομικές πληροφορίες σε περιπτώσεις όπως της έγκαιρης προειδοποίησης επίθεσης ή κύρηξης πολέμου εναντίον των Η.Π.Α, την παρακολούθηση της εφαρμογής διεθνών συνθηκών για τον έλεγχο εξοπλισμού και πυρηνικών, χημικών και συμβατικών όπλων

¹¹² Porteous, Samuel D., (1998) op. cit., σελ. 110.

και για την αντιμετώπιση κατασκοπικών επιχειρήσεων, σχεδίων δολοφονίας και σαμποτάζ εκ μέρους άλλων κρατών.

3.4 Κίνητρα και Αντικίνητρα άσκησης της Μακροοικονομικής Κατασκοπείας

Η κοινότητα των υπηρεσιών πληροφόρησης παρακολουθεί τις διεθνείς οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις.α)Η κατανόηση των προθέσεων των ανταγωνιστών και των οικονομικών και πολιτικών παραγόντων αποτελεί ορθολογικό κίνητρο άσκησης της μακροοικονομικής κατασκοπείας. Για παράδειγμα η εκτίμηση των κυρώσεων εναντίον του Ιράκ απο τις Η.Π.Α.β)Τα οικονομικά Οφέλη .Πρόκειται για το όφελος και το κόστος που προκύπτει απο την χρήση της κατασκοπείας όπως για παράδειγμα στην περίπτωση της ΕΣΣΔ και την κλοπή της αμερικανικής τεχνολογικών πληροφοριών καθώς το κόστος έρευνας και Ανάπτυξης ήταν μεγάλο συγκριτικά με το κόστος της κλοπής των πληροφοριών .γ)Πρόκειται για κίνητρα που σχετίζονται με την κοινότητα των υπηρεσιών πληροφοριών.Το πλεονέκτημα των υπηρεσιών αυτών είναι οι μυστικές μέθοδοι και οι πηγές που μόνο αυτές έχουν πρόσβαση.Στην περίπτωση αυτή αναφερόμαστε στην CIA και την δυνατότητα αντιμετώπισης κάποιας δυνητικής απειλής εναντίον της αμερικανικής κυβέρνησης.

Τα αντικίνητρα που δυσχεραίνουν τα κράτη απο την εμπλοκή τους σε επιχειρήσεις μακροοικονομικής κατασκοπείας είναι τα εξής :

- Πολιτικά –Διπλωματικά Αντικίνητρα

Η μακροοικονομική κατασκοπεία δημιουργεί προβλήματα στην άσκηση διμερούς διπλωματίας καθώς και στις εμπορικές συνεργασίες.(Η.Π.Α- Ε.Ε.)

- Αντικίνητρα σχετικά με την κοινότητα των Υπηρεσιών Πληροφοριών

Η Πολιτική και Στρατιωτική ασφάλεια (των Η.Π.Α) προέχει έναντι της οικονομικής ασφάλειας.

Η ανάλυση πληροφοριών οικονομικού περιεχομένου προϋποθέτει οικονομικές γνώσεις

- Επανάσταση των Ανοιχτών Πηγών

Νόμιμη χρήση μυστικής μεθόδου για την συλλογή και ανάλυση πληροφοριών.

- Έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού στις μυστικές υπηρεσίες

Οι αναλυτές των οικονομικών πληροφοριών αντιμετωπίζουν κάποια προβλήματα στην διαδικασία τα οποία δημιουργούν πρακτικά αντικίνητρα στην άσκηση της μακροοικονομικής κατασκοπείας. Ο Gregory Treverton κάνει ένα διαχωρισμό των οικονομικών πληροφοριών διακρίνοντας τρεις κατηγορίες. Α) Στρατηγικές-Τακτικές, Β) Επιθετικές-Αμυντικές, Γ) Η κυβέρνηση ως καταναλωτής των πληροφοριών-ο ιδιωτικός τομέας ως καταναλωτής των πληροφοριών. Πρέπει να σημειωθεί πως οι υπηρεσίες υπηρεσιών λειτουργούν και ως το μέσο επιβεβαίωσης της συμμόρφωσης των κρατών μέσω διεθνών οικονομικών συνθηκών που έχουν υπογράψει. Λαμβάνοντας υπόψιν τον έλεγχο των εξοπλισμών κατά τη διάρκεια του Ψυχρού πολέμου είναι δύσκολο να παραγματοποιηθεί αυτό. Στην διαμόρφωση της πολιτικής παρα το γεγονός πως η συλλογή των οικονομικών πληροφοριών μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο προκύπτει ένα διαχωρισμός ανάμεσα στα οικονομικά τμήματα και τις υπηρεσίες πληροφοριών. Οι μεν πρώτοι παρέχουν την γνώση μέσω καθιερωμένων οικονομικών διαδικασιών, οι δε συλλέγουν πληροφορίες οικονομικού περιεχομένου που όμως υπο την καθοδήγηση των διαμορφωτών της πολιτικής μπορούν να φανούν αρκετά χρήσιμοι για τους πολιτικούς. Η πραγματικότητα είναι πως αυτό μπορεί να κριθεί υποκειμενικά. Σύμφωνα με τον Treverton υπάρχουν απαντήσεις που μπορούν να δωθούν στους γρίφους μέσω των πληροφοριών όμως όχι στα μυστήρια. Στην ανάλυση οικονομικών πληροφοριών προκύπτει το πρόβλημα του διαμορφωτή πολιτικής και του αναλυτή. Τα Υπουργεία Οικονομικών και Εμπορίου αναμένουν διαφορετικά πράγματα από τις υπηρεσίες πληροφοριών. Το πρώτο επιθυμεί μυστικές πληροφορίες ενώ το άλλο βασίζεται στην κοινότητα πληροφοριών για την διεξαγωγή εμπορικών διαπραγματεύσεων. Παράδειγμα οικονομικών πληροφοριών που δεν αξιοποιήθηκε σωστά από το Υπουργείο Οικονομικών αποτελεί η κρίση του 1980, όπου η CIA είχε στείλει επανειλημμένες προειδοποιήσεις στον Υπουργείο οικονομικών για το πρόβλημα του χρέους παρα το γεγονός αυτό το Υπουργείο δεν έδωσε την απαιτούμενη βαρύτητα. Ο λόγος ήταν πως θεώρησαν πως οι πληροφορίες που τους έδινε η CIA ήταν απλά πρόσθετες στις ήδη υπάρχουσες και δεν υπήρχαν προτάσεις επίλυσης της κατάστασης. Έχει μεταβληθεί η σχέση μεταξύ αυτών που συλλέγουν και αυτών που αναλύουν τις πληροφορίες στον πολιτικο-στρατιωτικό τομέα. Κατά την διάρκεια του Ψυχρού πολέμου, οι πληροφορίες είχαν πολλαπλούς αποδέκτες και επωμένως διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισης και επίλυσης των προβλημάτων.¹¹³

---

¹¹³ Hastedt, Glen, op.cit σελ. 388-391.

Κεφάλαιο 4 Οικονομική Κατασκοπεία

4.1 Οικονομική Κατασκοπεία (ΗΠΑ)

Οι Η.Π.Α αποτελούν κεντρικό στόχο της οικονομικής κατασκοπείας επειδή υπερέχουν οικονομικά και τεχνολογικά έναντι των άλλων κρατών που ασκούν την συγκεκριμένη δραστηριότητα. Η ραγδαία ανάπτυξη τους στον τομέα της τεχνολογίας και κυρίως στον τομέα της πληροφορικής τους καθιστά τρωτούς προς τετοιου είδους επιθέσεις.

Κατα την διάρκεια του Ψυχρού πολέμου Οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής έπασαν θύματα οικονομικής κατασκοπείας απο την κύρια πολιτικά της αντίπαλο την Σοβιετική Ένωση – η οποία ήθελε να αποκτήσει την δυτική τεχνολογία. Κύριος στόχο της ΕΣΣΔ ήταν η βελτίωση της οικονομίας της και ο εξυγχιρονισμός την αμυντικής της δύναμης .Οι Μυστικές υπηρεσίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (KGB) και (GRU) κρίθηκαν αποτελεσματικές στη συλλογή των οικονομικών και τεχνολογικών πληροφοριών. Παρα το γεγονός πως κατείχε αποτελεσματικές υπηρεσίες πληροφοριών, η κατευθυνόμενη οικονομία της και η αδυναμία της να επενδύσει στην έρευνα και την ανάπτυξη είχαν ως αποτέλεσμα να είναι πάντα ένα βήμα πίσω απο τις Η.Π.Α. Μεταψυχροπολεμικά η Ρωσία έχει εντείνει τις επιχειρήσεις των μυστικών της υπηρεσιών ενάντια στις Η.Π.Α. Κύριο μέλημα της είναι η βελτίωση της θέσης της στο διεθνές σύστημα. Βάση της μελέτης του φαινομένου της κατασκοπείας κατα την Ψυχροπολεμική περίοδο καταλήγουμε στο συμπερασμα πως οι ΗΠΑ δεν είχαν πέσει μόνο θύμα της πρώην ΕΣΣΔ αλλά και των συμμάχων της. οι Η.Π.Α εμπλέκονται ενεργά στην οικονομική κατασκοπεία (μακροοικονομική και μικροοικονομική). Βάση της μελέτης που έχουμε κάνει για την κατασκοπεία προκύπτουν τα κίνητρα και τα αντικίνητρα. Τα κίνητρα άσκησης της οικονομικής κατασκοπείας είναι τα ακόλουθα α) η επίτευξη της παρακολούθησης των διεθνών οικονομικών και τεχνολογικών εξελίξεων, β) τα οικονομικά και τεχνολογικά οφέλη για το κράτος και τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτο. Τα αντικίνητρα της άσκησης οικονομικής κατασκοπείας διακρίνονται σε πολιτικά-διπλωματικά., οικονομικά, πρακτικά, αντικίνητρα σχετικά με την κοινότητα των υπηρεσιών πληροφοριών.

4.1 Η Έκταση της Οικονομικής Κατασκοπείας

Το φαινόμενο της οικονομικής κατασκοπείας εναντίων των Η.Π.Α. έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις καθώς συμβαδίζει με την παράλληλη μεγάλη τεχνολογική ανάπτυξη της. Σύμφωνα με στοιχεία του FBI 23 ξένες κυβερνήσεις εμπλέκονται στην άσκηση οικονομικής κατασκοπείας. Το κόστος της οικονομικής κατασκοπείας δεν έχει υπολογιστεί απόλυτα από την κοινότητα των Αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών. Βάση της έρευνας του Εθνικού Ινστιτούτου Δικαιοσύνης, το 1988, το 48 % των επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας, έπεσε θύμα κλοπής εμπορικών μυστικών. Το κόστος της δραστηριότητας αυτής αυξάνει όλο και περισσότερο και η αντιμετώπιση της κρίνεται επιτακτική. Σύμφωνα με την έκθεση "The Uses of Economic Intelligence" της Senate Select Intelligence Committee on Intelligence, τον Αύγουστο του 1993, η οικονομική κατασκοπεία κοστίζει 100\$ δις ετησίως στις αμερικανικές επιχειρήσεις. Από τις 1.300 εταιρίες που έχουν εξεταστεί από την American Society of Industrial Security (ASIS), οι 1.000 έχουν πέσει θύμα οικονομικής κατασκοπείας. Από το 1995 σύμφωνα με το Τμήμα 809 της Intelligence Authorization Act Fiscal year 1995, Αμερικανός πρόεδρος πρέπει να καταθέσει στο Αμερικανικό Κογκρέσο έκθεση σχετικά με την <<Βιομηχανική Κατασκοπεία>> η οποία προέρχεται από το εξωτερικό και έχει ως στόχο τις αμερικανικές επιχειρήσεις.

Η ASIS με στοιχεία της κατέγραψε πως το 1997 ξένοι κατάσκοποι έθεσαν ως στόχο επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας και βιομηχανίες. Πρόκειται για βιομηχανικά σχέδια, πληροφορίες και καταλόγους πελατών καθώς και δεδομένα που αφορούσαν την έρευνα και την ανάπτυξη. Επιχειρήσεις 1000 κατά τον αριθμό έχαν πάνω από 45\$ δις λόγω κλοπής εμπορικών μυστικών.

Αποτελεί πλέον γεγονός πως για τις ΗΠΑ η οικονομική κατασκοπεία έφερε στο προσκήνιο τον κίνδυνο που αντιμετωπίζουν οι βιομηχανικές και εμπορικές δραστηριότητες και κυρίως αυτές που ανταγωνίζονται στην διεθνή αρένα. Οι Αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών πρέπει να εργαστούν στενά με την επιχειρηματική κοινότητα, κάτι που θα αναπτύξουμε στο κεφάλαιο που ακολουθεί. Η αποτροπή της απώλειας πληροφοριών πνευματικής ιδιοκτησίας αποτελεί ύψιστο σκοπό. Τα μέτρα αντικατασκοπείας που πρέπει να ληφθούν είναι απαραίτητα και η αμερικανική κυβέρνηση πρέπει να εστιάσει την προσοχή της σε αύξηση του κόστους στις χώρες που ασκούν οικονομική κατασκοπεία στις ΗΠΑ. Η οικονομική κατασκοπεία αποτελεί δραστηριότητα υψηλού κινδύνου, η παρούσα νομοθεσία δεν επαρκεί και χρειάζονται μεταρρυθμίσεις της Αμερικανικής νομοθεσίας στους νόμους περί πνευματικών δικαιωμάτων.

Κεφάλαιο 5 Βιομηχανική Κατασκοπεία.

5.1 Ορισμός/Ανάλυση

Η Βιομηχανική Κατασκοπεία (Industrial Espionage), αναφέρεται στην πρακτική συλλογής πληροφοριών από μία επιχείρηση εις βάρος μίας άλλης επιχείρησης. Αποτελεί κομμάτι της μικροοικονομικής κατασκοπείας. Πρόκειται για την συλλογή και ανάλυση οικονομικών πληροφοριών με στόχο την υποστήριξη συγκεκριμένων επιχειρήσεων έναντι των ξένων ανταγωνιστών τους.¹¹⁴ Ο Peter Hamilton υποστηρίζει πως η βιομηχανική κατασκοπεία αποτελεί απειλή για την εθνική ασφάλεια ενός κράτους. Η προστασία της Βιομηχανίας και των συμφερόντων της αποτελούν υψίστης σημασίας ζητήματα για ένα κράτος και εν συνεχεία για την ίδια την επιχείρηση. Η Βιομηχανική κατασκοπεία έχει να κάνει με την απόκτηση εμπορικών πληροφοριών από τους ανταγωνιστές μια επιχείρησης με σκοπό την μεγιστοποίηση των συμφερόντων αυτού που την ασκεί. Η πληροφορία του οικονομικού περιεχομένου είναι αλληλενδεδετη με τον όρο βιομηχανική κατασκοπεία και ορίζεται ως

<<πληροφορία σχετική με το εμπόριο και την οικονομία, συμπεριλαμβανόμενων των τεχνολογικών στοιχείων, εμπορικών, και κυβερνητικών πληροφοριών, η απόκτηση των οποίων εκ μέρους ξένων συμφερόντων μπορεί άμεσα ή έμμεσα να υποβοηθήσει τη σχετική παραγωγικότητα ή την ανταγωνιστική θέση της οικονομίας της χώρας που θα την αποκτήσει>>.¹¹⁵

Κάθε οργανισμός /άτομο ή επιχείρηση μαθαίνει πληροφορίες για τις διαδικασίες και τις πολιτικές των ανταγωνιστών τους όπως ένα πανεπιστήμιο στην διαδικασία επιλογή μαθημάτων που θα κάνει, μαθαίνει τι διδάσκονται στα υπόλοιπα πανεπιστήμια. Ο ανταγωνισμός δρά ως ένα σημείο αποδοτικά. Το πιο γνωστό περιστατικό βιομηχανικής κατασκοπείας είναι το 2001 είναι της Proctor and Gamble με θύμα την Unilever. Συγκεκριμένα από στοιχεία γνωρίζουμε πως η Proctor and Gamble προσέλαβε ιδιωτικό Ντετέκτιβ, ο οποίος έφτασε στο σημείο να ψάξει στα σκουπίδια του κάδου έξω από τα γραφεία της Unilever με σκοπό να μάθουν κάποιο στοιχείο για τα προϊόντα σειράς μαλλιών που λάνσαραν. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε το γεγονός πως κάθε ιδιώτης ή επιχείρηση θέλει να πετύχει το μέγιστο δυνατό κέρδος και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να λειτουργεί εις βάρος του αντιπάλου – ανταγωνιστή του.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ανέθεσε τη σύνταξη μίας νέας έκθεσης και κατέλειξε στο συμπέρασμα πως το ηλεκτρονικό εμπόριο έχει την δυνατότητα να παραβιάζει την ιδιωτική ζωή εκατομμυρίων Ευρωπαίων και χρησιμοποιείται για την άσκηση

¹¹⁴ Evans, J. C., op.cit., σελ. 353

¹¹⁵ Porteous, Samuel D., (October 1994), op.cit., Σελ 736-37.

οικονομικής και βιομηχανικής κατασκοπείας προς όφελος των Αμερικανικών επιχειρήσεων.¹¹⁶

Το απόφεγμα του Στρατηγού Sun Tzu :

<<όλος ο πόλεμος βασίζεται στην παραπλάνηση>>¹¹⁷

Βρίσκει εφαρμογή και στην Βιομηχανική Κατασκοπεία. Η παραπλάνηση και η συγκεκαλυμμένη δράση αποτελούν τα εργαλεία των κατασκόπων στο (Industrial-Business Intelligence). Για τις αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών θεωρείται δεδομένος ο διαχωρισμός μεταξύ κρατικής πολιτικής και των επιδιώξεων των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Παρόλα αυτά πολλές επιχειρήσεις διευκολύνουν την συνεργασία μεταξύ υπηρεσιών πληροφοριών με στόχο την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας τους.

Περιπτωσιολογική μελέτη που συνδιάζει την βιομηχανική κατασκοπεία με την εθνική ασφάλεια αποτελεί η Ericsson. Όλοι γνωρίζουν την συγκεκριμένη Σουηδική εταιρία ως εταιρία που πουλούσε τηλέφωνα αυτο που δεν γνωρίζουν οι περισσότεροι είναι πως η ίδια εταιρία παρείχε συστήματα πλοήγησης και σηματα ρανταρ σε πολεμικά αεροπλάνα της χώρας. Δύο υπάλληλοι της εταιρίας πιάστηκαν απο την αστυνομία με την κατηγορία διάρρευσης πληροφοριών σε άτομα του εξωτερικού. Αργότερα δύο ρώσσοι Διπλωμάτες απελάθηκαν απο την Σουηδία εξαιτίας του γεγονότος που προαναφέραμε. Συνοψίζοντας, η εταιρία δεν αναμείχθηκε απλα σε περίπτωση βιομηχανικής κατασκοπείας ,χάνοντας την αξιοπιστία της ,αλλά επιπροσθέτως ενεπλάκην σε διπλωματικό επεισόδιο διακυβένοντας πλέον και την εθνική ασφάλεια της χώρας.

Ζούμε σε έναν κόσμο ,όπου η οικονομική δύναμη των κρατών και ο ανταγωνισμός των επιχειρήσεων συνδέονται άρρηκτα και συμβαδίζουν με την τεχνολογική πρόοδο. Το ίντερνετ και η τεχνολογία αλλάζουν τον τρόπο με τον οποίο εκτελούνται οι "επιχειρήσεις" τόσο σε διακυβερνητικό όσο και βιομηχανικό επίπεδο. Οι πληροφορίες και η επικοινωνία ρέουν ανα τον κόσμο και πολλές φορές ενέργειες όπως αυτές της κατασκοπείας , συμβαίνουν απο απόσταση . Η εποχή της πληροφορίας απαιτεί απο τις επιχειρήσεις ,να συναγωνίζονται παγκοσμίως ,με την απαραίτητη προϋπόθεση της προστασίας των "ευαίσθητων" πληροφοριών απο τους αναταγωνιστές τους και τις ξένες κυβερνήσεις . Η τεχνολογική πρόοδος συνέβαλλε στο να θεωρείται πλέον η κατασκοπεία και το κλέψιμο του "διανοητικού κεφαλαίου" ο πιο φτηνός και εύκολος τρόπος διεκδίκησης οικονομικών συμφερόντων.

---

¹¹⁶ Richelson, Jeffrey T "Desperately Seeking SIGNALS", The Bulletin of the Atomic Scientists, Vol No 2. March /April 2000.

¹¹⁷ Σου Τσου, Η Τέχνη του πολέμου ,κεφ 1.

Για τις ΗΠΑ , το θέμα της ασφάλειας έπαιζε ανέκαθεν ,σημαντικό ρόλο δίχως αυτό να σημαίνει πως είχε δοθεί η απαραίτητη βαρύτητα στην οικονομική και βιομηχανική κατασκοπεία. Πολλές εταιρίες δεν αναγνώρισαν το μεγάλο πλήγμα που δέχτηκαν λόγω διαρροής των εμπορικών τους μυστικών απο ξένες υπηρεσίες πληροφοριών.Ίσως κάποιες απο αυτές να το θέωρησαν αμελητέο καθώς ήταν κάτι δύσκολο να αποφευχθεί. Σύμφωνα με το FBI (Federal Bureau of Investigation), εγκλήματα κατασκοπείας εμπορικών μυστικών ,έχει υπολογιστεί πως στοιχίζουν για τις ΗΠΑ πάνω απο 300 δις ετησίως. Σε αυτό το σημείο προκύπτει μια κριτική συζήτηση σχετικά με τον ορισμό του προβλήματος,την αιτία καθώς και και τους σκοπούς για τους οποίους συμβαίνουν κρούσματα βιομηχανικής κατασκοπείας.Τίθεται το θέμα για το εάν υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ εγκλημάτων κλοπής πληροφοριών και εμπορικών μυστικών.Όπως επίσης εάν τελικά η πληροφορία μπορεί να θεωρείται ιδιοκτησία ή όχι. Η οικονομική κατασκοπεία έχει να κάνει με τα οικονομικά συμφέροντα ,τα οποία με την σειρά τους αποτελούν κομμάτι της εθνικής ασφάλειας ενός κράτους.Για παράδειγμα ,η σύλληψη του Robert Hanssen ,πρώην διοικητή του FBI, τον Φεβρουάριο του 2001,υπενθύμισε στην Αμερική τους κινδύνους της ξένης κατασκοπείας ενάντια των εθνικών αμερικανικών συμφερόντων.¹¹⁸

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί το γεγονός πως προκύπτουν δύο αντιμαχόμενες θεωρίες.Πρόκειται για την προστασία των δικαιωμάτων των πληροφοριών ως κάτι προσωπικό είτε σε επίπεδο ατόμου είτε εταιρίας και της άποψης πως τα κοινωνικά οφέλη θεωρούνται πιο σημαντικά , με αποτέλεσμα να επικρατεί η ελευθερία των πληροφοριών .Η κλοπή εμπορικών πληροφοριών-οικονομική κατασκοπεία,συνήθως συμβαίνει με τους εξής δύο τρόπους :

1)Όταν ένας υπάλληλος εταιρίας κάνει κατάχρηση της θέσης του και υποκλέπτει εμπορικές πληροφορίες για δικό του /της όφελος ή με σκοπό να βλάψει την ίδια την εταιρία. 2)Όταν ένας ανταγωνιστής της εταιρίας απο μία ξένη χώρα , υποκλέψει εμπορικές μυστικές πληροφορίες και κάνει χρήση αυτών για να αυξήσει τα δικά του οικονομικά συμφέροντα.Ο τρόπος με τον οποίο συμβαίνει αυτό ποικίλλει.Απο το πιο σύνθετο όπως το Computer Hacking και την χρήση συσκευών για κατασκοπεία (κοριούς) μέχρι κάτι πιο απλό όπως την απομνημόνευση αρχείων και την αντιγραφή τους.Υπάρχουν επίσης πολλών ειδών κατάσκοποι,συμπεριλαμβανομένου ανταγωνιστών,πρακτόρων,επιχειρηματικών συμβούλων, ατόμων του Τύπου και πρακτόρων της κυβέρνησης.Τα άτομα αυτά συνήθως κατέχουν εξαιρετική ικανότητα ανάλυσης δεδομένων,και ξεχωρίζουν για την ικανότητα τους να συλλέγουν και να συνδέουν ταχύτατα μεγάλο όγκο πληροφοριών.Μερικές χώρες προσλαμβάνουν ιδιώτες παρά ολοκληρα πρακτορεία για κατασκοπεία.Άλλες πάλι έχουν ολόκληρες ομάδες κατασκόπων σε εταιρίες με σκοπό, να μπαίνουν σε ξένες εταιρίες και να κλέβουν ιδέες.

---

¹¹⁸ Hedeih Nasheri, "Economic Espionage and Industrial Spying",Cambridge studies in Criminology,Kent state University, σελ.22

Τα εργαλεία που συνήθως χρησιμοποιούν , είναι η αντιγραφή εμπορικών μυστικών πληροφοριών μέσω Scanning, κάνοντας λήψη φωτογραφιών απο κτίρια, και γραφεία πολυεθνικών εταιριών, κάνοντας χρήση λογισμικών για ταχύτατη εξερεύνηση και κλοπή δεδομένων, με την χρήση ομάδων shadows (αόρατων παρατηρητών), κλοπή υπολογιστών και χρήση κρυφών κάμερων σε χώρους αυστηρά προσωπικούς όπως σε περίπτωση διαπραγματεύσεων και πολλά άλλα. Πέρα από όλα αυτά που προαναφέραμε, ο ιδιοκτήτης-που έχει επενδύσει χρόνο και χρήματα στο να αναπτύξει τα εμπορικά του μυστικά-ξεχωρίζει ακριβώς για την ικανότητα του να κατέχει το επιχειρηματικό πλεονέκτημα , διατηρώντας τα εμπορικά του μυστικά μη διαθέσιμα στους ανταγωνιστές του και το κοινό .

5.2 Παράγοντες αύξησης της Βιομηχανικής κατασκοπείας.

Ένας αριθμός παραγόντων έχουν συνυπάρξει για την αύξηση της χρήσης της βιομηχανικής κατασκοπείας, καθώς μεταψυχροπολεμικά, η ανοδική χρήση και εξέλιξη της τεχνολογίας, η αύξηση της κερδοφορίας, η έλλειψη πηγών εξερεύνησης των εταιριών και η τάση τους να καταφεύγουν στην πιο φτηνή και γρήγορη λύση , αυτή της κλοπής. Ρεαλιστικά, πλέον καμία εταιρία δεν αποκλείεται να έχει πέσει θύμα ή να έχει γίνει στόχος οικονομικής κατασκοπείας. Συνήθεις στόχοι είναι η κλοπή βιομηχανικών-επιχειρηματικών πληροφοριών καθώς και κυβερνητικών και οικονομικών δεδομένων.

Οι ΗΠΑ κατέχουν το μονοπώλιο της ανάπτυξης όλο και περισσότερων νέων προϊόντων και τεχνολογιών κατα συνέπεια αποτελούν και βασικό στόχο βιομηχανικής και οικονομικής κατασκοπείας. Το FBI έχει αναφέρει τουλάχιστον 23 ξένες κυβερνήσεις που εμπλέκονται στην άσκηση οικονομικής- βιομηχανικής κατασκοπείας, 100 χώρες είχαν ως στόχο την απόκτηση της αμερικανικής τεχνολογίας με 57 απο αυτές να έχουν κάνει χρήση συγκεκριμένων επιχειρήσεων. Οι χώρες αυτές είναι : η Γαλλία, το Ισραήλ, η Ρωσία, η Κίνα, η Κούβα, το Βέλγιο, η Γερμανία, η Ιαπωνία, ο Καναδάς, η Ινδία και αρκετές Σκανδιναβικές χώρες. Παραδείγματα περιοχών που αποτέλεσαν στόχο βιομηχανικής κατασκοπείας είναι το Silicon Valley, το New Jersey, Washington, North Carolina, Dallas κ.α. λόγω των φαρμακευτικών και βιοτεχνολογικών εταιριών που εδρεύουν εκεί.¹¹⁹ Ιδιαίτερα στο Silicon Valley, πάνω απο είκοσι πράκτορες του FBI ασχολούνται αποκλειστικά με περιπτώσεις βιομηχανικής κατασκοπείας. Οι κύριοι τομείς , οι οποίοι αποτελούν στόχο είναι η αεροπληγική, Βιοτεχνολογία, Πληροφορική, Τεχνολογία μεταφορών , τηλεπικοινωνίες και ενεργειακής έρευνας . Τα θύματα τους δεν αποτελούν απλά ιδιοκτήτες μικρομεσαίων επιχειρήσεων αλλά πρόκειται για εταιρίες όπως η General Motors, Hughes Aircraft .

---

¹¹⁹ Hedeih Nasheri, "Economic Espionage and Industrial Spying", Cambridge studies in Criminology, Kent state University, σελ 25

Σε επίπεδο επιχειρήσεων, γίνεται διαρροή σε λίστες πελατών, δεδομένων παραγωγής προϊόντων, επιπέδων τιμών, κόστοι αναλύσεων, σχεδίων έρευνας και στρατηγικού σχεδιασμού.

Πλέον μέσω της χρήση των υπολογιστών η διαρροή και κλοπή δεδομένων των επιχειρήσεων είναι πολύ εύκολη. Για παράδειγμα ομάδα Hackers κατάφεραν να αποσπάσουν το ποσό των 10 \$ εκατομμυρίων από την Citibank, απλά καταφέροντας να εισχωρήσουν στο δίκτυο της τράπεζας.

5.3 Παγκόσμιος ανταγωνισμός

Η βιομηχανική κατασκοπεία αποτελεί πλέον την κύρια απειλή την παγκόσμιας επιχειρηματικότητας. Η προστασία των βιομηχανικών-εμπορικών μυστικών των εταιριών αποτελεί και σημαντικό κομμάτι της εθνικής ασφάλειας μιας χώρας λόγω των συμφερόντων της. Στην σημερινή ανταγωνιστική οικονομία της αγοράς, οι ιδέες και καινοτομίες των επιχειρήσεων μπορούν να κλαπούν με σκοπό την μεγιστοποίηση του κέρδους και την απόκτηση του προβαδίσματος. Θα μπορούσαμε να πούμε πως συμβαδίζει με την θεωρία του Ρεαλισμού. Τίθεται σ αυτό το σημείο το θέμα της προστασίας των συμφερόντων μιας εταιρίας καθώς επίσης και η προστασία των δικαιωμάτων της καινοτομίας. Το κόστος ανάπτυξης και έρευνας για καινοτομία είναι αρκετά μεγάλο. Πρόσφατα, το δίκτυο της Microsoft, δέχτηκε εισβολή από Hackers του διαδικτύου που κατάφεραν να κλέψουν προϊόντα λογισμικού της και αργότερα αποκαλύφθηκε πως αποτελούσε σπείρα Hacker της Ρωσίας. Αυτό αποδεικνύει πως ακόμη και εταιρίες κολωσσοί μπορούν να πέσουν θύματα βιομηχανικής κατασκοπείας. Βέβαια η βιομηχανική κατασκοπεία υπήρχε ανέκαθεν. Χαρακτηριστικό αποτελεί το παράδειγμα της Βενετίας το 1974. Οι άρχοντες της Βενετίας είχαν αντιληφθεί εκείνη την εποχή ότι οι νέες τεχνολογίες, οι οποίες κυριαρχούσαν στον πολιτισμένο κόσμο δεν ήταν ακόμη διαθέσιμες στην Βενετία και πως εάν προέτρεπαν του βενετούς να ταξιδέψουν και να φέρουν την τεχνογνωσία θα ευημερούσαν. Για να προωθήσουν λοιπόν την ιδέα της κατασκοπείας σε θέματα τεχνογνωσίας, εισήγαγαν με νόμο μονοπωλιακού χαρακτήρα, σύμφωνα με τον οποίο, εάν κάποιος έφερνε ένα καινούργιο μηχάνημα ή μέθοδο από ένα άλλο μέρος στην Βενετία, μόνο αυτό το άτομο θα είχε το μονοπώλιο να κάνει χρήση αυτού ή της μεθόδου εντός των συνόρων της Βενετίας, για κάποια χρόνια. Κατα αυτό τον τρόπο δημιουργήθηκε αυτό που ονομάζεται πατέντα. Επανερχόμενοι στο θέμα της κατασκοπείας η έννοια της βιομηχανικής κατασκοπείας και κυριώς σε ότι έχει να κάνει με τις άλλες χώρες, ορίζεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ ως:

<< Μια δραστηριότητα που διεξάγεται απο μία ξένη.....κυβέρνηση ή ξένη εταιρία με την άμεση βοήθεια μιας ξένης κυβέρνησης εναντίον μιας αμερικανικής εταιρίας με μοναδικό σκοπό την απόκτηση εμπορικών μυστικών>>¹²⁰

Ορισμένες χώρες έχουν μακρά ιστορία μεταξύ δεσμών Κυβερνήσης και Βιομηχανίας. Βέβαια είναι δύσκολο να διασφαλιστεί εάν περιστατικά κατασκοπείας έχουν διαπραχθεί με την στήριξη ξένης κυβέρνησης. Στον κόσμο της οικονομικής κατασκοπείας δεν υπάρχουν αληθινοί φιλικοί δεσμοί καθώς όλες οι χώρες παλεύουν για το ζωτικό τους συμφέρον και την επικράτηση τους στην οικονομία της αγοράς. Όπως είχε πει και ένας γάλλος αρχηγός της υπηρεσίας πληροφοριών ο Pierre Marion *<< Είναι βασική οφθαλμαπάτη να θεωρούμε πως είμαστε σύμμαχοι ,Όταν πρόκειται για επιχειρήσεις είμαστε σε πόλεμο.>>*

Το πρόβλημα της Βιομηχανικής κατασκοπείας αυξήθηκε ραγδαία μετά τον Ψυχρό πόλεμο. Το 1994 αναφορά του Κονγκρέσου για δραστηριότητες κατασκοπείας εναντίον Τεχνολογικών εταιριών των ΗΠΑ, αποκάλυψε πως οι μυστικές υπηρεσίες ενός συμμάχου της διεξήγαγε επιχείρηση κατα την οποία πλήρωσε υπάλληλο της αμερικανικής κυβέρνησης, για να αποκτήσει μυστικά στρατιωτικά έγγραφα των ΗΠΑ. Μία εταιρία του συμμάχου ,κατηγορήθηκε για παράνομη παρακολούθηση των τηλεπικοινωνιών του τμήματος του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας. Σύμφωνα με την ίδια αναφορά μια άλλη συμμαχική χώρα δεν χρησιμοποίησε μυστικές υπηρεσίες αλλά έκανε χρήση της κατασκοπείας μέσω ιδιωτικών εταιριών. Αυτές οι εταιρίες σύλλεξαν δεδομένα προς το όφελος τους αλλά επιπροσθέτως, συγκέντρωναν ταξινομημένα δεδομένα για την κυβέρνηση τους. Το 1993 ο Peter Schweizer με το βιβλίο του *friendly Spies; How America's Allies Are Using Economic Espionage to Steal our Secrets*, άρχισε να προετοιμάζει το αμερικανικό κοινό πως αποτελούσε στόχο η Αμερική ,βιομηχανικής κατασκοπείας και κλοπή των εμπορικών της μυστικών .Αποκαλύπτοντας πως η Γαλλία και το Ισραήλ είχαν αναμιχθεί σε θέματα οικονομικής κατασκοπείας εναντίον των ΗΠΑ.

Μετά το Ψυχρό πόλεμο (απο το NATO- στο KGB – και ην CIA) η οικονομική κατασκοπεία αποτελεί μια ελκυστική επιλογή. Εκείνη τη ν περίοδο ,κατάσκοποι των κυβερνήσεων είχαν στόχο των ιδιωτικό τομέα και κυρίως την κλοπή δεδομένων για λογαριασμό επιχειρήσεων , το 1996 έρευνες αποκάλυψαν πως 24 \$ δις ιδιωτικών εμπορικών μυστικών είχαν κλαπεί.

---

¹²⁰ Hedeih Nasheri, "Economic Espionage and Industrial Spying", *Cambridge studies in Criminology*, Kent state University, σελ 30

5.4 Τα αποτελέσματα της τεχνολογίας και οι απειλές για τα συμφέροντα των επιχειρήσεων

Η παγκόσμια αγορά επηρεάζεται από θέματα όπως αυτά της προστασίας των εμπορικών μυστικών από το φαινόμενο της βιομηχανικής κατασκοπείας. Η ραγδαία εξάπλωση των δεδομένων λόγω της τεχνολογίας, κάνει τις επιχειρήσεις να βασίζονται αρκετά πλέον στην χρήση των υπολογιστών, όσων αφορά τις συναλλαγές με τους πελάτες τους, οικονομικές μεταβιβάσεις, και την συνεργασία τους με εταίρους του εξωτερικού. Το γεγονός αυτό τους κάνει τρωτούς σε θέματα Hacking και κατασκοπείας. Καθώς οι επιχειρήσεις γίνονται όλο και πιο εξαρτημένες από τα δίκτυα τους, το ρίσκο για αυτές μεγαλώνει. Με την εξάπλωση του διαδικτύου και των τηλεπικοινωνιών, οι επιχειρήσεις καλούνται να ασχοληθούν με το δύσκολο κομμάτι της προστασίας δεδομένων, ζωτικών για τα οικονομικά τους συμφέροντα. Υπάρχουν αρκετοί λόγοι, για τους οποίους αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις μεγάλο ρίσκο όπως :

- Ο παγκόσμιος οικονομικός ανταγωνισμός, που ωθεί την εξάπλωση της οικονομικής κατασκοπείας
- Η τεχνολογία σε θέματα ασφαλείας, θα εξακολουθεί να βρίσκεται κάθε φορά ένα ή δύο βήματα πίσω από τους επίδοξους δράστες

Ένα περιβάλλον ανοιχτό προς όλους δεν είναι ασφαλές, από την άλλη πλευρά, ένα περιβάλλον αυστηρά περιορισμένο δεν μπορεί να θεωρηθεί λειτουργικό. Η επιθυμία των κρατών να κατέχουν την πιο σύγχρονη βιομηχανία και τεχνολογία, ωθεί κάποια από αυτά, τα λιγότερο αναπτυγμένα οικονομικά, να εισάγουν τη τεχνογνωσία με κάθε μέσο συμπεριλαμβανομένου και αυτή της οικονομικής-βιομηχανικής κατασκοπείας. Για τις ΗΠΑ, η αέναη προσπάθεια να αυξήσει τις αμερικανικές επιχειρήσεις στην αγορά, τους έκανε να ψάχνουν και τρόπους προστασίας από τον αθέμιτο ανταγωνισμό. Η πληροφόρηση παίζει σημαντικό ρόλο στον αμερικανική βιομηχανία και δεν ήταν λίγες οι φορές, που έγινε χρήση των μυστικών της υπηρεσιών για να προστατεύσει την ιδιοκτησία της στο εξωτερικό. Παραδείγματα όπως αυτό του Mohammed Mossadeh, στο Ιράν με σκοπό να προστατεύσει το μονοπώλιο Αμερικής-Βρετανίας στο πετρέλαιο (περίπτωση συγκεκριμένης δράσης των ΗΠΑ), ανέδειξε το γεγονός πως ειδικοί των υπηρεσιών πληροφοριών έκαναν χρήση της κατασκοπείας για το όφελος μιας εταιρίας. Βέβαια σύμφωνα με δηλώσεις του Λευκού Οίκου πράξεις τέτοιου είδους συμβαίνουν, για την διασφάλιση της εθνικής ασφάλειας των ΗΠΑ. Από την άλλη πλευρά δηλώσεις της κυβέρνησης και δημοσιευμένες δημοσιογραφικές έρευνες έχουν φέρει στο φως περιπτώσεις που επαληθεύουν την θεωρία πως ξένες μυστικές υπηρεσίες χρησιμοποιούνται από τις κυβερνήσεις τους με στόχο να κλέψουν βιομηχανικά ή τεχνολογικά μυστικά των ΗΠΑ. Ο ρόλος των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών, είναι αμφιλεγόμενος. Υπάρχουν ανοιχτά ερωτήματα για το εάν γίνεται τελικά χρήση αυτών για να βοηθήσουν τον επιχειρηματική τους δραστηριότητα και την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού τους σε περιβάλλον του εξωτερικού.

5.5 Πληροφόρηση και Ανταγωνισμός

Όσων αφορά την υποστήριξη των αμερικανικών εταιριών στην παγκόσμια αρένα του ανταγωνισμού , η χρήση της κατασκοπείας είναι μονόδρομος. Απο την στιγμή που είναι ευρέως γνωστό πως ,ξένες μυστικές υπηρεσίες κατασκοπεύουν εταιρίες των ΗΠΑ και υποκλέπτουν βιομηχανικές και τεχνολογικές πληροφορίες,ισχύει και το αντιστρόφως ανάλογο. Ο Mark Lowenthal , πρώην γενικός γραμματέας της Υπηρεσίας Πληροφοριών και Έρευνας και νύν αρχηγός των αντιπροσώπων του τμήματος Πληροφόρησης του Λευκού Οίκου υποστηρίζει πως :

<< Δέν μπορούμε να ενσωματώσουμε τρόπους συμπεριφοράς, ανάλογους με αυτούς που αντικατροπτίζουν οι άλλοι>>¹²¹

Το ερώτημα στο οποίο θα πρέπει να εστιάσουμε είναι κατα πόσο τελικά χρήσιμος είναι ο όγκος δεδομένων των υπηρεσιών πληροφόρησης για τις εταιρίες του εξωτερικού και πως αυτές οι πληροφορίες ,τις οποίες θα έχουν στα χέρια τους οι εταιρίες θα τις βοηθήσουν να γίνουν ακόμη πιο ανταγωνιστικές.Η χρήση της κατασκοπείας είναι σαφέστατα παράνομη,αλλά κάποια κράτη θα πρέπει να αποδεχτούν το γεγονός πως τέτοιου είδους πρακτικές αποτελούν μέρος των διεθνών σχέσεων.¹²²Περιπτώσεις κατασκοπείας κατα την ψυχροπολεμική περίοδο, μεταξύ των κρατών υπάρχουν πολλές δεν μπορούμε να πούμε όμως πως χρήζουν ίδιας αντιμετώπισης με αυτές που σχετίζονται με τις ιδιωτικές εταιρίες.Σε αυτή την περίπτωση αντιμετωπίζεται καθαρά ως αδίκημα και το τίμημα για τον δράστη είναι υψηλό.Οι ΗΠΑ αναγνωρίζουν πως γίνεται χρήση της βιομηχανικής κατασκοπείας απο αμερικανικές εταιρίες αλλά αυτο δεν αναιρεί το γεγονός ,πως αποτελεί παράνομη δραστηριότητα.Οι απόψεις δίστανται στο εάν τελικά ξένες εταιρίες άλλων κρατών επιτυγχάνουν επιτεύγματα άγνωστα προς την Αμερική .Εάν αληθεύει κάτι τέτοιο τότε οι πληροφορίες των υπηρεσιών πληροφόρησης δεν θα έκανε τις αμερικανικές εταιρίες πιο ανταγωνιστικές.Σε αυτή την περίπτωση αποδεικνύεται πως τελικά η επένδυση σε έρευνα και ανάπτυξη αποτελεί μια πιο χρήσιμη λύση.Εάν οι εταιρίες δεν κατέχουν την απαραίτητη τεχνογνωσία, η χρήση της κατασκοπείας απλά καλύπτει τα λάθη στρατηγικού σχεδιασμού τους ή φτωχής ηγεσίας τους.

Επιπροσθέτως, το κατα πόσο τελικά είναι χρήσιμη η κατασκοπεία για τις εταιρίες ,προκύπτει και απο αναφορές πρακτόρων μυστικών υπηρεσιών.Σύμφωνα με τους ίδιους η συλλογή πληροφοριών, γίνεται βάση των απαιτήσεων και των εντολών που τους δίνονται και τότε η έννοια της κατασκοπείας θεωρείται χρήσιμη.Απο μόνες του αυτές οι πληροφορίες των πρακτόρων,είναι αποφευγματικές και αμφιλεγόμενες.Μετά απο το συνδιασμό τους με άλλες πηγές , μπορούν να συμπληρώσουν το κομμάτι του πάζλ που λείπει στους αναλυτές των πληροφοριών.

¹²¹ Δήλωση του Mark Lowenthal , Senate Select Committee on Intelligence , 3 August 2003

¹²² Arthur S. Hulnick , Daniel Mattausch , *"Ethics and Morality in the U.S. Secret Intelligence"* Harvard Journal of Law and Public Policy, Spring 1989 ,σελ. 509-522

Απο την πλευρά μια κυβέρνησης ,οι πράκτορες μυστικών υπηρεσιών ακολουθούν μια πολύ συγκεκριμένη τακτική και οι πληροφορίες επιστρέφουν σε αυτούς που χρειάζονται τα δεδομένα για την ανάλυση τους. Ανάλογα με τις συνθήκες τα δεδομένα αυτά εξαπλώνονται ή σε περιπτώσεις ‘ευαίσθητων’ επιχειρήσεων καταλήγουν σε μεμονωμένους αποδέκτες πληροφοριών.Η βιομηχανική κατασκοπεία δεν μπορεί να εφαρμοστεί με τον ίδιο τρόπο καθώς ,εδώ προκύπτουν τα εξής ερωτήματα : Οι πληροφορίες θα καταλήξουν σε συγκεκριμένες εταιρίες; Μόνο σε εταιρίες αμερικανικών συμφερόντων; και εάν ναι τέτοιου είδους εταιρίες είναι δύσκολο να βρεθούν βάση των επενδυτικών συνεργασιών της εποχής μας.Τέλος μια κυβέρνηση πως μπορεί να προστατεύσει τις πηγές και τις μεθόδους εάν οι αναφορές και οι πληροφορίες βρίσκονται στα χέρια του ιδιωτικού τομέα;

Είναι εμφανές λοιπόν ,πως η χρήση της βιομηχανικής κατασκοπείας συναντά αρκετά εμπόδια , ειδικά όταν αναμειγνύονται τα συμφέροντα των κυβερνήσεων.

5.6 Η εναλλακτική μέθοδος των επιχειρήσεων

Η κυβέρνηση των ΗΠΑ θα μπορούσε να βοηθήσει εναλλακτικά τις αμερικανικές εταιρίες που επιθυμούν να επενδύσουν στο εξωτερικό ,παρέχοντας τον απαραίτητο όγκο δεδομένων και αναλύσεων με δίκαιο τρόπο σε κάθε αμερικανική εταιρία ,που θα ήθελε να τα έχει.Μέγάλος αριθμός πληροφοριών,που προέρχονται απο πηγές των υπηρεσιών πληροφόρησης , είναι διαθέσιμο σε ιδιώτες.Κάποιες απο αυτές μπορούν να τις αποκτήσει εύκολα κάποιος διαμέσου του διαδικτύου ή άλλων ηλεκτρονικών μεθόδων. Δυστυχώς η κυβέρνηση δεν δραστηριοποιείται ,στο να κοινοποιήσει την διαθεσιμότητα που η υπηρεσία πληροφοριών προσφέρει.Στο θέμα της πληροφόρησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, η Washington ,θεωρείται παράδεισος.Για εταιρίες που ενδιαφέρονται να αναπτυχθούν στο εξωτερικό πληροφορίες σχετικά με την ανάλυση των επιχειρηματικών κινδύνων ,δίνουν την δυνατότητα σε κάποιον να γνωρίζει εκ των έσω πτυχές όπως την πολιτική, την οικονομία, τις επιχειρηματικές δυνατότητες μια περιοχής , καθώς επίσης και παροχές συμβουλευτικών υπηρεσιών για τη προστασία των ιδιωτικών τους δικαιωμάτων και ιδιοκτησιών. Κατα αυτό τον τρόπο γίνεται έμεση ανάμειξη της κυβέρνησης στην εξάπλωση των πληροφοριών , περιορίζοντας όμως την βιομηχανική κατασκοπεία σε ικανοποιητικό βαθμό θα λέγαμε.

Τον Οκτώβριο του 1994, ο καθηγητής H. Bradford Westerfield του Yale University και ενός εκ των πατέρων της ακαδημαϊκής μελέτης της πληροφόρησης, σε ένα συνέδριο Intelligence που πραγματοποιήθηκε στο Καναδά, ρώτησε εάν οι ειδικοί των

Πληροφοριών αφότου αποχωρήσουν, εάν θα πρέπει να περιορίζονται στο να μεταδώσουν τις γνώσεις που απέκτησαν στις Υπηρεσίες Πληροφόρησης της Κυβέρνησης, στον ιδιωτικό τομέα. Διευκρίνησε πως όντως αυτές οι γνώσεις ανήκουν στην κυβέρνηση και ότι πρώην υπάλληλοι δεν θα έπρεπε να εκμεταλλευτούν σε επιχειρηματικό επίπεδο αυτή την πληροφόρηση. Τώρα πλέον έχει θεωρηθεί πως οι γνώσεις που αποκτά κάποιος όταν εργάζεται στην κυβέρνηση, ανήκει στο άτομο και όχι στην κυβέρνηση. Η γνώση της Πληροφόρησης, δεν διαφέρει. Στην πραγματικότητα η εισχώρηση ειδικά εκπαιδευμένου προσωπικού στον ιδιωτικό τομέα δραστηριοτήτων πληροφόρησης, θα αποτελούσε δωρεά της κυβέρνησης, στις επιχειρήσεις που θα ήταν δύσκολο υπο άλλες συνθήκες να αποκτήσει.

Πλέον με την νέα παγκόσμια τάξη και τον περιορισμό, των διαθέσιμων πόρων, οι προτεραιότητες τόσο της κυβέρνησης όσο και του ιδιωτικού τομέα, έχουν αλλάξει. Η ενδυνάμωση των δεσμών μεταξύ τους θα προσέφερε αρκετές οικονομικές δυνατότητες και για τις δύο πλευρές. Τα ερωτήματα τα οποία έχουν έρθει στην επιφάνεια από αναρίθμητους παρατηρητές του συστήματος της Πληροφόρησης, θα απαντηθούν διαμέσου μίας νέας κατεύθυνσης της σχέσης μεταξύ της Υπηρεσίας Πληροφόρησης των ΗΠΑ και του ιδιωτικού τομέα.

5.7 Περιπτωσιολογική μελέτη Βιομηχανικής Κατασκοπείας

Η περίπτωση του David Brian Kern

Πηγή : Cryptologia, Τμήμα Μαθηματικών Επιστημών, Ηνωμένες Πολιτείες Στρατιωτική Ακαδημία West Point NY 10996 USA

Η παρούσα περιπτωσιολογική μελέτη περιγράφει πως ο David Kern, παράνομα αντέγραψε και αποκρυπτογράφησε, τεχνολογικά δεδομένα, που σχετίζονται με ακτινολογικές συσκευές, χρησιμοποιώντας εμπορικής ποιότητας λογισμικό και τελικά τον οδήγησε στην δίωξη και καταδίκη του για κλοπή εμπορικών μυστικών, βάση του ομοσπονδιακού Νόμου περί Οικονομικής κατασκοπείας.

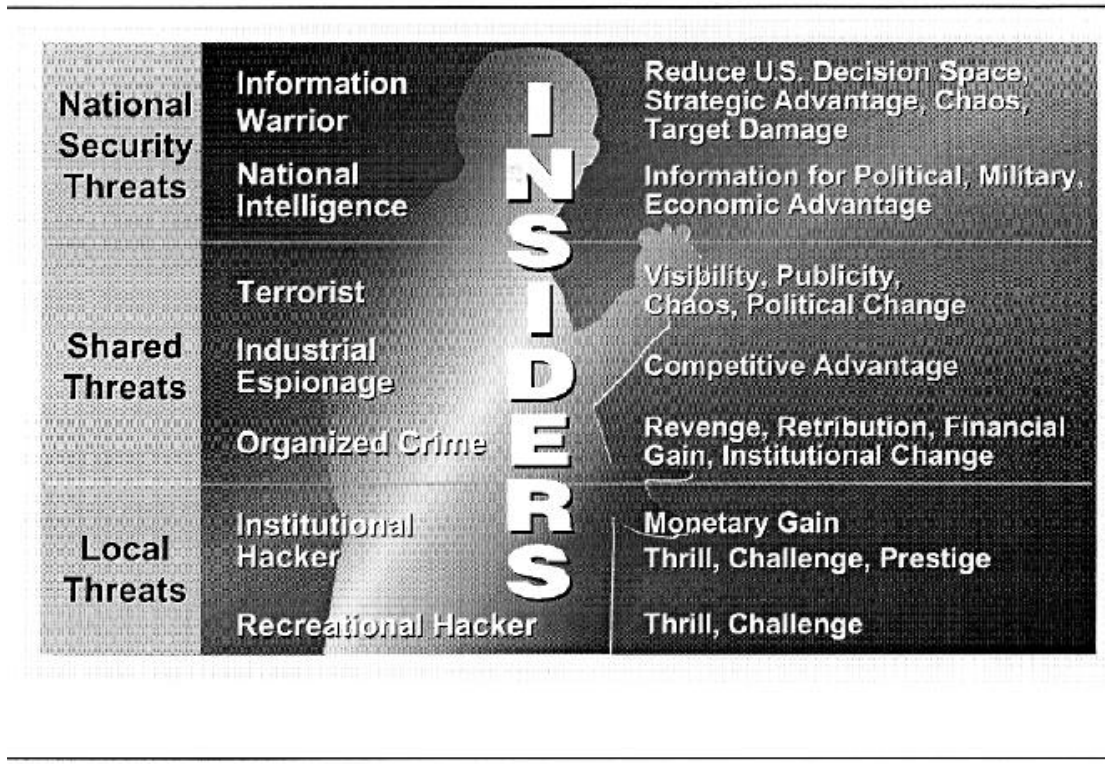
Ο David Kern εργαζόταν στο γραφείο μηχανικών ακτινολογικής ομάδας και εκμεταλλεύτηκε την συγκυρία, όπου εκπρόσωπος των υπηρεσιών Varian Associates είχε αφήσει τον υπολογιστή του, στο νοσοκομείο από το προηγούμενο βράδυ μετά από έκτατο τηλεφώνημα από την υπηρεσία του. Ένας εκ των μηχανικών που βρήκε τον υπολογιστή τον έφερε στο γραφείο με σκοπό να επιστραφεί στον ιδιοκτήτη του. Ο David Kern έχοντας ενημερωθεί για αυτό πρότεινε να ρίξουν μια ματιά για τι είναι αυτό. Παρά τον δισταγμό των υπολοίπων τεχνικών και εξαιτίας του γεγονότος πως ο ίδιος ήταν το αφεντικό, μπήκε στα αρχεία και υπεκλεψε όλες τις τεχνικές και εμπορικές πληροφορίες της Varian. Ο υπολογιστής άνηκε στον Mark Zambetti. Εν συνεχεία ο Kern κάνοντας μελέτη των αρχείων που είχε αποσπάσει κρυφά, ανακάλυψε πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με το Tech Tip top, μια συλλογή τεχνικών πληροφοριών για τις διαδικασίες, τα προβλήματα συντήρησης και

εγκατάστασης ακτινολογικών προϊόντων της Varian. Τα δεδομένα ήταν κρυπτογραφημένα με αποτέλεσμα ο ίδιος να μην μπορεί να τα διαβάσει καθώς δεν είχε το κλειδί αποκρυπτογράφησης τους. Έτσι ξεκίνησε, η συναρπαστική περίπτωση του David Brian Kern, η πρώτη δίκωξη στην Καλιφόρνια, σύμφωνα με τον ομοσπονδιακό νόμο για πράξη Οικονομικής κατασκοπείας 19961. Αυτός ο νόμος ψηφίστηκε για να διορθώσει κάποιες παραλείψεις καθώς και την συνεπή εφαρμογή και ερμηνεία άλλων ομοσπονδιακών νόμων του καταστατικού. Πρόκειται για δύο ξεχωριστά εγκλήματα: την οικονομική κατασκοπεία (που χρηματοδοτείται από μία ξένη δύναμη) και κλοπή εμπορικών μυστικών, όπου περιλαμβάνει την λήψη προστατευμένου αλλά αταξινόμητου όγκου πληροφοριών σχετικά με προϊόντα που πωλούνται στο διακρατικό εμπόριο. Παραβιάσεις στο πλαίσιο της παρούσας πράξης αντιμετωπίζονται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης που έχει την ευθύνη για εγκλήματα κατά της πνευματικής ιδιοκτησίας. Ο Kern αποτέλεσε την περίπτωση ενάντια της Varian Associates είναι μια από τις παλαιότερες εταιρίες υψηλής τεχνολογίας στη Silicon Valley, Η σειρά προϊόντων της έχει επικεντρωθεί στην ακτινοβολία, η οποία χρησιμοποιείται στις πυρηνικές εφαρμογές. Παρα το γεγονός της συχνής αλλαγής σε όνομα και λειτουργία της συγκεκριμένης ιατρικής συσκευής, αποτελούσε το πιο σημαντικό κομμάτι της επιχείρησης. Ο Kern έμαθε γρήγορα για τα Προϊόντα Varian από πλευράς υλικού και λογισμικού, που θα μπορούσε να σώσει ζωές αλλά η κατάχρηση ή κακή επισκευή τους θα μπορούσε να υπάρξει θανατηφόρα. Τέλος έμαθε τα οικονομικά μυστικά των προϊόντων. Η Varian έβγαζε κέρδος μέσω της συντήρησης των μηχανημάτων της σε νοσοκομειακούς χώρους. Παρά την τεχνική ικανότητα, ο Kern δεν κατάφερε να πετύχει ως υπάλληλος της Varian, μετά από απόλυση του για κακή επίδοση, ο ίδιος απολύθηκε καταθέτοντας αγωγή σε βάρος της εταιρίας. Κατέφερε να αποκρυπτογραφήσει τα δεδομένα που υπέκλεψε και να τα χρησιμοποιήσει σε άλλες εταιρίες μέχρι στην στιγμή που πιάστηκε από το FBI.

Σε αυτή την περιπτώσιολογική μελέτη είναι εμφανές πως οι εταιρίες μπορούν να πέσουν θύματα βιομηχανικής κατασκοπείας ανα πάσα στιγμή παρα το γεγονός πως κάποια από τα δεδομένα τους μπορούν να είναι κρυπτογραφημένα. Σε ένα περιβάλλον γραφείου ακόμα και με την χρήση κωδικών, υπάρχει η δυνατότητα κλοπής πληροφοριών. Η χρήση της κρυπτογράφησης ώστε να αποφευχθεί η αντιγραφή ή αλλαγή της μορφής των δεδομένων, δεν αποτελεί ασφαλή λύση πλέον. Αν πραγματικά η αμερικανική κυβέρνηση θέλει να προστατεύσει την τεχνογνωσία της. Η πραγματική απειλή προέρχεται από μισημένους, αυτούς τους ανθρώπους που έχουν νόμιμη πρόσβαση με τις πληροφορίες ή στο χώρο όπου φυλάσσεται. Οι Insiders είναι άνθρωποι, και εμφανίζουν τις αδυναμίες της ανθρωπότητας, την απληστία, την εκδικητικότητα, την ιδεολογική πεποίθηση και την απροσεξία. Εταιρικά στελέχη τείνουν να φοβούνται "οικονομική κατασκοπεία" από τους ανταγωνιστές τους, αλλά γνωρίζουμε ότι μια εταιρεία είναι πολύ πιο πιθανό να είναι θύματα από τους ίδιους, τους υπαλλήλους, δικαιοδόχους, συνεργάτες και προμηθευτές. Άνθρωποι σαν τον David Kern θα υπάρχουν πάντα πρόθυμοι και να βρίσκονται σε θέση να κλέψουν, να πουλήσουν ή να δώσουν εμπορικά μυστικά σε ανταγωνιστές τους.

Threat Spectrum

Πηγή : Hedeih Nasheri, *"Economic Espionage and Industrial Spying"*, Cambridge studies in Criminology, Kent state University

Κεφάλαιο 6 Συμπεράσματα απο την μελέτη της Οικονομικής Κατασκοπείας

6.1 Θεωρητικές Επιπτώσεις

Τα συμπεράσματα σχετικά α) με την πολιτική οικονομικής κατασκοπείας ΗΠΑ-Ρωσίας β) τα κινητρα και τα αντικίνητρα άσκησης οικονομικής κατασκοπείας γ) την πολιτική που ασκούν οι ΗΠΑ ,μας επιτρέπουν να προβούμε στους παρακάτω θεωρητικούς συλλογισμούς:

Αρχικά το κράτος παραμένει ο βασικός δρών στη διεθνή πολιτική. Το γεγονός πως οι υπηρεσίες πληροφοριών ασκούν μικροοικονομική κατασκοπεία εναντίον ξένων πολυεθνικών-Η.Π.Α και ζητούν την βοήθεια του κράτους αυτό υποδηλώνει οτι οι πολυεθνικές εξαρτώνται απο την συνεργασία.

- Δευτερον ,το διεθνες σύστημα παραμένει άναρχο με απουσία καποιας παγκόσμιας ρυθμιστικής αρχής .Στο εσωτερικό ενός κράτους εάν ένας ιδιώτης προβεί σε πράξη βιομηχανικής κατασκοπείας θα επέμβει το κράτος μέσω των εντεταλμένων οργάνων του(αστυνομία,δικαστική εξουσία),θα τιμωρησει τον δράστη και ίσως ενισχύσει την νομοθεσία του.Στο άναρχο σύστημα ,τα κράτη δεν έχουν συνάψει διεθνή συνθήκη για την αντιμετώπιση της οικονομικής κατασκοπείας.Απο την στιγμή που τα κράτη δεν ρυθμίζουν ένα ζήτημα όπως την οικονομική κατασκοπεία, αποδεικνύεται πως οι διεθνείς θεσμοί είναι εξαρτημένες συμφωνα με τους νεορεαλιστές και όχι ανεξάρτητες(νεοφιλελεύθεροι)
- Τρίτον σύμφωνα με την αρχή της αυτοβοήθειας ,κάθε κράτος προστατευεται με τα δικα του μέσα απο το φαινόμενο της οικονομικής κατασκοπείας.
- Τέταρτον τα κράτη στην διεθνή πολιτική δρούν με βάση τα συμφέροντα τους όπως κατα αυτο τον παρόποιο τρόπο λειτουργούν και οι εταιρίες.
- Πέμπτον οι διεθνείς σχέσεις μεταψυχροπολεμικά διατηρούν τον ανταγωνισμό και την σύγκρουση ακόμη ένα χαρακτηριστικό των πολυεθνικών εταιριών.
- Έκτον σε ένα τετοιο περιβάλλον το κράτος πρέπει να φροντίζει την διατήρηση της θεσης του στο άναρχο διεθνές σύστημα.

- Έβδομον ,η δομή του συστήματος επηρεάζει την κρατική συμπεριφορά ΗΠΑ-Ρωσία
- Ένατον η επίτευξη συνεργασίας μεταξύ των κρατών στο διεθνές σύστημα είναι πολύ δύσκολη.

Εν κατακλείδι συμπεραίνουμε πως τελικά ενισχύονται οι θέσεις του πολιτικού Νεορεαλισμού στο πεδίο της οικονομίας και της τεχνολογίας .Και η σκέψη του νεοφιλελευθερισμού αν και εκανε λόγο για υψηλή και χαμηλή πολιτική δεν εξηγεί εύκολα το φαινόμενο τις οικονομικής κατασκοπείας.

6.2 Σκεψεις –προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Το φαινόμενο της οικονομικής και της βιομηχανικής κατασκοπείας είναι μεταβαλλόμενο και χρήζει περαιτέρω έρευνας και μελέτης.Είναι απαραίτητο να εξετασθεί το φαινόμενο της οικονομικής κατασκοπείας ενδότερα βάσει της πολιτικής που ακολουθούν τα κράτη. Επιπροσθέτως προς αποφυγείν κρουσμάτων βιομηχανικής κατασκοπείας σε επίπεδο κρατών και επιχειρήσεων μια καλή πρόταση θα ήταν η συνεργασία των κυβερνήσεων με τον ιδιωτικό τομέα και η δυνατότητα παροχής πληροφοριών σε αυτές.Η τεχνογνωσία που διαθέτουν στα χέρια τους οι υπηρεσίες Πληροφοριών θα μπορούσαν να υπάρξουν αρκετά ωφέλιμες για αυτούς που ενδιαφέρονται να επενδύσουν σε χώρες του εξωτερικού , εξυπηρετώντας και κατα αυτό τον τρόπο αφενώς τα κρατικά συμφέροντα και αφετέρου την οικονομική ανάπτυξη. Αξίζει να ειπωθεί πως ο τομέας της πληροφόρησης παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον και θα πρέπει να αναπτυχθεί περισσότερο στην Ελλάδα. Η βιβλιογραφία που υπάρχει δεν είναι επαρκής και πόσο μάλλον περιπτώσεις βιομηχανικής κατασκοπείας δεν αναφέρονται όχι γιατί δεν υπάρχουν αλλά γιατί δεν έχει δοθεί η απαιτούμενη βαρύτητα και απο πλευράς των επιχειρήσεων αλλά και οικονομικών αναλυτικών .

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αρβανιτόπουλος, Κωνσταντίνος, Ήφαιστος Παναγιώτης, Ευρωπαϊκτικές Σχέσεις (Εκδόσεις: Ποιότητα, Αθήνα 1999)

Bin Sun, Η Ολοκλήρωση της Τέχνης του Πολέμου(Εκδόσεις Βάνιας, Θεσσαλονίκη, 2002)

Γερολυμάτος, Ανδρέας, Κατασκοπεία στην Αρχαία Ελλάδα (Εκδόσεις Κάκτος, Αθήνα 2001)

Fukuyama, Francis, Το Τέλος της Ιστορίας και ο Τελευταίος Άνθρωπος (Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, 1992)

Gilpin, Robert, Η Πολιτική Οικονομία των Διεθνών Σχέσεων (Α' Τόμος, Εκδόσεις Gutenberg, 1995)

Ήφαιστος, Παναγιώτης, Διπλωματία και Στρατηγική των Μεγάλων Ευρωπαϊκών Δυνάμεων: Γαλλίας, Γερμανίας, Μεγάλης Βρετανίας (Εκδόσεις: Ποιότητα, Αθήνα 1999)

Ήφαιστος, Παναγιώτης, Θεωρία Διεθνούς και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης (Εκδόσεις: Ποιότητα, Αθήνα 1999)

Ήφαιστος Παναγιώτης, Ιστορία, Θεωρία και Πολιτική Φιλοσοφία των Διεθνών Σχέσεων(Εκδόσεις: Ποιότητα, Αθήνα 1999)

Ήφαιστος Παναγιώτης, Οι Διεθνείς Σχέσεις ως Αντικείμενο Επιστημονικής Μελέτης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό: Διαδρομή, αντικείμενο, περιεχόμενο και γλωσσολογικό υπόβαθρο (Εκδόσεις: Ποιότητα, Αθήνα, 2003)

Howard, Michael, Ο Ρόλος του Πολέμου στη Νεότερη Ευρωπαϊκή Ιστορία (Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2000)

Θουκυδίδου Ιστορία, Μετάφραση: Άγγελου Βλάχου, Τομος Πρώτος, (Εκδόσεις: Ηριδάνος)

Κεκαυμένος, Στρατηγικόν (Εκδόσεις: Κανάκη, 1996)

Kenedy, Paul, Η Άνοδος και η Πτώση των Μεγάλων Δυνάμεων: Οικονομική Μεταβολή και Στρατιωτική Σύγκρουση από το 1500 ως το 2000 (Εκδόσεις: Αξιωτέλλης, 1990)

Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος, Στρατηγικός Αιφνιδιασμός: Υπηρεσίες Πληροφοριών και Αιφνιδιαστικές Επιθέσεις (Ελληνικά Γράμματα, 2000)

Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος, Η υψηλή στρατηγική της Αρχαίας Σπάρτης (750-192 π.Χ.)(Εκδόσεις:Ποιότητα, Αθήνα 2001)

Κονδύλης, Παναγιώτης, Θεωρία του Πολέμου (Θεμέλιο, 1997)

Κουλουμπής, Θ και Κώνστας, Δ., Διεθνείς Σχέσεις: Μία Συνολική Προσέγγιση (Τόμος Β', Εκδόσεις Παπαζήση, 1985)

Παπασωτηρίου, Χαράλαμπος, Ελλάδα, Νοτιοανατολική Ευρώπη και Νέο Διεθνές Σύστημα: Οι Προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα (εκδόσεις:Παπαζήση,1999)

Παπασωτηρίου, Χαράλαμπος, Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική, 6^{ος}-11^{ος} αιώνας (εκδόσεις, Ποιότητα, Αθήνα,2000)

Πλατιάς, Αθανάσιος, Το Νέο Διεθνές Σύστημα: Ρεαλιστική Προσέγγιση Διεθνών Σχέσεων (εκδόσεις, Παπαζήση,1995)

Πλατιάς, Αθανάσιος, Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική Θουκυδίδη (Βιβλιοπωλείο της Εστίας, 1999)

Τζου, Sun, Η τέχνη του Πολέμου (IntroBooks,2003)

Τζου, Sun, Η τέχνη του Πολέμου(εκδόσεις, Οδυσσέας Φόρμινγκς 2005)

Φρίντμαν, Τόμας, Λ., Ο κόσμος είναι Επίπεδος:Σύντομη ιστορία του 21^{ου} αιώνα(Ωκεανίδα, 2007)

Van Evera, Stephen, Εισαγωγή στη μεθολογία της Πολιτικής επιστήμης (εκδόσεις Ποιότητα/Cornell University Press).

Ξενογλωσση Βιβλιογραφία σχετικά με Πληροφορίες/Κατασκοπευτική-Οικονομική Κατασκοπευτική

Abrahamson, Sherman R., "Intelligence for Economic Defense", Studies in Intelligence, Vol 8, No 2.(Summer 1964)

Adams, James, The New Spies: Exploring the Frontiers of Espionage (Pimlico,1995)

Ahart. C.R. "Economic Espionage vs Industrial Espionage", DECA Notes for industry: A digest of threat information for security and counterintelligence professionals, Vol1 (1993)

Albini, Joseph L. and Anderson, Julie "Whatever Happened to the KGB?", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol11, No 1, Spring 1998.

Alexander, Martin (ed.) Knowing your Friends: Intelligence Inside Alliances and Coalitions from1914 to the Cold War (Frank Cass and Co. Ltd. 1998)

Allen Edward L., "Industrial Plannings in the US and the USSR, Studies in Intelligence, Vol 1, No 4 (Fall, 1957)

Allen, Edward L., "The Validity of Soviet Economic Statistics", Studies in Intelligence, Vol 4, No 3 (Summer, 1960)

Allen, Robert Loring, "The Role of Inderindustry Studies in Economic Intelligence", Studies in Intelligence, Vol 1, No 4 (Fall, 1957)

Andrson, Julie, "The Chekist Takeover of the Russian State", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol 19 , No 2 (2006)

Andrson, Julie, "The Hummit Offensive from Putin's Chekist State", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol 20 , No 2 (2007)

Andrew, Christopher, Dilks, David (eds.), The missing DimensionQ Governments and Intelligence Communities in the Twentieth Century (Urbana, university of Illinois Press, 1984)

Andrew, Christopher and Noakes, Jeremy (eds) intelligence and International Relations 1900-1945 (Exeter Studies in History No 15, university of Exeter , 1987)

Andrew, Christopher. Her Majesty's Secret Service: The Making of the British Intelligence Community (Penguin Books, 1987).

Andrew, Christopher and Gordievsky, Oleg, KGB: The Inside Story of its Foreign Operations Lenin to Gorbachev (London: Hodder and Stoughton, 1991)

Andrew, Christopher, "KGB Foreign Intelligence from Brezhnev to the Coup", Intelligence and National Security, Vol 8 (1993)

Andrew, Christopher, For the President's Eyes Only: Secret Intelligence and the American Presidency from Washington to Bush (Happer Collins Publishers, 1995)

Andrew, Christopher "Conclusion:An agenda for Future Research", στο Jeffreys-Jones, Rhodri and Andrew Cristopher, Eternal Vigilance? 50 years of the CIA (FrankCass and Company Ltd. 1997)

Andrew, Christopher, Intelligence and nternation relations in the early Cold War"Review of International Studies, 1998

Andrew, Christopher and Mitrokhin, Vasili, The Mitrokhin Archive: the KGB in Europe and the West (Allen lane the Penguin press, 1999)

Andrew, Christopher"Intelligence, International Relations and 'Under-theorisation'", Intelligence and National Security, Vol 2 , No 4, Summer, 2004

Arquila, john and Ronfeldt, david, In Athena's Camp:Preparing of Conflict in the Information Age (Rand, National Defense Research Institution, 1997)

APBnews, "CIA: China's Spying Has Increased:Report Says US Remains Prime Target"March,10,2000,

Bamford, James, The Puzzle Palace. Inside the National Security Agency America's most Secret Organization (Penguin Books , 1982,1983)

Bamford, James, Body of Secrets: Anatomy of the Ultra-Secret National Security Agency(Anchor Books Edition, 2002)

Barron,J., KGB Today-The Hidden Hand (London: Hodder and Stoughton, 1983)

Bennett, Richard M., Espionage: An Encyclopedia of Spies and Secrets (Virgin Books Lts, 2002)

Berkowitz, Bruce D., "Information Technology and Intelligence reform", Orbis, (Winter 1997)

Berkowitz, BruceD., "US Intelligence Estimates of The Soviet Collapse:Reality and Perception: Intelligence and National Security, Vol 21, No 2, 2008

Berkowitz, BruceD., best Truth: Intelligence in the Information Age (Yale University Press, 2000)

Blumenthal, Les & Doyle, Michael, "Spying likely at WTO meeting", Herald, Washington D.C, bureau, www.tri-cityherald.com/news/1999/1226.html

Boisot, M.H., Knowledge Assets (Oxford: Oxford University Press, 1998).

Bonetta, Laura & Cyranoski, David, "Espionage charges threaten to undermine research reation", Nature, 411, σελ. 225-6, (17 May 2001) <http://www.nature.com/nature/journal/v411/n6835/full/41125a0.html>

Boren, David L., "The Intelligence Community: How Crucial?", Foreign Affairs, Vol.71, (Summer1992).

Borras,Amy, et al., "Should the CIA Start Spying for Corporate America?", Business Week, 14 October 1992, p.96

Bovard, James, "Rise of the Surveillance State: High-tech whets all the wrong government appetites", The American Spectator, May 2000, www.spectator.org/

Brander, James A., "The Economics of Economic Intelligence", στο Potter, Evan N. (ed.), Economic Intelligence and National Security (Carleton University Press, 1998)

Breckenridge, S.D., "The shape of Post Cold War Intelligence", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 8, No. 1 (1995)

Brenner, Susan W & Crescenzi, Anthony C., "State-sponsored crime: the futility of the Economic Espionage Act", Houston Journal of International Law, January 1, 2006, http://www.goliath.ecnext.com/com2/gi_0199-5591849/

Brophy Stephanie, "Russian Intelligence", 02/03/2007, Center for International Relations (CIR), IA-Forum.org

Bulow, J.I., Geanakoplos, J.D., Klemperer, P.D., "Multimarket Oligopoly: Strategic Substitutes and Complements", Journal of Political Economy, June 1985.

Burgess, Christopher, "Nation States" Espionage and Counterespionage, February 13, 2008, <http://www.esoonline.com/article/print/217036>

Burgess, John & Mintz, John, "CIA, FBI Chiefs Warn Panel Over Economic Espionage", The Washington Post, 30 April 1992, section B., p.13

Burton, Bob, Top Secret: The Dictionary of Espionage and Intelligence (Citadel Press Books,2005).

Burton, Mark, "Government Spying for Commercial Gain", Studies in Intelligence, Vol. 37, No. 5, 1994, www.odci.gov/csi/studies/unclass1994.pdf

Burton, D.F. & Inman, R., "Technology and Competitiveness: The New Policy Frontier", Foreign Affairs, Vol.69 (1990).

Campbell, Duncan & Lashmar, Paul, "USA: Spying for Free Trade", The Independent, July 2, 2000, www.corpwatch.org/headlines/2000/

Campbell, Duncan & Lashmar Paul, "The New Cold War: How America spies on us for its oldest friend- the Dollar", The Independent, July 2, 2000, www.independent.co.uk/news/World/Americas/

Campbell, Duncan & Lashmar, Paul, "Revealed: 30 more nations with spy nations", The Independent, July 9, 2000, www.independent.co.uk/news/UK/Politics/

Campbell, Duncan, "Former CIA Director Says US Economic Spying Targets' European Bribery", 12/03/2000, www.heise.de/tp/deutsch/special/ech/6662/1.html

Cary, Annette, "Former KGB spy says espionage alive and well", April 26. 2000, www.tri-cityherald.com/news/2000/

Caryl, Christian & Kashiwagi, Akiko, "Japan: Monitor-League Spies; Asia's biggest economic power seems ready", Institute of Finance and Trade Economics, Chinese Academy of Sciences, 02/06/2006.

Castle, Stephen, "Britain faces investigation into role in spying for US in Europe", The Independent, 6 July, 2000, www.independent.co.uk/news/UK

Central Intelligence Agency (Office of Public Affairs), A Consumer's Guide to Intelligence (Washington, D.C.: Central Intelligence Agency, 1999).

Champion, Brian, "A Review of Selected Cases of Industrial Espionage and Economic Spying, 1568-1945", Intelligence and National Security, Vol. 13, No. 2, Summer 1998.

Chatterjee, Pratap, "Spying for Uncle Sam: Economic Intelligence", Covert Action Quarterly, Winter 1996, www.mediafilter.org/caq55EconIntel.html

Central Intelligence Agency, "1995-1996: Economic Espionage in France", http://intellit.muskingum.edu/intellsite/cia1990s_folder/cia1995-96fr.html

Center for Defense Information , “America’s Spy Machine: Who’s Watching The Watchers?”, February 4, 1996, www.cdi.org/adm/921/index.html

CIA’s Analysis of the Soviet Union, 1947-1991, (Center for the Study of Intelligence, Central Intelligence Agency, 2001).

Cillufo, Frank J., “Economic & Industrial Espionage”, Remarks to the World Economic Forum:1998 Annual Meeting, January 31, 1998, Global Organized Crime Project, CSIS, www.csis.org/goc/

Clark, Mark T., “Review Essays: Emerging Security Threats”, Orbis (Winter 1998).

Corson, W.R. & Crowley R.T., The New KGB: Engine of Soviet Power (Brighton: The Harvester Press Ltd., 1985).

“The Future of the CIA”, Council on Foreign Relations, February 18, 1997, www.foreignrelations.org/

Costello, John & Tsarev, Oleg, Deadly Illusions: The KGB Orlov Dossier Reveals Stalin’s Master Spy(New York, Crown Publishers, Inc., 1993).

Council on Foreign Relations [Richard N. Haas, project director], Making Intelligence Smarter, Report of an Independent Task Force(New York, NY: Council on Foreign Relations, 1996).

Cukier, Neil Kenneth, “Spies Like Us”, Wall Street Journal, 22 March, 2000, p.11.

Deacon, Richard, A History of British Secret Service (Grafton Books, 1987).

Deacon, Richard, Kempei Tai: A History of the Japanese Secret Service (Beaufort Books Inc., 1983).

Deacon, Richard, The French Secret Service (London: Crafton Books, 1990).

DeConcini, Dennis, “The Role of U.S. Intelligence in Promoting Economic Interests”, Journal of International Affairs, Vol. 48, No. 1(Summer 1994).

DeLuca, John Vito, “Shedding Light on the Rising Sun”, International Journal of Intelligence and Counterintelligence, (Spring 1988).

Donahue, Arnold E.,”Rethinking Intelligence”, June 1996, www.govexec.com/

Dorril, Stephen, MI6: Inside the Covert World of her Majesty’s Secret Intelligence Service (Simon & Schuster, 2002).

Dreyfuss, Robert, “Company Spies”, www.motherjones.com/mother_jones/MJ94/dreyfuss.html

Drozdiak, William, “A Suspicious Eye on U.S. ‘Big Ears’”, The Washington Post, July 24, 2000, Page A01, www.washingtonpost.com/

Dutka, Alan, Competitive Intelligence for the Competitive Edge (NTC/Contemporary Publishing Group, Inc, 1999)

Economic spies took \$300 billion toll on US companies in 1997, http://www.infowar.com/class_2/class2_011298a.html-ssi

Economic Espionage, CyberTerrorism and Information Assurance, Brussels, Belgium, May 8-9 1997, Pre-Conference Tutorials, May 7, 1997.

“Economic Security”, Canadian Security Intelligence Service, 1999, www.csis-scrs.gc.ca/eng/operat/es2e.html

“Economic Espionage: Conducting Business in the International Marketplace”, Canadian Security Intelligence Service, June 1999, www.csis-scrs.gc.ca/eng/aware/aware2e.html

“Economic Espionage: Clandestine Methods Used to Disadvantage Canadian Interests”, Canadian Security Intelligence Service, June 1999, www.csis-scrs.gc.ca/eng/aware/aware3e.html

Eells, Richard & Nehemiks, Peter, Corporate Intelligence and Espionage: A Blueprint for Executive Decision Making (Macmillan Publishing Company, 1984).

Eisele, Albert, “Soviet Spymaster Kalugin on Bush, Gore, Reagan, Nixon, Saddam, Putin, CIA, China”, Saturday, Jan 4, 2003, <http://archive.newsmax.com/archives/articles/2003/1/3/171935.shtml>

Erich Schmidt-Eenboom: “The downfall of Putin’s main domestic enemy has been a success of German foreign intelligence”, <http://www.agentura.ru/english/experts/shmidt-eenboom/>

Erskine, Tomi, “As Rays of Light to the Human Soul? Moral Agents and Intelligence Gathering”, Intelligence and National Security, Vol. 2 No 4, Summer 2004.

EU Parliament condemns secret tracking of International financial transactions by the U.S.”, <http://www.heise.de/English/newsticker/news/75208>

Eurasian Secret Services Daily Review: “Russian President introduces new foreign spy chief, says intelligence is country’s key institution”, Eurasian Secret Services Daily Review, 22.10.2007, <http://www.axisglobe.com/article.asp?article-1412>

Evans, JC “US Business Competitiveness and the Intelligence Community”, International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 7, No 3 (1995).

Faligot, Roger & krop, Pascal, La Piscine: the French Secret Service Since 1944 (Basil Blackwell, Ltd, 1989)

Fialka, John J., “Stealing the Spark: Why Economic Espionage Works in America”, The Washington Quarterly, Vol 19, No 4 (Autumn 1996)

Fialka John J., War by Other Means: Economic Espionage in America (W.W. Norton & Company, Inc., 1997)

Fink, Steven, Sticky Fingers: Managing the Global Risk of Economic Espionage (Dearborn Trade Publishing, 2002).

Flatin, Paul, "US and EU Clash Over Echelon Spying", July 13, 2000, www.policy.com/news/

Foley, Timothy D., "The Role of the CIA in Economic and Technological Intelligence", The Fletcher Forum of World Affairs, Vol18, No1, Winter/Spring 1994

Fort, Randall M., "Economic Espionage", στο Godson R. May E. Schmitt G.(eds), US Intelligence at a Crossroads (Dulles, Virginia:Brassey's, 1995)

Fraumann Edwin, "Economic Espionage", Security Missions Redefined", Public Administration Review, Vol.57, No.4(July/August 1997)

Frey, Michael G. & Hochstein, Miles, "Epistemic Communities: Intelligence Studies and International Relations", Intelligence and National Security, July 1993.

Friedberg, A.L., "The Changing Relationship between Economics and National Security", Political Science Quarterly, Vol. 106 (1991)

Friedman, Richard S., "Review Essay: 'War By Other Means:Economic Intelligence and Industrial Espionage '", Parameters, US Army War College Quarterly, Autumn. 1
Gaddis, John Lewis, "Intelligence, Espionage and Cold War Origins", Diplomatic History, Vol. 13, No. 2 (Spring 1989).

Galen, Michele, Weber Joseph, Anderson Stephanie, "These Guys Aren't Spooks. They're 'Competitive Analysts'", Business Week, 14 October 1991.

Galvan, Robert N., "The Role of American Intelligence in The Global Economy: Business and Industrial Spying I", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 8, No. 3 (1995).

Garthoff, Raymond L., "The KGB Reports to Gorbachev", Intelligence and National Security, Vol. 11, No. 2 (April 1996).

Godson, Roy, Dirty Tricks or Trump Cards: U.S. Covert Action and Counterintelligence, (Transaction Publishers, 2001).

Goodman, Allan E. & Berkowitz, Bruce D., "Intelligence Without the Cold War", Intelligence and National Security, Vol. 9, No, 2 (April 1994).

Goodman, Allan E., "Shifting Paradigms and Shifting Gears! A Perspective on Why There is No Post-Cold War Intelligence Agenda", Intelligence and National Security'. October 1995.

Goodman, Allan E., Trevorton, Gregory F. A Zelikow, Philip, In From the Cold: The Report of the Twentieth Century Fund Task Force on the Future of U.S. Intelligence (the Twentieth Century Fund, Inc., 1996),

Goodman, Allan H., "The Future of US Intelligence", Intelligence and National Security, Vol. 11, No. 4 (Oct. 1996),

Greenberg, Maurice R. A Haaa, Richard N., "making Intelligence Smarter:Report of an Independent Task Force, Sponsored by the Council on Foreign Relations, 1996",

International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 9, No. 2(Summer 1996).

Greenberg, Maurice R. A Haaa, Richard N., "Making Intelligence Smarter:Report of an Independent Task Force, Sponsored by the Council on Foreign Relations, 1996", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 9, No. 2(Summer 1996)

Gregory, Sean, "Economic Intelligence in the Post-Cold War Era: issues for Reform", February 10,1997, (WWS 410a – Intelligence Reform in the Post-Cold War Era), www.fas.org/irp/eprint/snyder/economic.htm

Gumbel, Andrew, "CIA goes snooping in Silicon Valley for secrets of hi-tech intelligence", The Independent, 8 April, 2000, www.indepedent.co.uk/news/World/Americas/

Handel, Michael (ed.), Leaders and Intelligence (Frank Cass & Co. Ltd., 1989)

Handel, Michael, War. Strategy and Intelligence (Frank Cass and Company Limited, 1989)

Hastedt, Glenn, "Seeking Economic Security Through Intelligence", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 11, No. 4 (Winter 1998-1999)

Hedley, John H., "The Intelligence Community Is It Broken? How to Fix it?" www.odci.gov/csi/studies, 1996

Hendrerson, R. D' A, Dr., "Intelligence Needs of Newly Industrializing Countries in the 1990's, Canadian Security Intelligence Service, March 1992, www.csis-scrcs.gc.ca/eng/comment/com19e.html

Herman, Michael, "Intelligence and Policy: A Comment", intelligence and National Security, Vol. 6, No. 1, 1991

Herman, Michael, Intelligence Power in Peace and War (Cambridge University Press, Royal Institute of International Affairs, 1996)

Hitz, Frederick P., "The Future of American Espionage", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 13, No. 1, Spring 2000

Hughes-Wilson, John, The Puppet Masters: spies, traitors and the real forces behind world events(Weidenfeld & Nicolson, 2004).

Hulnick, Arthur S., Fixing the Spy Machine: Preparing American Intelligence for the Twenty-First Century (Praeger Publishers, 1999)

Hulnick, Arthur S., Keeping US Safe: Secret Intelligence and Homeland Security (Westport, CT.: Greenwood/Praeger, 2004)

Jequier, N. & Dedijer S., Information, knowledge and intelligence στο Jequier, N. and Dedijer S. (eds.), Intelligence for Economic Development, 1993.

Johnson, Loch. K., *Secret Agencies: US Intelligence in a Hostile World* (Yale University Press, 1996)

Johnson, Loch. K., "Smart Intelligence", *Foreign Policy* (1993)

Johnson, Loch. K., "Spies", *Foreign Policy* (September/October 2000)

Kagedan, Allan, "Succeeding the KGB: Russian Internal Security in Tsansition", *Comentary* No. 24, Canadian Security Intelligence Service, June 1992, www.csis-scrcs.gc.ca/eng/comment/com24e.html

Kelsey, Tim & Leppard, David, "American Spies Hack into Euro Computers to Steal Trade Secrets", *Sunday Times* (London), 4 August 1996.

Kent, Sherman, *Strategic Intelligence for American World Policy*(Princeton, NL: Princeton University Press, 1949)

Kirkpatrick, Lyman B., Jr., "Intelligence" στο Jentelson Bruce W. & Paterson, Thomas G. (eds.), *Encyclopedia of US Foreign Relations*, Vol.2,(New York:Oxford University Press, 1997)

Knightley, Phillip, *The Second Oldest Profession: The Spy as Bureaucrat ,Patriot, Fantast and Whore* (Andre Deutsch Limited, 1986)

Kober, Stanley, "The CIA as Economic Spy: The Missue of US Intelligence after the Cold War", *Policy Analysis*, No. 185, December 1992.

Kober, Stanley, "WHY SPY? The Uses and Misuses of intelligence ", *Policy Analysis*, No. 265, December 1996, www.cato.org/pubs/pas/pa-265.html

Laqueur, Walter, *The Uses and Limits of Intelligence* (Transaction Publishers, 1993)

Liaropoulos, Andrew N., *War in the Information Age: (R) Evolution in Military and Intelligence Affairs?*, Διδακτορική Διατριβή, Swansea University, UK, 2005.

Loeb Vernon, "Has the CIA Lost Its Edge", *The Washington Post*, October 14, 1999, www.washingtonpost.com/

Loeb Vernon, "Reformin the CIA from Within", *The Washington Post*, January 10, 2000, www.washingtonpost.com/

Loundy, David J., *Computer Crime, Information Warfare and Economic Espionage* (Carolina Academic Press, 2003)

Lyle, Robert, "World: Economic Espionage Generates Global Problems", *Washington*, 10 February 1999, www.rferl.org/nca/features/1999/

Madden C.S. & Hisse, R.T., "Counterintelligence operatons of US Firms", *Akron Business and Economic Review*, Vol, 19 (1998)

Madesn W., "Intelligence Agency Threats to Computer Security", *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, Vol. 6 (1994)

- May, Ernest R., "Intelligence Backing into the Future", Foreign Affairs, Summer 1992.
- McGill G.M., "Oscint and the Private Information Sector", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 7, No. 4 (1995)
- Melvorn, L & Anning N. & Hebditch D., Technological Bandits: How the Soviets are Stealing America's High-tech Future (Boston: Houghton Mifflin 1984)
- Merrill, Whitney E. & James Gaisford D., "Why Spy? An Inquiry into the Rationale for Economic Espionage.", International Economic Journal, Vol. 13, No. 2, Summer 1999.
- Metcalf, Shotwell Robyn, The New Wizard War: How the Soviets Steal US High Technology-And How We Give It Away (Tempus Books of Microsoft Press, 1988)
- Michal, Kristen, Business "Counterintelligence and the Role of the US Intelligence Community", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 7, No. 4 (1995)
- Mitrokhin, Vasily (ed.), KGB Lexicon: The Soviet Intelligence Officer's Handbook (London Portland: Frank Cass, 2002)
- Nasheri Hedieh, Economic Espionage and Industrial Spying (Cambridge University Press, 2005)
- Neilson Keith & McKercher G.J.C. (eds.) Go Spy the Land: Military Intelligence in History, (Praeger Publishers, 1992)
- Nicola, Stefan, "Russia spies on German firms", Middle East Times, <http://www.metimes.com/Security/2008/05/16/analysis>
- Nolan J.A., "Counterintelligence, on the other hand", Competitive Intelligence Review, Vol. 6 (1995)
- The Observer, "Spying game is still played by the old rules", Sunday, April 8, 2001, <http://www.guardian.co.uk/world/2001/apr/08/china.usa1/print>
- Penenberg, Adam L. & Barry, Mark Espionage in Corporate America (Perseus Publishing, 2000)
- Perry, Sam "Economic Espionage and Corporate Responsibility", US International 1995, www.the-south.com/US/International/econ.html
- Pincus, Walter, "A Fly on a Foreign Wall Might Help the Bottom Line: Should the CIA Leak Intelligence to US Firms?", Washington Post National Weekly Edition, 13-19 Mar. 1995, σελ 32.
- Porteous, Samuel D., "Economic Espionage", Commentary No. 32, Canadian Security Intelligence Service, www.csis-scrs.gc.ca/eng/, 1993
- Porteous, Samuel D., "Economic Espionage IT", Commentary No 46 Canadian Security Intelligence Service, www.csis-scrs.gc.ca/eng/, 1993

Porteous, Samuel D., "Economic Espionage: Issues Arising from Increased Government Involvement with the Private Sector", *Intelligence and National Security*, Vol. 9, No. 4 (October 1994).

Porteous, Samuel D., "Economic/Commercial Interests And Intelligence Services ", *Commentary No. 59, Canadian Security Intelligence Service* , www.csis-scrc.gc.ca/eng/, 1995

Porteous, Samuel D., "Economic/Commercial Interests and the World's Intelligence Services : A Canadian Perspective", *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, Vol. 8, No. 3, 1995.

Porteous Samuel D., "Looking Out for Economic Interests: An Increased Role for Intelligence", *The Washington Quarterly* , Vol. 19, No. 4(Autumn 1996).

Porteous, Samuel D., "Economic and Commercial Interests and Intelligence Services", Potter Evan H. (ed.) *Economic Intelligence & National Security* (Carleton University Press, 1998)

PRAVDA: "Russia's FSB recruits whistleblowers with the help of street ads", *PRAVDA, RU*, 16.02.2005, <http://english.pravda.ru/print/7749-kgb-0>

Pringle, Robert W., " The heritage and Future of Russian Intelligence", *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, Vol. 11, No. 2, Summer 1998.

Putin, Vladimir , *Speech by Russian President Vladimir Putin at the Enlarged Collegium Meeting of the Federal Security Service Held in Moscow on January 15, 2004*, Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, Information and press Department www.1n.mid.ru

Richelson, Jeffrey T., *A Century of Spies: Intelligence in the Twentieth Century*(Oxford University Press, 1995)

Richter, James A., "Clandestine Encounters: The New Wave of Industrial Espionage", *Ann Arbor, MI: Strategic Development Staff, National Center for Manufacturing Sciences*.

Russel Richard L., "CIA : A Cold War Relic?", *international Journal of Intelligence and Counterintelligence* , Vol. 8, No. 1 (Spring 1996)

Rustmann, F.W. Jr. *CIA, INC: Espionage and the Craft of Business Intelligence* (Brassey's, Inc, 2002)

Sakkas, Peter E., " espionage and Sabotage in the Computer World" *international Journal of Intelligence and Counterintelligence*, Vol. 5, No 2 (1992)

Sather, Kyle, "The Role of the CIA In Economic Espionage", www.faculty.ils.edu/-manheimk/ns/sather2.htm

Schwartz, Winn, *Information Warfare: Chaos on the Electronic Superhighway* (Thunder's Mouth Press, 1994)

Schweizer, Peter, Friendly Spies: How America's Allies Are Using Economic Espionage To Steal Our Secrets (New York: Atlantic Monthly Press, 1993)

Schweizer, Peter, "The Growth of Economic Espionage: America Is Target Number One", Foreign Affairs, Vol. 75, No.1 (Jan/Feb 1996)

Scott, Len & Jackson, Peter " The Study of Intelligence in Theory and Practice", Intelligence and National Security, Vol.2, No. 4, Summer 2004

Schedrov, Oleg, " Putin Lauds intelligence as Key Russian institution", (Reuters), October 19, 2007, www.boston.com/news/world/europe/articles/2007.

Sherr, J., "Divided but indomitable: the KGB in Yeltsin's Russia", European Security Analyst, No 24 (1993)

Sherr, James, "Cultures of Spying", The National interest, Winter, 1994/95.

Shulsky, Abram N., Silent Warfare: Understanding the World of Intelligence (Second Edition, Revised by Gary Schmitt Brassey's 1993)

Shulsky, Abram N. & Schmitt J.G. " The Future of Intelligence", The national Interest, Winter 1994/95

Smith. Michael, The Spying Game: The Secret History of British Espionage (Politico's 2004)

The St.Petersburg Times "Spy Agency to Help Companies" The St. Petersburg Times, (AP,REUTERS,SPT)
http://spitimes.ru/index.php?action_id=100&story_id=23379

Steele, Robert David, "Private Enterprise intelligence: Its Potential Contribution to National Security", Intelligence and National Security, Special issue (October 1995)

Tenet George J., "The CIA and the Security Challenges of the New Century", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 13, No. 2 (Summer 2000)

Thomas, Stafford T., " Hidden in Plain Sight Searching for the CIA's new Mission", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol, 13, No.2 (Summer 2000)

Toffler, Alvi & Toffler, Heidi, War and Anti-War (London Little Brown, 1993)

Trim, Peter R.J. " The Company-Intelligence interface and National Security", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 13, No. 2 (Summers 2000)

Turner, Michael A., "Understanding CIA's Role in Intelligence", international Journal of Intelligence and Counterintelligence , Vol. 4, No. 3 (1990)

U.S. Department of Justice, "First Foreign Economic Espionage Indictment; Defendants Steal Trade Secrets from Cleveland Clinic Foundation", Press Release, May 8, 2001

Vaknin, Sam, Russian Roulette Russia's Economy In Putin's Era (1st edition, United Press International, 2003)

Valero, Larry, "The Role of American intelligence in the Global Economy: Business and Industrial Spying II", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 8. No. 3 (1995)

Waller, JM, Secret Empire: The KGB in Russia Today (Oxford: Westview Press, 1994)

Warner, Michael, "Wanted: A Definition of Intelligence", Studies in Intelligence Vol. 46, No. 3, 2002

Warner, W.T., "International Technology Transfer and Economic Espionage", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 7, No. 2, 1994

Wellhausen, Tim, "Global Surveillance and Economic Espionage", Department of Computer Science, University of British Columbia, 20/1 2000
www.student.informatik.tu-darmstadt.de/

Windrem, Robert, "US Steps Up Commercial Spying: Washington gives Companies an advantage in information", NBC News, 7 May, 2000, www.msnbc.com/news

Woolsey, James R., "Intelligence Gathering and Democracies: the Issue of Economic and Industrial Espionage", Former CIA Director Woolsey delivers remarks at Foreign Press Center, March 7, 2000, <http://cryptome.org/echelon-cia.htm>

Woolsey, James R., "Why We Spy on Our Allies", Wall Street Journal, March 17, 2000, <http://cryptome.org/echelon-cia-2.htm>

Wright, Jeffrey W., "Intelligence and Economic Security", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 5, No. 2 (1991)

Young, T. Jay, "US intelligence in a Changing World: The Need for Reform", Intelligence and National Security, Vol. 8. No. 2, April 1993

Zelikow, Philip, "American Economic Intelligence: Past Practice and Future principles", στο Jeffreys-Jones, Rhodri & Andrew, Christopher, Eternal Vigilance? 50 years of the CIA (FrankCass v Company Ltd. 1997).

Βιβλιογραφία Θεωρίας Διεθνών Σχέσεων-Στρατηγικών Σπουδών

Aganbegyan, A., *The Economic Challenge of Perestroika* (Bloomington: Indiana University Press, 1988).

Aron, Raymond, *Peace and War: A Theory of International Relations* (Doubleday and Company, Inc., 1966)

Ashley, Richard K., "The Poverty of Neorealism", στο Keohane, Robert O.(ed.), *Neorealism and Its Critics* (New York: Columbia University Press, 1986).

Axelrod, Robert, *The evolution of Cooperation* (Basic Books, Inc., Publishers, 1984).

Baldwin, David A., *Economic Statecraft* (Princeton University Press, 1985)

Baldwin, David A. (ed.), *Neorealism and Neoliberalism: The Contemporary Debate* (Columbia University Press, 1993).

Batty, Michael "The Geography of Scientific Citation", *Environment and Planning*, Vol. 35, (2003)

Baylis, John and Rengger, N.J., *Dilemmas of World Politics: International Issues in a Changing World* (Oxford University Press, 1992).

Baylis, John and Smith, Steve (eds.), *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations* (Oxford University Press, 1997).

Baylis, John and Smith, Steve (eds.), *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations* (3d edition, Oxford University Press, 2005).

Biddle, Stephen, "The Gulf War Debate Redux: Why skill and Technology Are the Right Answer", *International Security*, Vol. 22, No. 2, (Fall 1997)

Booth, Ken (ed.) *New Thinking About Strategy and International Security* (HarperCollins, 1991)

Booth, Ken and Smith, Steve (eds.), *International Relations Theory Today* (Polity Press, 1995)

Brown, Michael E., Lynn-Jones, Sean M., and Miller, Steven E. (eds.), *Debating the Democratic Peace* (Cambridge, MA: MIT Press, 1996).

Bucy, J. Fred, "Technology Transfer and East-West Trade: A Reappraisal", *International Security*, Vol 5, No.3, 1980/81.

Bull, Hedley, *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics* (Second edition, Macmillan Press Ltd, 1977, 1995).

Burchill, Scott, "Liberalsim", στο Burchill, Scott, Devetak, Richard, Linklater, Andrew, Paterson, Matthew, Reus-Smit, Christian, True, Jacqui, *Theories of International Relations* (Palgrave, 1995, 1996)

Burton, John W., *International Relations: A General Theory* (New York: Cambridge University Press, 1967).

Buzan, Barry, "Is International Security possible?" στο Booth, Ken (es.) *New Thinking About Strategy and International Security* (HarperCollins, 1991)

Buzan, Barry, *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era* (Harvester Wheatsheaf, 1991).

Buzan, Barry, "The timeless wisdom of realism?", στο Smith, Steve, Booth, Ken and Marysia Zalewski, *International Theory: positivism and beyond* (Cambridge University Press, 1996).

Buzan, Barry and Segal, Gerald, *Anticipating the Future: Twenty Millennia of Human Progress* (Simon and Schuster, 1998).

Byman, Daniel L. and Waxman Matthew C., "Kosovo and the great air power debate", *International Security*, Vol. 24, No4, (Spring 2000)

Carr, Edward H., *The Twenty Year's Crisis, 1919-1939* (Macmillan Press, 1981).

Castles, Cohen S. and Cardoso, F.H. *The New Global Economy in the Information Age-Reflections on our Changing World* (Pennsylvania State University Press, 1993).

Claude, Inis L., Jr, *Power and International Relations* (Random House, Inc, 1962).

Cohen, Eliot A., " The mystique of U.S air power", *Foreign Affairs*, Vol. 73, No. 1, 1994.

Cohen, Eliot A., ' A revolution in warfare", *Foreign Affairs*, 75/2 (1996)

Cohen, Eliot A., " Technology and Warfare", στο Baylis, John, Wirtz, James, Cohen, Eliot, Gray Colin (eds), *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies*, Oxford University Press, 2002.

Cohen, S., "Geo-Economics: Lessons from America's mistakes" in M. Canoy, M.Castells, S. Cohen and F.H. Cardoso, *The New Global Economy in the Information Age-Refllrctions on our Changing World*_(Pennsylvania: Pennsylvania State University Press, 1993)

Crevelde< Martin Van, *Technology and War: From 2000 B.C. to the Present* (New York, London: The Free Press, 1989).

Deutsch, Karl W., *The Analysis of International Relations* (Englewood Cliffs, N.J.:Prentice-Hall, 1978)

Dougherty, James E. and Pfaltzgraff, Robert L., *Contending Theories of International Relations: A Comprehensive Survey* (Third Edition, HarperCollins Publishers, Inc., 1990).

Doyle, Michael W., "Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs", *Philosophy and Public Affairs*, Vol. 12, No.3, (Summer 1983).

Doyle, Michael W., "Liberalism and World Politics", *American Political Science Review*, 80, No. 4 (December 1986).

Doyle Michael W. Doyle, "Liberalism and World Politics Revisited", στο Kegley, Charles W. Jr., *Controversies in International Relations Theory: Realism and the Neoliberal Challenge* (New York: St. Martin's Press, 1995)

Doyle, Michael W., *Ways of War and Peace* (New York/London: W.W Norton and Company, 1997).

Doyle, Michael W., " A more perfect union? The liberal peace and the challenge of globalization ", review of *International Studies*, Vol 26, (2000).

Dunne, Timothy, "Liberalism" στο Baylis, John, Smith, Steve (eds.) *Globalization of World Politics: An Introduction to International relations* (Oxford, New York: Oxford University Press, 1997)

Dunne, Tim and Schmidt, Brian C., "Realism", στο Baylis, John and Smith, Steve (eds.), *The Globalization of World Politics" An Introduction to International Relations* (Oxford" Oxford University Press, 2005).

Dunne, Tim, "Liberalism", στο Baylis, John and Smith, Steve(eds.) *The Globalization of World Politics : An Introduction to International Relations* (Oxford:Oxford University Press , 2005)

Earle, Edward Mead, " Adam Smith, Alexander Hamilton, Friedrich List: The Economic Foundations of Military Power" στο Paret, Peter (ed.) *Makers of Modern Strategy: From Machiavelli to the Nuclear Age* (Princeton University Press, 1994)

Eiseman , Eisa , Kozumi , Kei and Fossum, Donna, *Federal Investment in R and D*, MR- 1639.0-OSTP (Santa Monica , Calif.: Science and Technology Policy Institute, RAND, September 2002).

Evans, Graham and Newnham, Jeffrey, *The Penguin Dictionary of International Relations* (Penguin Books, 1998).

Forde, Steven, "International Realism and the Science of Politics: Thucydides, Machiavelli, and Neorealism", *International Studies Quarterly*,(1995)

Freedman, Lawrence, "The Revolution in Strategic Affairs, Adelphi Paper, 318, (Oxford UP, USS), 1998.

Fukuyama, Francis "The End of History?" ,The National Interest. No.16, (Summer 1989.)

Gaddis, John Lewis, The United States and the End of the Cold War: Implications, Reconsiderations, Provocations (Oxford University Press, 1992).

Gartzke, Erik & Quan, Li & Boelmer, Charles, "Inventing in the Peace ; Economic Interdependence and International Conflict", International Organization, Vol.55, No.2, Spring 2001.

Gilpin, Robert, "Economic Interdependence and National Security in Historical Perspective" Knorr, Klaus & Trager, Frank N. (eds.), Economic Issues and National Security (University Press of Kansas, 1977).

Robert O. (ed.) *Neorealism and its Critics* (Columbia University Press, 1986).

Robert Gilpin, The Political Economy of International Relations (Princeton : Princeton University Press, 1987).

Gowa, Joanne, "Bipolarity, Multipolarity and Free trade", American Political Science Review, Vol.83 (December 1989).

Gray , Colins S., Strategy for Chaos : Revolutions I Military Affairs and the Evidence of History, (Frank Cass, 2002).

Grieco, Joseph M., Cooperation among Nations: Europe, America and Non-tariff Barriers to Trade (Cornell University Press 1990).

Grieco, Joseph M., " Anarchy and the limits of cooperation : A Realist critique of the newest Liberal Institutionalism", Baldwin, David A. (ed.), Neorealism and Neoliberalism: The Contemporary Debate (New York : Columbia University Press, 1993).

Griffith, Samuel B., *Sun Tzu: The Art of War* (Oxford University Press, 1963).

Handel, Michael I., Masters of War ; Classical Strategic Thought , 1992)

Hobbes, Thomas, De Cive , επιμέλεια και μετάφραση Tuck, Richard & Silverhorne, Michael (Cambridge University Press, 1998).

Hoffmann, Stanley & Keohane, Robert O. & Merasheimer, John J., "Correspondence: Back to the Future, Part II : International Relations Theory and Post-Cold War Europe", International Security, Vol. 15, No. 2 Fall 1990.

Holsti, K. J., International Politics: A Framework for Analysis (Englewood Cliffs, N.L., : Prentice-hall, 1967).

Howard, Michael Clausewitz (Oxford, New York : Oxford University Press, 1983).

Ikenberry, John G. (ed.), *American Foreign Policy: Theoretical Essays* (Scott, Foresman and Company, 1989)

Jervis, Robert. "Cooperation Under the Security Dilemma", *World Politics*, Vol.30, (January 1978).

Kant, Immanuel, *Perpetual Peace and Other Essays* (Indianapolis/Cambridge : Hackett Publishing Company, 1983).

Kegley, Charles W., jr., " The Neoliberal Challenge to Realist Theories of World Politics : An Introduction", Kegley, Charles W.,jr., *Cotroversies in International Relations Theory; Realism and the Neoliberal Challenge* (New York : st. Martin's Press, 1995).

Keohane, Robert O., *After Hegemony ; Cooperation and Discord in the World Political Economy* (Princeton University Press, 1984).

Keohane, Robert O., (ed), *Neorealism and its Critics* (Columbia University Press, 1986).

Keohane Robert O., "Institutional Theory and the Realist Challenge After Cold war" Balswin , David A.(ed.) *Neorealism and Neoliberalism : The Contemporary Debate* (New York : Columbia University Press, 1993).

Keohane, Robert O., "Problematic Lucidity : Stephen Krasner's "State Power and the Structure of International Trade", *World Politics* , Vol 50, October 1997.

Kissinger , Henry, *Diplomacy* (New York: Simon and Shuster, 1994).

Knorr, Klaus & Frank Trager N., *Economic Issues and National Security* (University Press of Kansas, 1984).

Krasner , Stephen D., "*Global Communications and National Power : Life on the Pareto Frontier*", *World Politics*, Vol 43 (April 1991).

Krasner , Stephen D., " State Power and the Structure of International trade", *World Politics* , Vol 28, No. 3 (April 1976).

Kupchan, Charles A. and Kupchan, Clifford A., "The Promise of Collective Security", *International Security*, Vol. 20, No. 1, Summer 1995.

Lake, David A., "Beyond Anarchy: The Importance of Security Institutions", *International Security*, Vol. 26, No. 1, Summer 2001.

Lambeth, Benjamin S., "The Technology revolution in air power", *Survival*, Vol. 39, No.1, 1997.

Lambeth, Benjamin., "Air power, space power and geography", *Journal; of Strategic Studies*, Vol. 22, No. 2, 1999

Lamy, Steven L., "Contemporary mainstream approaches: neo-realism and neo-liberalism", στο Baylis, John & Smith, Steve (eds), (2005).

- Libicki, Martin C., "The emerging primacy of information", *Joint Forces Quarterly*, No. 2, 1996.
- Lieberman, Joseph I., "Techno-Warfare: Military R&D", *Joint Forces Quarterly*, No.22 (Summer 1999).
- Lipson, Charles, "International Cooperation in Economic and Security Affairs", *World Politics*, Vol. 37 (October 1984).
- Little, Richard & Smith, Michael (eds.), *Perspectives on World Politics* (Second edition, Routledge, 1991).
- Luttwak,Edward, "Towards post-heroic warfare ", *Foreign Affairs*, 74/3 (1995)
- Luttwak, Edward, "A post-heroic military policy", *Foreign Affairs*, 75/4 (1996)
- Luttwak, Edward, *The Endangered American Dream* (Simon & Schuster, 1993)
- Mandelbaum, Michael, "Is Major Was Obsolete?", *Survival*, Vol. 40, No. 4, (Winter 1998-99).
- Mansfield, Edward D., *Power, Trade & War* (Princeton New Jersey, Princeton University Press, 1994)
- Mastanduno, Michael, "Economics and Security in Statecraft and Scholarship", *International Organization*, Vol. 52. No. 4, (Autunm 1998).
- McCormick, Gordon H. & Bissell, Richard E. (eds.) *Strategic Dimensions of Economic Behavior* (Foreign Policy Issues, A Foreign Policy Research Institute Series/Praeger Publishers, 1984).
- Mearsheimer, John J., "Back to the Future:Instability to Europe After the Cold War", *International Security*, Vol. 15, No. 1, Summer 1990.
- Mearsheimer, John J., "The False Promise of International Institutions", *International Security*, Vol. 19, No. 3, Winter 1994/95
- Mearsheimer, John J., *The Tragedy of Great Power Politics* (W.W. Norton & Company, 2001)
- Moran, T.H., "International Economics and National Security", *Foreign Affairs*, Vol. 67 (1991)
- Morgethau, Hans J., *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* (Brief Edition, Revised by Kenneth W. Thompson, McGraw-Hill, Inc., 1993).
- National Science Board, *Science and Engineering Indicators, 2008, Volume 2, Appendix Tables* (Arligton, VA: National Science Foundation).
- Nau, Henry R., *The Myth of America's Decline: the World Economy into the 1990s* (New York: Oxford university Press, 1990)

Nye, Joseph S. & Owens, William A., "America's information edge", *Foreign Affairs*, Vol. 75, No. 2 (1996)

Nye, Joseph S., Jr., *The Paradox of American Power: Why the World's only Superpower can't go it alone* (Oxford: Oxford University Press, 2002)

Nye, Joseph S., Jr., *Soft Power: The means to success in World Politics* (New York: Public Affairs, 2004).

Owen, John M., *Liberal Peace, Liberal War: American Politics and International Security* (Ithaca NY: Cornell University Press, 1997).

Pape, Robert A, "The limits of precision-guided air power", *Security Studies*, Vol. 7, No. 2, 1997.

Popper, Steven W., & Wanger, Caroline S., *New Foundations for Growth: The US Innovation System Today and Tomorrow*, MR-1338.0-OSTP (Santa Monica, Calif: Science and Technology Policy Institute, RAND January 2002).

Rosecrance, Richard & Stein, Arthur, "Beyond Realism: The Study of Grand Strategy", στο Rosecrance, Richard & Stein, Arthur (eds.), *The Domestic Bases of Grand Strategy* (Ithaca and London: Cornell University Press, 1993)

Rotberg, Robert I. & Rabb, Theodore K. (eds.), *The Origin and Prevention of Major Wars* (Cambridge University Press, 1998)

Ruggie, Gerard John, "The False Promise of Realism", *International Security*, Vol. 20, No. 1, Summer 1995.

Russett, Bruce, *Grasping the Democratic Peace: principles for a Post-Cold War World*(Princeton N.J.: Princeton University Press 1993).

Sanders, Claire, "European R&D Draining to US.," *Times Higher Education Supplement* (London), June 27, 2003.

Smith, Michael Joseph, *Realist Thought from Weber to Kissinger* (Baton Rouge & London: Louisiana State University Press, 1986)

Snyder, Jack, "Avoiding Anarchy in the New Europe", *International Security*, Vol. 14, (Spring 1990).

Stein, Arthur A., *Why Nations Cooperate: Circumstance and Choice in International Relations* (Ithaca and London: Cornell University Press, 1990)

Stonier, T., *The Wealth of Information: A Profile of Postindustrial Economy* (London: Thames Metheun, 1983).

Tzu, Sun, *The Art of War*, (Translated by Samuel B. Griffith, Oxford University press, 1971)

- Ulmann, R.H., "Redefining Security", *International Security*, Vol. 8 (1983)
- Van Evera, Stephen, "Why Cooperation Failed in 1914", *World Politics*, Vol. 38, (October 1985), Robert Gilpin, (1975)
- Vasquez, John A., *The Power of Power Politics: From Classical Realism to Neotraditionalism* (Cambridge University Press, 1998)
- Walt, Stephen M., "International Relations: One World, Many Theories", *Foreign Policy*, (Spring 1998)
- Milner, H.V, (eds.), *Political Science: The State of the Discipline* (New York: W.W. Norton, 2002)
- Waltz, Kenneth N., *Man, the State and War: A Theoretical Analysis* (New York: Columbia University Press, 1959)
- Waltz, Kenneth N., *Theory of International Politics* (Addison-Wesley Publishing Company, 1979)
- Waltz Kenneth N., "The Emerging Structure of International Politics", *International Security*, Vol. 18, No. 2, Fall, 1993)
- Waltz, Kenneth N., "Structural Realism after the Cold War", *International Security*, Vol. 25, No. 1, Summer 2000.
- Wheeler, Nivholas & Booth, Ken, "The Security Dilemma", στο Baylis, John & Rengger N.J. (eds.), *Dilemmas of World Politics: International Issues in a Changing World* (Oxford, New York: Clarendon Press, 1992)
- Wolfers, Arnold, *Discord and Collaboration: Essays on International Politics* (Baltimore: The John Hopkins Press, 1962)
- Zacher, Mark W. & Matthew, Richard A., "Liberal International Theory: Common Threads, Divergent Stands", στο Kegley, Charles W., Jr., *Controversies in International Relations Theory: Realism and the Neoliberal Challenge* (New York: St. Martin's Press, 1995).
- Zakaria, Fareed, *From Wealth to Power: The Unusual origins of America's World Role* (Princeton New Jersey: Princeton University Press, 1998)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

DEFINITIONS¹²³

Economic Intelligence

Policy or commercially-relevant economic information, including data, financial, commercial and government information, the acquisition of which by foreign interests could, either directly or indirectly, assist the relative productivity of competitive position of the economy of the collecting organization's country.

Economic Espionage

Clandestine or illicit attempts by foreign interests to assist their economic interests by acquiring economic intelligence which could be used to sabotage or otherwise interfere with the economic security of another country.

Industrial Espionage

The use, or facilitation of illegal clandestine, coercive or deceptive means by a private sector entity or its surrogates to acquire economic intelligence.

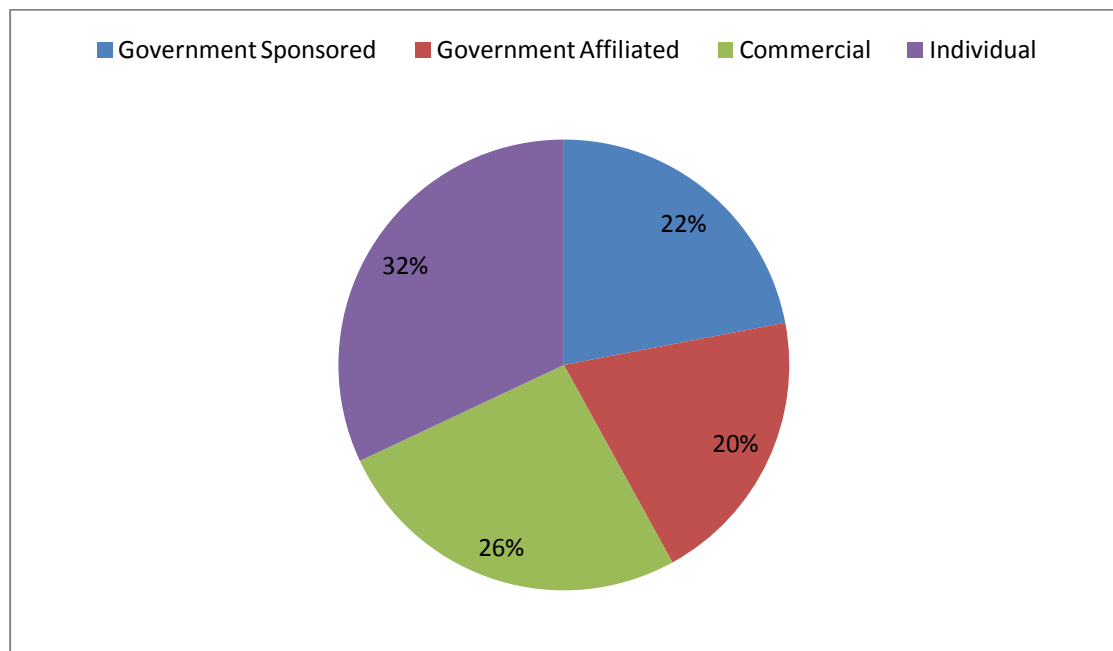
Sharp Practices

The use of illegal, clandestine, coercive or deceptive means by a foreign government or entity intended to benefit the economic or commercial interests of the perpetrator. This broad category includes not only economic espionage, but other questionable practices such as bribery and sabotage.

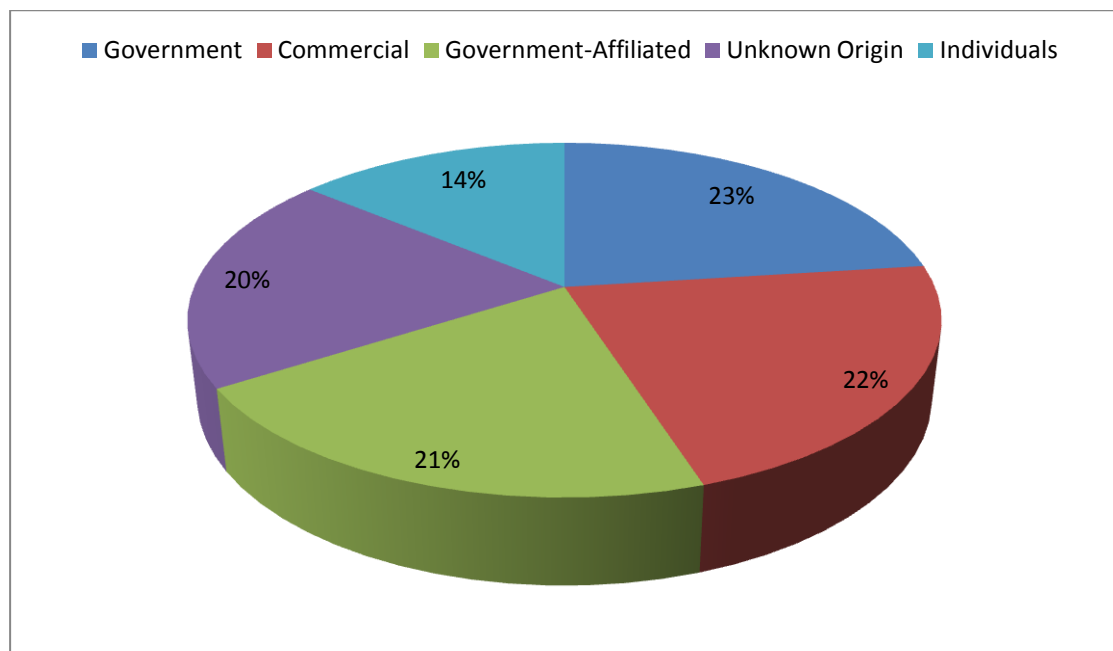
¹²³ Porteous D. Samuel "Economic/Commercial Interests and the World's Intelligence Services: A Canadian Perspective", International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 8 No. 3 (1995) pg.297.

Πίνακας 1 Μία συγκριτική ανάλυση της δομής της οικονομικής και βιομηχανικής κατασκοπείας εναντίον των Η.Π.Α. το 1999.

Πηγή: Annual Report to Congress on Foreign Economic Collection and Industrial Espionage, 2000, p.5.

Πίνακας 2 Μια συγκριτική ανάλυση της δομής της οικονομικής και της βιομηχανικής κατασκοπείας εναντίον των Η.Π.Α. το 2001.

Πηγή : Annual Report to Congress on Foreign Economic Collection and Industrial Espionage, 2002.p.5.

